

הישיבה השלוש-מאות-ועשרים-ואחת של הכנסת השתים-עשרה

יום שני, ד' באב התשנ"א (15 ביולי 1991)

ירושלים, הכנסת, שעה 16:02

א. דברי יושב-ראש הכנסת לזכרה של חברת הכנסת לשעבר רות הקטין, זיכרונה לברכה

היו"ר ד' שילנסקי: הנני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת. חברי הכנסת, נא לקום. חברי הכנסת, אני מודיע בצער, שביום אתמול הלכה לעולמה רות הקטין. רות הקטין נולדה בשנת 1901. היא היתה חברת כנסת מן הכנסת השלישית עד הכנסת השישית. היא היתה חברה בוועדת השירותים הציבוריים, בוועדת החינוך והתרבות, בוועדת

הכלכלה ובוועדת הכנסת. היא כיהנה כסגן יושב-ראש הכנסת בכנסת השישית. רות הקטין היתה מראשי הקיבוץ המאוחד וחברת קיבוץ עין-חרוד. רות הקטין טובא למנוחת עולמים מחר בשעה 16:00 בקיבוץ חולתה. הכנסת שולחת תנחומים למשפחת הקטין, לקיבוץ עין-חרוד ולבית הקיבוץ המאוחד. יהי זכרה ברוך. (חברי הכנסת מכבדים בקימה את זכרה של המנוחה.)

ב. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

יצחק לוי: הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (היטלים וארנונה) (תיקון). התשנ"א - 1991. של חבר הכנסת יוסף גולדברג.

לדיון מוקדם - הצעת חוק הגנה על זכויות חשודים (מעצר לפני משפט). התשנ"א - 1991. מאת חבר הכנסת א' רובינשטיין וקבוצת חברי כנסת: הצעת חוק ניירות ערך (תיקון) - הגבלות בדבר הסדרי פנסיה וגמל כתאגיד שמניותיו נסחרות בבורסה). התשנ"א - 1991. מאת חבר הכנסת אברהם פורז: הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (תיקון מס' 201). התשנ"א - 1991. מאת חבר הכנסת מיכה גולדמן; הצעת חוק הפיקוח על מצרכים ושירותים (תיקון) - מחיר מינימלי לעופות). התשנ"א - 1991. מאת חבר הכנסת גדליה גל; הצעת חוק הבטחת הכנסה (תיקון) - גמלה למשפחת עולים חד-הורית). התשנ"א - 1991. מאת חברי הכנסת א' כ"ץ-עוז וא' נמיר; הצעת חוק איוון המים, התשנ"א - 1991. מאת חבר הכנסת אברהם שוחט; הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (מס' 23) (תיקון - ביטול). התשנ"א - 1991. מאת חבר הכנסת מיכה גולדמן.

היו"ר ד' שילנסקי: הודעה למזכיר הכנסת. מזכיר הכנסת ש' יעקבסון: ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבד להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה - הצעת חוק מס הכנסה (עידוד בנייה והשכרת דירות) (תיקוני חקיקה והוראות שונות). התשנ"א - 1991; הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה) (מס' 2). התשנ"א - 1991; הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 24). התשנ"א - 1991; הצעת חוק רשות הדואר (תיקון מס' 3). התשנ"א - 1991.

לקריאה ראשונה, מטעם חברי הכנסת - הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 40). התשנ"א - 1991. של חבר הכנסת יצחק לוי; הצעת חוק איסוף ופינוי פסולת למחזור. התשנ"א - 1991. של חבר הכנסת דן תיכון; הצעת חוק לתיקון פקודת מס הכנסה (מס' 85). התשנ"א - 1991. של חבר הכנסת

ג. שאילתות ותשובות

ברצוני לשאול:

1. האם נכון הדבר?
2. האם המלצה זו למתן תרומה לגוף בעל זהות פוליטית ברורה נעשתה בידיעת ראש הממשלה ועל דעתו?

שר המשטרה ר' מילוא:
1. הידיעה המצוינת בשאלתך נכונה.
2. "מרכז עובדה למידע" עוסק באיסוף מידע הנוגע לפגיעות ביהודים ובערכים החיים ביהודה, בשומרון ובעזה. הוא מביא את המידע לידיעת הציבור בארץ ובחוץ-לארץ. על כן הוא ראוי לתמיכה.

היו"ר ד' שילנסקי: השר רוני מילוא ישיב על שאילתות שהופנו לראש הממשלה.

3131. "מרכז עובדה למידע"

חבר הכנסת ח' רמון שאל את ראש הממשלה ביום כ"ז בטבת התשנ"א (13 בינואר 1991):
בעיתון "ירושלים" מיום 4 בינואר 1991 פורסם, כי מנכ"ל משרד ראש הממשלה הוציא מסמך על נייר מכתבים רשמי של המשרד, ובו הוא משבח את פעולתו של "מרכז עובדה למידע" וממליץ לתרום למרכז.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. שאלה נוספת לחבר הכנסת חיים רמון.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב־ראש, אדוני השר, הארגון "עובדה" הוקם כמשקל נגד לארגון "בצלם". הארגון "בצלם" מביא לידיעת הציבור פגיעה בזכויות האדם בשטחים. האם ינהג מנכ"ל משרד ראש הממשלה באותה מידה ויציע לתת תמיכה גם לארגון אשר שומר על זכויות האדם, אשר כולנו ערים להן?

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב־ראש, אני חושב שהארגון "מרכז עובדה למידע" עוסק בדברים שמורים אפילו יותר מאשר סתם זכויות האדם — בחיי אדם. הוא עוסק ברצח יהודים וברצח ערבים ביהודה, בשומרון ובעזה. לכן אין פלא שהוא מקבל תמיכה.

לגבי ארגון "בצלם", אני אעביר את הפנייה הזו למנכ"ל משרד ראש הממשלה, והוא ישקול אותה.

3178. מינויים בחברות ממשלתיות

חבר הכנסת ג' גל שאל את ראש הממשלה ביום י"ד בשבט התשנ"א (29 בינואר 1991):

"במעריב" מיום 15 בינואר 1991 פורסם, כי חברת "דשנים" היא ללא דירקטוריון, משום שהשרים נסים ומודעי לא הגיעו להסכמה על הרכב הרישומה.

תוקף כהונתו של חיים ארז כמנכ"ל זמני של מפעלי ים־המלח פג זה כבר.

במועצת הלול לא היתה מועצה במשך כשנה, מאותה סיבה. כל זה מוביל לנוקים בחברות ובמועצות. מדובר בחברות ממשלתיות. מהגדולות בישראל, אשר השפעתן על כלכלת המדינה משמעותית מאוד.

ברצוני לשאול:

1. מה היא סיבת העיכוב במינויים הללו?

2. מה בדעתך לעשות בנדון?

שר המשטרה ר' מילוא:

העיכוב במינוי דירקטוריון לחברת "דשנים" אכן נבע מאי־הסכמה בין השרים הנוגעים בדבר. ראש הממשלה פנה אליהם וביקש כי העניין יקדם. למפעלי ים־המלח מונה זה כבר מנהל כללי, מר אורי כן־נרן.

במועצת הלול הושגה, לאחר משאומתן, הבנה בין השרים הנוגעים בדבר, והמועצה מונתה.

3412. קבלת החלטות מועצת הביטחון

חבר הכנסת ח' רמון שאל את ראש הממשלה ביום ו' בניסן התשנ"א (21 במרס 1991):

נשיא ארצות־הבירה אמר בנאומו, כי השלום במזרח התיכון צריך להתבסס על פשרה הדדית ועל החלטות מועצת הביטחון 242 ו־338, הכוללות את העיקרון של שטחים תמורת שלום.

ברצוני לשאול:

1. האם ממשלת ישראל מקבלת החלטות 242 ו־338?

2. אם כן — האם ממשעות הדבר היא שישראל מקבלת את העיקרון של שטחים תמורת שלום?

3. החלטת מועצת הביטחון 338 קובעת כי השיחות יתנהלו "תחת חסות מתאימה". האם ישראל מסכימה לכך, ואם כן — לאיזו חסות היא מסכימה?

שר המשטרה ר' מילוא:

1. ממשלת ישראל מקבלת את החלטות 242 ו־338, בהתאם לנאמר בהסכמי קמפ־דייוויד.

2. הסעיף האופרטיבי והמחייב בהחלטות הנ"ל הוא גם זה הקורא לניהול משאומתן בין הצדדים לסכסוך לשם השגת הסדר צודק ובר־קיימא. שאר הסעיפים הם עניין למשאומתן בין הצדדים.

3. ישראל הסכימה לחסות שתי המעצמות ולמעמר של כינוס אזורי לפתיחת המשאומתן.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. שאלה נוספת לחבר הכנסת חיים רמון.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב־ראש, אדוני השר, אני בהחלט קיבלתי תשובות מספקות על שאלות מס' 1 ו־3: לא קיבלתי, כנראה לא במקרה, תשובה על שאלה מס' 2. אני רק רוצה להזכיר לך, אדוני השר, שבהסכמי קמפ־דייוויד מצוין, שהעיקרון של שטחים תמורת שלום, שחל בגזרה המצרית, יחול על שאר הגזרות, כפי שאתה, כמובן, זוכר.

אינני יודע מהי התשובה על שאלה מס' 2. אם אין תשובה, אפשר לומר שאין תשובה. אבל אני רוצה לדעת, אם לא במקרה שכת השר למסור לי תשובה על כך.

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, אני חושב שהדברים שאמר כאן חבר הכנסת רמון לגבי הסכמי קמפ־דייוויד אינם מדויקים. כידוע, הסכמים אלה מדברים על אוטונומיה לגבי יהודה, שומרון ועזה. אין מדובר שם על שטחים תמורת שלום, אלא בפירוש על אוטונומיה. זה המצב בהסכמי קמפ־דייוויד, זה המצב המחייב את ישראל, זה המצב שאמור לחייב את כל אלה החתומים על הסכמי קמפ־דייוויד. לכן התפיסה של שטחים תמורת שלום בכל הגזרות אין לה על מה לסמוך על־פי הסכמי קמפ־דייוויד.

יש עניין של פרשנות ל־242, אבל הפרשנות שלנו שונה מהפרשנות של גורמים אחרים. על־פי תפיסתנו, יש בהחלט מקום לגיטימי לפרשנות הישראלית. אינני מדבר על פרשנות מערך מול פרשנות ליכוד, אלא על פרשנות מדינת ישראל ל־242, האומרת שלא מדובר על נסיגה בכל השטחים, שאין מדובר על נסיגה בכל הגזרות, אלא מ"שטחים" ולא מ"השטחים", ועל כך, כידוע, היה בזמנו ויכוח גדול.

3425. התקהלות במקום נפילת הטילים

חבר הכנסת א' פורז שאל את ראש הממשלה ביום ו' בניסן התשנ"א (21 במרס 1991):

בזמן התקפות הטילים מושמעת באמצעי התקשורת שוב ושוב קריאה לציבור שלא להתקהל באזור שבו נפלו הטילים, כדי שלא להפריע לכוחות הביטחון בעבודתם.

ברצוני לשאול:

האם היה השר רחבעם זאבי בתפקיד כאשר ביקר באזור שבו נפל הטיל, והאם היתה לו סיבה להימצא במקום?

שר המשטרה ר' מילוא:

השר רחבעם זאבי הוא חבר בוועדת השרים לכיטחון, ולכן היה ביקורו באזור נפילת הטיל שייך לתחום עיסוקו ותפקידו.

3437, 3579. ההתנחלות רבבה

חבר הכנסת ח' רמון שאל את ראש הממשלה ביום י"ח באייר התשנ"א (2 במאי 1991):

ב־22 באפריל 1991 התבטא חבר הכנסת פורת בעיתונות, כי תנועת "גוש אמונים" תיאמה את מועד העלייה על הקרקע של ההתנחלות רבבה עם יועץ ראש הממשלה לענייני החיישנות, שהביא את העניין, לטענת חבר הכנסת פורת, לידיעת ראש הממשלה.

כרצוני לשאול:

1. האם נכונים דברי חבר הכנסת פורת?

2. אם כן — מדוע אושרה העלייה על הקרקע ערב ביקורו של מזכיר המדינה בייקר?

3. אם הטענה איננה נכונה, מי הוא הגורם שעמו תואם מועד העלייה על הקרקע?

חבר הכנסת א' בורג שאל את ראש הממשלה ביום ח' בסיוון התשנ"א (21 במאי 1991):

על-פי דבריו של חבר הכנסת חנן פורת, אשר פורסמו בעיתון "הארץ" ב־21 באפריל 1991, "שמיר אישר אישית את הקמת רבבה". לדבריו, תואם המהלך גם עם שר הכיטחון: "עובדה שהיתה במקום נוכחות של חיילים בזמן עבודת ההכשרה".

כרצוני לשאול:

האם ידעו ראש הממשלה ושר הכיטחון על הקמת ההתנחלות רבבה בעיתוי הנ"ל ואישרו אותה?

שר המשטרה ר' מילוא:

היישוב רבבה הוקם ביוזמה פרטית על קרקע שנרכשה על-ידי היוזמים. הקמת היישוב אושרה על-ידי הממשלה בתאריך 5 ביולי 1984, ובהיותו יישוב פרטי אין הוא זקוק לאישורים נוספים.

היו"ר ד' שילנסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת בורג.

אברהם בורג (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, היתה לך תשובה מושלמת על שאלה שלא נשאלה. לא נשאלה שאלה לגבי הבעלות על הקרקע ולא לגבי תאריך האישור. נשאלה שאלה על דבריו של חבר הכנסת חנן פורת, שהובאו בשמו, שאמר: שמיר אישר אישית את הקמת רבבה, ועל דבריו — באותו מקום — המהלך תואם גם עם שר הכיטחון. הוא מכיח סימוכין לדבריו: עובדה שהיתה במקום נוכחות של חיילים בזמן עבודת ההכשרה. אדוני יודע שאושרו הרבה דברים — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

אתה קיבלת רשות לשאלה נוספת ולא לנאום נוסף.

אברהם בורג (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני שואל את השאלה המקורית, זה טוב עוד יותר משאלה נוספת.

שר המשטרה ר' מילוא:
זה ברור.

אברהם בורג (המערך):

אדוני השר יודע, שמה שאושר בוועדת שרים לענייני התיישבות — ליישום שלו כפועל יש משמעות פוליטית יוצאת מגדר הרגיל: יענה אדוני השר: ידע ראש הממשלה שמיר או לא? שיקר חבר הכנסת חנן פורת או לא?

היו"ר ד' שילנסקי:

שאלה נוספת לחבר הכנסת חיים רמון. אני בטוח שתהיה פה רק שאלה, כי הנאום כבר היה.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב-ראש צודק. אני רוצה לשאול את השר, נוכח אי-תשובתו — האם המקרה הזה נכנס לגדר הנושאים שראש הממשלה הגדיר, שלמענם מותר לשקר, למען ארץ-ישראל השלמה?

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני תמה מאוד על הדברים שנאמרו על-ידי חברי הכנסת בורג ורמון בשאלות הנוספות שלהם. התשובה היתה ברורה מאוד. היישוב הוקם ביוזמה פרטית. לא היה צריך אישור של איש לצורך הקמתו. הקמת היישוב אושרה על-ידי הממשלה ביולי 1984.

חיים רמון (המערך):

זאת לא השאלה.

שר המשטרה ר' מילוא:

העובדה שהוא הוקם כשלב מאוחר יותר ביוזמה פרטית לא חייבה אישור של איש — לא של ראש הממשלה ולא של מישהו אחר.

חיים רמון (המערך):

האם ראש הממשלה ידע או לא ידע? אדוני היושב-ראש, הוא לא השיב על השאלה הקודמת, וזה בניגוד לחקנון.

3501. גנון המדינה

חבר הכנסת י' שריד שאל את ראש הממשלה ביום כ"ג באייר התשנ"א (7 במאי 1991):

גנון המדינה הוא הארכיון הלאומי של מדינת ישראל. הוא נמצא עתה במשבר. אין לו מבנה משלו, ומחסניו מנוהלים כתנאים פסיים ירודים. מבקר המדינה חזר והתריע על כך בדוחות מס' 30, 35 ו-37, ועדיין לא נעשה דבר במשרדך לשיפור המצב.

חשיבותו של הגנון איננה מוטלת בספק, ולכן שאלות לראש הממשלה הן:

1. מה עושה משרדך כדי למצוא לגנון המדינה מקום שיאפשר למוסד חשוב זה לתפקד בצורה המיטבית?

2. כיצד פועל משרדך לשיפור תנאי הניהול של מחסני הגנון, האוצרים מסמכים שחשיבותם כתולדות המדינה רבה ביותר?

3. האם נשקלת במשרדך העברת הגנון לאחריותו של משרד אחר כדרך לשיפור מצבו?

תשובת שר המשטרה ר' מילוא:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2. מה ייעשה כדי שהרשות הלאומית למלחמה בסמים או משרדי הממשלה יעבירו תמיכה שנתית קבועה לפעילות מנ"ס"צפון?

3. מה ייעשה כדי להשפיע על ראש העירייה, אשר בעיר פועלת העמותה ורבים מחבריה הם בני העיר, כדי שיסייע במבנה ובתקציב לפעילות מנ"ס"צפון?

תשובת שר המשטרה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 3. עמותת מנ"ס — משפחות נפגעי סמים — היא התארגנות הורים שמטרתה לסייע למשפחות נפגעי סמים ולקדם את הטיפול בנפגעים.

הרשות למלחמה בסמים מעודדת הקמת התארגנויות כאלה, נוכח תפקידן החשוב בעזרה הדדית.

לעמותת משפחות נפגעי סמים יש שבועה סניפים ברחבי הארץ, ובכוונתה להקים סניפים נוספים.

הרשות למלחמה בסמים סייעה אשתקד תקציבית לעמותת משפחות נפגעי סמים, אך אין היא מתערבת בקביעת הקדימות הפנימיות של העברת הסיוע לסניפי הארגון בחלקי הארץ השונים, ולכן אין בידה לסייע תקציבית ברמת הסניפים.

אולם, הרשות למלחמה בסמים תהיה מוכנה לבוא בדברים עם ראש עיריית קריית ביאליק, כדי לשכנעו במכלול חשיבותו של הנושא.

היו"ר ד' שילנסקי:

דרך אגב, פה נאמרו דברים — בשאלה הנוספת של חבר הכנסת חיים רמון נקבעה עובדה, והבעיה היתה שאלה נוספת, אבל לא התעככתי על כך, חשבתי לנכון להמשיך הלאה.

3651. גוהלי בטיחות לקויים בכור הגרעיני

חבר הכנסת ד' צוקר שאל את ראש הממשלה ביום כ"ב בסיוון התשנ"א (4 ביוני 1991):

ממירע שהגיע אלי עולה, כי קיימים סימנים מעוררי דאגה בכל הנוגע להקפדה מספקת על כללי בטיחות והגנה בכור הגרעיני בדימונה. גם אם לא הוכח חד-משמעית כי חשיפה לקרינה גורמת לסרטן, הרי ניתן לומר כמעט בוודאות כי הסיכוי ללקות בסרטן גדל כתוצאה מחשיפה לקרינה.

ברצוני לשאול:

1. האם עובדי מחלקות סמוכות למחלקות שבהן חשופים העובדים לקרינה ולחומרים רדיואקטיביים מוגנים באותה רמה של הגנה ומחויבים באותה רמה של חומרה בנוהלי הביטחון, כפי שמוגנים עובדי המחלקות שבהן עוסקים במישרין בחומרים האלה?

2. האם קיימים אמצעים להפרדה מוחלטת בין חומרים או קרינה מן המחלקות המסוכנות לבין המחלקות האחרות, בזמן עבודה שגרתית וכפרט בעת תקלה? מי אחראי לפיקוח וליישום של האמצעים?

3. מה הם המנגנונים הקיימים על-מנת להתריע על תקלה שבגינה נוצרת סכנה לפגיעה רדיואקטיבית?

4. האם כל הארצות המכילות חומרים רדיואקטיביים מסומנות בסימני אזהרה מתאימים? מה הוא תהליך הפיקוח על-מנת לוודא זאת?

1 — 3. ראש הממשלה שותף לדעתו של השואל בדבר חשיבותו של גנזך המדינה, והוא מודע לבעיותיו.

ליד מוזיאון ישראל אותר שטח אשר בו מתוכננת הקמתו של מבנה הולם לגנזך המדינה.

כדי למצוא פתרון לבעיות הגנזך בתקופת המעבר עד לגמר בנייתו של המבנה, בעוד לא פחות מארבע שנים, ייעשו סידורי ביניים כדי לשפר את מצב המחסנים וכדי לאפשר קליטת חומר נוסף ממשרדי הממשלה השונים.

העברת הגנזך לאחריותו של משרד אחר לא יהיה בה כדי לשפר במשהו את המצב הקיים, ועתה נדונית תוכניות לארגון מחדש של הגנזך במסגרת משרד ראש הממשלה.

3578. הטסת עולים בשבת

חבר הכנסת ב' בן-אליעזר שאל את ראש הממשלה ביום ח' בסיוון התשנ"א (21 במאי 1991):

שר הקליטה הרב יצחק פרץ דרש בביקורו בבודפשט מעובדי משרד הקליטה והסוכנות, שלא לסייע לעולים להגיע לארץ בשבת, ולמנוע כל טיפול דומה בשבת.

ברצוני לשאול:

1. הייתכן שלא נטפל בעולים היוצאים מברית-המועצות בשבת, ולו רק מפני שזו שבת?

2. האם דבריו של שר הקליטה הם על דעת הממשלה?

3. מה יעשו עם העולים שלא יפנו ויטושו בשבת?

4. האם אין בכך עוגמת נפש וטרטור לעולים המגיעים בשבת, וכל זאת בגלל רצונו של שר אחד?

תשובת שר המשטרה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

שר הקליטה כבר התבטא בעבר בזכות הטסת עולים ארצה בשבת, כאשר היה הדבר מחויב המציאות.

מדיניות הממשלה היא להימנע ככל האפשר מהטסת עולים בשבת, אך הדבר תלוי בנסיבות.

3637. עמותת מנ"ס — משפחות נפגעי סמים

חבר הכנסת א' ויינשטיין שאל את ראש הממשלה ביום ט"ו בסיוון התשנ"א (28 במאי 1991):

בקריית-ביאליק, בחנות שכורה, פועל סניף חיפה והצפון של עמותת מנ"ס — משפחות נפגעי סמים. העמותה הצפונית פועלת ללא תקציב או תמיכה של הרשות הלאומית למלחמה בסמים וללא תמיכה ממלכתית או עירונית כלשהי.

בעמותת מנ"ס שבקריית-ביאליק רשומות 400 משפחות נפגעי סמים. הסניף המקומי עומד בפני סכנת סגירה. מאחר שראש עיריית קריית-ביאליק מסרב לתקצב את העמותה ואף מתנגד לפעילותה בעירו.

נמסר לי כי הרשות הלאומית למלחמה בסמים מעבירה הקצבות לעמותת מנ"ס בתל-אביב, אולם העמותה הצפונית אינה מתקצבת כלל.

ברצוני לשאול:

1. האם מודע משרדך לפעילות עמותת מנ"ס בחיפה והצפון?

ריבוי מעשי השוד בחודשים האחרונים, ובמיוחד של קשישים מחוסרי יכולת להתגונן, מערער את ביטחונם של אזרחים רבים ביכולת המשטרה להגן על חייהם ורכושם.

ברצוני לשאול:

1. בכמה הסתכמו מקרי השוד שנרשמו במשטרה מאז ינואר 1991?

2. מה היתה התפלגות מעשי השוד, ובאלו אזורים הם ברצועה?

3. כמה ממבצעי מעשי השוד נלכדו על-ידי המשטרה ויועמדו לדין?

4. האם לרשות המשטרה עומד הכוח הדרוש למלחמה נגד מעשי השוד?

5. אם לא — מה הן הסיבות לכך?

6. האם שר המשטרה נתן את דעתו ונקט אמצעים נגד תופעת השוד המתפשטת בארץ?

שר המשטרה ר' מילוא:

1. מינואר עד מאי 1991 נרשמו במשטרה 252 תיקי שוד; בהם 157 תיקים של שוד כנסיכות מחמירות, ו-95 תיקים של שוד רגיל.

2. א. התפלגות מעשי השוד לפי סוג המקום: 1. בנקים — 28 מקרים; 2. סינפי דואר — 30 מקרים; 3. בתי-מגורים — 47 מקרים; 4. תחנות דלק — 17 מקרים; 5. רחובות ומגרשי חנייה — 62 מקרים; 6. מלטשות יהלומים — 5 מקרים; 7. מקומות אחרים — 63 מקרים.

ב. התפלגות מעשי השוד לפי אזורים: 1. באר-שבע — 15 מקרים; 2. בתי- — 12 מקרים; 3. חולון — 10 מקרים; 4. חיפה — 14 מקרים; 5. ירושלים — 25 מקרים; 6. נתניה — 9 מקרים; 7. קריית-אטא — 7 מקרים; 8. רמת-גן — 8 מקרים; 9. תל-אביב-יפו — 27 מקרים; 10. מקומות אחרים — 125 מקרים.

3. 104 תיקים פוענחו ומבצעי השוד נלכדו. מתוך 104 התיקים שפוענחו — 66 תיקים הם של שוד כנסיכות חמורות, ו-38 תיקים הם של שוד רגיל.

4 — 5. האמצעים העומדים לרשות משטרת ישראל ומערך כוח-האדם הנתון מועטים מכדי לתת מענה מוחלט לנושא. המידע המודיעיני על פשיעה אפשרית מסוג זה אף הוא חלקי, והדבר מקשה את המניעה של פשיעה מסוג זה.

6. כל מקרי השוד נחקרים ומטופלים בעדיפות.

היו"ר ד' שילנסקי:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת ארכלי-אלמחולינו, בבקשה.

שושנה ארכלי-אלמחולינו (המערך):

אדוני השר, אני מעריכה ומוקירה את הפעילות של המשטרה בנושא זה של מניעת שוד ומתן ביטחון לאוכלוסייה, ובמיוחד את המעשים של המשטרה בתחום ההגנה על הקשישים. אולם לאחרונה לא שומעים כל כך על טיפול מיוחד של המשטרה בנושא של ביטחון או הגנה על הקשישים מפני שודדים, ומפני שוד מזוין במיוחד. בעבר, נכון, נעשו פעולות על-ידי המשטרה ואנחנו בירכנו עליהן.

5. האם קיימת שגרת בדיקות מתאימה לגילוי מוקדם של פגיעות או חשש לפגיעות מהקרינה בעובדי הכור? אם כן — כיצד פועל מערך זה?

6. מה הוא המספר הירידה של נפגעים מקרינה או מחומרים רדיואקטיביים בכור, למן הקמתו? מה הוא סוג הפגיעות שבהן הם לקו?

שר המשטרה ר' מילוא:

1. בקריה למחקר גרעיני, מאז היווסדה, נוהג משטר בטיחות קרינה קפדני לגבי כל העובדים. והוא מתאים לסטנדרים הבין-לאומיים המקובלים במחקנים גרעיניים במדינות המפותחות בעולם. מספר ניכר מכלל עובדי קמ"ג — הקריה למחקר גרעיני — מועסק במסגרת מערך הבטיחות שעליו דיברתי. בתוכם יש אקדמאים רבים שצברו ידע וניסיון במרכזים שונים בעולם המערבי, אשר מתמחים בנושא בטיחות קרינה.

2. עבודה עם חומרים רדיואקטיביים מחייבת נקיטת אמצעי בטיחות מגוונים, ובהם גם הפרדה מתאימה בין מחלקות העוסקות בחומרים רדיואקטיביים לבין מחלקות שאינן עוסקות בכך. כל האמצעים הדרושים ננקטים בקריה למחקר גרעיני באופן שגורתי. האמצעים הנהוגים כוללים גם היערכות מתאימה למקרה של חקלה מסוג כלשהו. מערך הבטיחות הגדול הפועל בקריה למחקר גרעיני אחראי גם לפיקוח וליישום של אמצעי הבטיחות.

3. בקריה למחקר גרעיני אומצו כל אמצעי הפיקוח וההתרעה הקשורים לבטיחות קרינה והמקובלים במרכזים גרעיניים בעולם המערבי. אמצעים אלה כוללים, בין השאר: א. מערך מכשור מתוחכם ומגוון לגילוי ולהתרעה; ב. נוהלי בטיחות קרינה הכוללים הוראות מפורטות לגבי טיפול בתקלות; ג. מערך פיקוח של עובדי ביקורת קרינה שהוכשרו והוסמכו לכך; ד. הכשרת כוח אדם מיומן ואימונו לאבחון ולטיפול בכל סוגי התקלות האפשריות.

4. אכן, כל הארצות המכילות חומרים רדיואקטיביים מסומנות כנדרש. מערך הפיקוח של צוותי ביקורת קרינה מפקח, בין היתר, גם על נושא זה. תודה.

סליחה, יש עוד תשובות על שאלות: 5. לכלל עובדי הקריה למחקר גרעיני קיימת שגרת בדיקות מקיפות רפואיות ואחרות על-מנת לאמוד ולהעריך את רמת חשיפת העובד ומצב בריאותו. ככל שהדבר נוגע לתנאי עבודתו, לכלל עובדי הקריה למחקר גרעיני מחולקים אמצעי דו-מיטריה תקינים. הבדיקות הרפואיות מבוצעות על-ידי רופאי המרכז ונסמכות על מעבדות רפואיות, רדיו-טקסיקולוגיות, ומערכת מנייה כל-גופית ייחודית.

6. על-פי תוצאות הבדיקות ומעקבי החשיפה שפורטו לעיל בתשובה על שאלה מס' 5, לא נרשמה כל חשיפה החורגת מהתקנים הבין-לאומיים.

כאן כבר נסתתמו כל השאלות.

היו"ר ד' שילנסקי:

אודה לשר המשטרה אם ישיב על שאלות שהופנו לשר המשטרה.

3550. ריבוי מעשי שוד

חברת הכנסת ש' ארכלי-אלמחולינו שאלה את שר המשטרה ביום ח' בסיוון התשנ"א (21 במאי 1991):

אולם, על-פי הפרטים שצינו בשאילתא, האירוע ייחקר, ובהתאם לממצאים יוסקו המסקנות הנדרשות.

היו"ר ד' שילנסקי:

שר המשטרה ישיב על שאילתא מס' 3676 של חבר הכנסת צירלי ביטון ועל שאילתא מס' 3677 של חבר הכנסת דוד צוקר — תשובה אחת.

3676, 3677. כבילת ידי אסירה-יולדת

חבר הכנסת צ' ביטון שאל את שר המשטרה ביום כ"ב בסיוון התשנ"א (4 ביוני 1991):

רק לאחרונה נודע לי, כי האסירה אינטיסאר אל-קאק, כבת 20, ילדה את בתה, בבית-החולים "מאיר" בכפר-סבא, כשדיה כבולות באזיקים למיטה.

המקרה הנ"ל אירע לפני כשנה ופורסם רק לאחרונה; ראה "מעריב" מ-7 במאי 1991.

הצלב-האדום מחה, שירות בתי-הסוהר התנצל, והסוהר — כן פורסם בעיתון — ננף.

ברצוני לשאול:

1. מה הם הנוהג ו/או התקנות המופעלים בשירות בתי-הסוהר בכל הקשור למקרים כאלה?

2. האם היתה במקרה הנ"ל עבירה על נוהג ו/או על התקנות? אם כן — אילו צעדים ננקטו כנגד הסוהר ו/או הסוהרים שהיו אחראים לכבילת האסירה?

3. האם נתקוט צעדים מתאימים כדי למנוע הישנות מקרים כאלה בעתיד? אם לא — מדוע?

חבר הכנסת ד' צוקר שאל את שר המשטרה ביום כ"ב בסיוון התשנ"א (4 ביוני 1991):

לפני עשרה חודשים ילדה האסירה הביטחונית אינטיסאר אל-קאק בבית-החולים "מאיר" בכפר-סבא, כשדיה כבולות באזיקים למיטה.

ברצוני לשאול:

1. האם נכונים פרטי הפרשה?

2. אילו צעדים ננקטו נגד האחראים, ומי הם?

3. האם יש מקום להוצאת הוראות ברורות שימנעו מקרה כזה בעתיד?

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, פרטי הפרשה המועלים בשאילתות שבנדון הם אכן נכונים, ואף פורסמו בזמנם, לפני כשנה.

במקרה הנדון לא ננקטו צעדים משמעותיים נגד מי מהמעורבים, שכן הפקודות שהיו בתוקף אז מולאו ככתבן וכלשונו ולא הותירו מקום לשיקול דעת של סוהרי הליווי.

שירות בתי-הסוהר חיקן את פקודות הנציבות בנושא, ונקבע כי: "אם הרופא המטפל דורש להסיר את הכבלים כתנאי למתן הטיפול הרפואי, יסביר מפקד צוות הליווי לרופא את מניעי הכבילה. אם למרות זאת דורש הרופא להסיר את הכבלים, יפנה המפקד טלפונית לקבלת החלטת מנהל בית-הסוהר, או סגנו, פרט אם מדובר על טיפול מיידי לצורך הצלת חיי האסיר" — פקודת נציבות 12.01.05 סעיף ד(5)(ב).

נשאלת השאלה — האם קיימות תוכניות של המשטרה לעשות פעולות כבעבר להגנה על הקשישים ולהגברת ביטחונם?

שר המשטרה ר' מילוא:

אני מודה לחברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמוזלנו על השאלה. ואני רק יכול לומר, שהמשטרה ממשיכה ועושה רבות בתחום הזה של הגנה על הקשישים. בכל מקרה, מחר, ביפו, אנחנו חונכים מרכז חדש, שבו יש מיגון משוכלל לקשישים. המרכז הזה ניוזם על-ידי המועצה למען הקשישים, כראשות הגברת שולמית שמיר. מחר, במעמד הגברת שולמית שמיר, סגן שר העבודה והרווחה, שר המשטרה ואחרים, אנחנו נחנך את המרכז הזה. וללא ספק זו תהיה דוגמה מצוינת למה שחברת הכנסת ארכלי-אלמוזלנו העלתה כאן — אמצעי מיגון משוכללים לקשישים, שיכולים גם לסייע להם בשעת מצוקה על רקע בריאות וגם, חס וחלילה, אם יש מעשה פלילי כמו שוד, או גנבה או כל מעשה אחר, תודה רבה.

היו"ר ד' שילנסקי:

שר המשטרה ישיב על שאילתא מס' 3582 של חבר הכנסת האשם מחאמיד. חבר הכנסת האשם מחאמיד אינו נוכח. התשובה תימסר לפרוטוקול.

3582. אלימות של אנשי משמר הגבול

חבר הכנסת ה' מחאמיד שאל את שר המשטרה ביום ו' בתמוז התשנ"א (18 ביוני 1991):

נודע לי, כי ביום ג', 12 במרס 1991, בסביבות השעה 15:00, יצאה קבוצה של ארבעה צוותים של משמר הגבול לחיפוש אחרי פרות גנובות באזור טול-כרם. צוותים אלו צירפו אליהם ילד כבן 15 מטול-כרם, שמו פארס. כשחזרו הצוותים עם הילד מהחיפוש, חיילי צה"ל ומשמר הגבול לא האמינו למראה עיניהם: הילד היה חבול בצורה קשה בכל חלקי גופו. הילד צרח בצורה היסטרית לכל עובר ושכ וקרא: "אמא, תראי מה הם עשו לי" — הוא לא זיהה את העוברים ושבים וכינה את כל מי שעבר "אבא" או "אמא". היה ברור שהילד נמצא במצב של הלם.

אני חייב לציין, מפי חיילים, שהיו עדים למקרה זה ולמקרים אחרים, שהקמב"ץ — קצין מבצעים — קצין משמר הגבול בעל שלושה כוכבים, העונה לשם אבי — ידוע בהתנהגותו כלפי התושבים במקום, ויש מי שמוכנים להעיד על התנהגותו, מבין חייליו ממשמר הגבול ומבין חיילי צה"ל המלווים באבטחה ובתצפיות, אשר כמה מהם הגיעו למצב של ככי נוכח מה שראו.

ברצוני לשאול:

1. האם מוכן כבוד השר לחקור את הנושא?

2. מה כוונת השר לעשות?

3. מה הן האפשרויות החוקיות של חיילים בשטח העדים למעשים מעין אלה לנסות ולמנוע אותם לאלתר?

תשובת שר המשטרה ר' מילוא:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

בבדיקה שנערכה בעקבות השאילתא בנדון הוברר, כי האירוע אינו מוכר למשטרה, לרבות משמר הגבול, ולא הוגשה כל תלונה בעניין.

חבר הוועדה, המהנדס דן קפמן, מציין בדוח שכתב לאחר הסיוור: "כרצוני להעלות התרשמותי המזעזעת מהמראות שנגלו לעיני בעת הסיוור שנערך. בליווי משמר הגבול נכנסנו לתוך הסמטאות הצרות ולתדהמתי נוכחתי כי כמעט על כל גדר או קיר בית מצויירים בצבעים עזים דגלי אש"ף וסממאות. הרגשתנו בסיוור היתה, כי אנו מסיירים במדינה זרה ולא בחלק אורגני של ירושלים בירת ישראל".

כרצוני לשאול:

1. האם תיאורו של המהנדס קפמן נכון?
2. אם כן — מה תעשה המשטרה לקיים חוק וסדר בכל שכונות ירושלים?
3. כמה כוחות מוקצים לצורך הפגנת נוכחות בכל חלקי בירת ישראל?

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, התיאור המובא בשאלתא בנוגע לציוורים ולסממאות נכון, וזאת, לצערנו, בכל השטח במזרח־ירושלים, גם בשכונות וכפרים שמסביב.

האחריות למחיקת סממאות וציוורים היא בידי העירייה, ומשטרת ירושלים מסייעת באכטחת החוליות העוסקות במחיקה.

כמורכן נרכש מכשיר, הנמצא בשימוש יומיומי על־ידי כוחות משמר הגבול. בתיאום עם העירייה מתבצעות פעולות מחיקה של סממאות בדרכים הראשיות.

מדי פעם מצליחה המשטרה גם לתפוס צעירים המציירים סממאות. לצערנו, יש קושי לבער את הנגע בכללותו, שכן מדובר בשטח גדול, ומיד לאחר מחיקת הסממאות הן נכתבות מחדש, שוב נמחקות וחוזר חלילה.

בתאריך 1 בינואר 1991 החלה משטרת ירושלים לפעול במסגרת הארגון מחדש של מחוז ירושלים. ארגון המחוז החדש כלל בעיקרו הרחבת סדרי הכוחות המבצעיים בצורה משמעותית, וכן הושם דגש בפריסת כוחות בשכונות־התפר ובאזורים רגישים אחרים.

באופן כללי, בלי להיכנס לפרטים שלא ניתן לפרטם כאן, כוללים הכוחות בירושלים — שמונה פלוגות משמר הגבול, שהן כ־800 שוטרים, כמה מאות שוטרים כחולים וכן 4,000 אנשי המשמר האזרחי, המבצעים את הפעילות השוטפת של הביטחון בירושלים בכל חלקי העיר במשך כל שעות היום והלילה. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת ראובן ריבלין.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, אדוני השר, אנחנו באמת מודים למשטרת ישראל על פעילותה באחרונה בירושלים. אנחנו יודעים שיש בעיות קשות של שרפת כלי רכב וכיוצא באלה. עם זאת, ירושלים היא מיקרו־קוסמוס של שאלת ארץ־ישראל כולה. והיכולת לצייר סממאות שלא נמחקות בשכונותיה של ירושלים, ירושלים מזרח, היא הנותנת את האפשרות לכל אותם מעשים שנעשים ואת הרגשת ההפקרות המאפשרת לאותם צעירים פורעים לעשות את מה שהם עושים בירושלים.

אני בהחלט מחזק את ידי שר המשטרה ושואל אותו: האם

כמו כן ננקטו פעולות הסברה כדי למנוע הישנות מקרים דומים.

שירות בתי־הסוהר הורה בטעות שנעשתה כאן, היתה בכך הודאה פומבית בכך שהיתה פה טעות, וגם היתה התנצלות על האירוע.

היו"ר ד' שילנסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת צוקר.

דוד צוקר (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב־ראש, אדוני השר, אני באמת שמח, בכנות שמח, גם על ההודאה בשגיאה, שהופנתה גם על התיקון לעתיד. באמת, על מקרה מחריד כזה ראוי שתהיה התנצלות.

אבל רציתי להעיר לכבוד היושב־ראש ולכבוד השר את ההערה הבאה: שאלתא וזה שהופנתה על־ידי חבר הכנסת ביטון ועל־ידי לשר הבריאות — התשובה עליה גרסה, שלא היה ולא נברא. אמר פה שר הבריאות בתשובה לחבר הכנסת ביטון ולי, שהמקרה לא היה, לא דמיון היה ולא משל היה, ולהיפך — עוד כעס על דוברת שירות בתי־הסוהר שהעלילה עלילה מן הסוג הזה.

אינני יודע מה בדיוק עושים במקרה מן הסוג הזה, אבל היתה פה דוגמה טובה של משרד, משרד המשטרה במקרה הזה, שבדק, מצא והודה, וחבל שמשרד הבריאות לא נהג באופן דומה.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. גם חבר הכנסת צ'רלי ביטון רוצה שאלה נוספת. בבקשה.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

קודם כול, אדוני היושב־ראש, ברשותך, אני רוצה להודות לשר המשטרה על התשובה שלו. אני רק מבקש ממך, אדוני השר — אם אפשר להעביר את ההתנצלות הזאת גם לאותה יולדת עצמה; ואם אפשר יהיה — לתקן את הדברים גם במסגרת ששר הבריאות מופקר עליה. תודה.

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב־ראש, אני רק רוצה לומר לחבר הכנסת צוקר ולחבר הכנסת ביטון, שהטעות של שר הבריאות בנושא היתה טעות שבתום לב, מאחר שהיו שתי גרסאות — האחת של בית־החולים, שגרס כטענת שר הבריאות, וגרסה שנייה של שירות בתי־הסוהר. גם חבר הכנסת יאיר צבן פנה אלי נזעק כולו: כיצד ייתכן שאתם נותנים יד לסיפור כזה, שהוא חסר כל יסוד? היו רופאים בבית־החולים שטענו, שזה אכן לא נכון.

לצער, לאחר שבדקנו שוב ושוב ואימתנו את כל העובדות, התברר שאכן היה מקרה כזה. אנחנו מצטערים עליו, התנצלנו עליו, והוא לא יחזור. תודה.

היו"ר ד' שילנסקי:

שר המשטרה ישיב על שאלתא מס' 3722 מאת חבר הכנסת ראובן ריבלין.

3722. שכונותיה המזרחיות של ירושלים

חבר הכנסת ר' ריבלין שאל את שר המשטרה ביום כ"ט בסיוון התשנ"א (11 ביוני 1991):

הוועדה המחוזית לתכנון ולבנייה לאזור ירושלים ערכה סיור בשכונותיה המזרחיות של העיר ירושלים, שכונת סילואן ושכונת ראס־אל־עמוד.

אותו בטיפול שצריך לתת במקרים כאלה. כמו-כן נשקלים צעדים משמעותיים כדי למנוע מקרים כאלה בעתיד.

אם יש רצון למתלוננים שהנושא יטופל, ראוי שיפנו שנית למשטרה כדי שהתלונה תירשם ותזכה לטיפול הולם.

היו"ר ד' שילנסקי:

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת וירשובסקי.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני השר, תודה על התשובה. אני חושב שהיא מלאה ועניינית. רק הייתי מבקש שלא שוטר ו/או אחד יתוודעו, אלא יוצאו — — —

היו"ר ד' שילנסקי:

כבר הבאת דוגמה קלסית — איך לא צריכה להיות שאלה נוספת. אל תבקש. תשאל.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

האם יכול השר להוציא הוראה או הדרכה כללית לשוטרים, ולא לחכות עד שיקדו מקרים ספציפיים ואחר כך להדריך את האנשים: לתת הוראה כללית. האם זה אפשרי, והאם השר מוכן לעשות את זה?

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להשיב לחבר הכנסת וירשובסקי, שהנחיות כאלה כבר ניתנו. לפני כחודש ימים היתה אלי פנייה של חבר הכנסת בנימין בגין בנושא שעליו שאל חבר הכנסת וירשובסקי, ובעקבות הפנייה הזאת ניתנו הנחיות בהתאם, ואכן הטיפול נעשה בהתאם לרוח הדברים שהובאו כאן.

3814. תלונות נגד אישים במס הכנסה

וברשויות השיפוט

חבר הכנסת א' גמליאל שאל את שר המשטרה ביום ו' בתמוז התשנ"א (18 ביוני 1991):

מר משה כדש, בעל מפעל "פיקנט", הגיש שורת תלונות במשטרה וביאח"ה — יחידה ארצית לחקירות הונאה — נגד אישים במס הכנסה וברשויות השיפוט השונות.

ברצוני לשאול:

1. כמה תלונות הוגשו, ונגד מי?
2. האם נחקרו כל התלונות, ומה העלתה החקירה בכל תלונה?

תשובת שר המשטרה ר' מילוא:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. להלן פירוט התלונות: א. תלונה שהוגשה ביאח"ה נגד מר יאיר רבינוביץ, נציב מס הכנסה לשעבר. המשטרה המליצה לסגור התיק, מחוסר אשמה, וביום 24 בינואר 1991 הודיע היועץ המשפטי לממשלה למתלונן על סגירת התיק.

ב. תלונה נוספת שהוגשה נגד מר יאיר רבינוביץ ביאח"ה. התיק נסגר על-ידי היועץ המשפטי לממשלה ביום 4 ביולי 1989. עתירה לבג"ץ שהוגשה על-ידי המתלונן, נגד סגירת התיק, נדחתה.

ג. תלונה שהוגשה ביאח"ה כנגד השופט לשעבר, מר אריה עקיבא הגין. התלונה הועברה על-ידי המשטרה ליועץ המשפטי לממשלה, על-פי הנהלים, לשם קבלת הנחיותיו.

לא כדאי היה שיקים יחד עם עיריית ירושלים חוליות מיוחדות, על-מנת שיבינו תושבי ירושלים כולם, שהיכולת לחיות בשלום צריכה להיות לגבי כולם יחד? לא יהיה שרק חלק יחיה בשלום. מה דעתו של השר?

היו"ר ד' שילנסקי:

חברי הכנסת, לא רציתי לנקוט צעד זה דווקא בעניין ירושלים. אבל אני מודיע שמעתה, לגבי כל השאלות, מי שלא יציג שאלה נוספת אלא יתחיל לתת הסברים, אני אסגור לו את המיקרופון.

חיים רמון (המערך):

ואם השר לא עונה על השאלה, גם אותו תפסיק?

היו"ר ד' שילנסקי:

אני אאפשר לו לענות הלאה.

חיים רמון (המערך):

זה לא הוגן, אדוני.

היו"ר ד' שילנסקי:

אלה האמצעים. אל תגרמו לאי-נעימות. אני רואה שהיום יש רבים החורגים מהסדר הטוב.

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, אני שותף להערה שאמר כאן חבר הכנסת ריבלין לגבי חשיבות הנושא. המשטרה בהחלט תיתן את דעתה כיצד אפשר לשפר ולייעל את הטיפול שנותנים כבר היום לבעיה חשובה זו.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

3791. אפליית ערבים

חבר הכנסת מ' וירשובסקי שאל את שר המשטרה ביום ו' בתמוז התשנ"א (18 ביוני 1991):

ב-12 במאי 1991 נמנעה מחמישה סטודנטים ערבים (שמותיהם המלאים מופיעים במקור) הכניסה לפאב "אנדר-גראונד" שבכיכר-ציון בירושלים. העובד גירש אותם החוצה בטענה שהוא לא מרשה לערבים להיכנס לפאב, ובוויכוח שפרץ אף אמר כי "כלבים — כן, ערבים — לא".

למחרת פנה אחד הסטודנטים לתחנת המשטרה במגרש-הרוסים וביקש להגיש תלונה. השוטר התורן סירב לקבל את התלונה הנ"ל בטענה שאפליה אינה עבירה פלילית.

ברצוני לשאול:

1. מדוע לא קיבל השוטר תלונה בגין הסתה הטמונה בהשוואת ערבים לכלבים? כמו כן, קיים חשד לעבירה על סעיף 22 לחוק הפיקוח על מצרכים ושירותים. מדוע לא נבחן חשד זה?
2. האם בדעתך לטפל באירוע זה ובשוטר שסירב לקבל את התלונה?
3. מה בדעתך לעשות לגבי הישנות מקרים כאלו?

שר המשטרה ר' מילוא:

מבדיקה שנערכה עולה, כי השוטר שאלי פנו המתלוננים לא היה בקיא דיו בסעיפי החוק הנוגעים בדבר, ולפיכך לא רשם את התלונה כנדרש. השוטר יתוודך בהתאם לצרכים בהקשר זה כדי לתדע

ברצוני לשאול:

1. האם הפרטים נכונים?
2. האם היה מוכן להורות על חקירת הנושא?
3. האם אכן הציעה המשטרה לאדם כלשהו לשמש עד מדינה תמורת טובת הנאה כלשהי, בעבר ובפרשת דרעי?
4. אם כן — מה היא תקרת טובות הנאה שמכונה המשטרה להעניק לאדם שייאות להיות עד מדינה?

תשובת שר המשטרה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. הפרטים המצוינים בשאלתא אינם נכונים.

3. התשובה שלילית.

4. הדבר תלוי בנסיבותיו של כל מקרה.

רק פרקליט מחוז הוא זה המוסמך לחתום הסכם עם עד מדינה כלשהו ולאשר את פרטי ההסכם.

3820. פגיעה בעציר על-ידי שוטרים

חבר הכנסת א' רובינשטיין שאל את שר המשטרה ביום ו' בתמוז התשנ"א (18 ביוני 1991):

בעיתון "הארץ" מיום 27 במאי 1991 פורסמה כתבה ובה פרטים על פרשת פציעתו הקשה של מר פ"ז (שמו המלא מופיע במקור) בידי אנשי משטרה בעת שהיה עצור וכפות בחרור החקירות של משטרת יפו. מצ"ב העתק הכתבה.

ברצוני לשאול:

1. האם פרטי הפרשה המופיעים בכתבה נכונים?

2. אם כן — האם הוחלט להעמיד לדין את השוטרים החשודים בפציעתו, באיזו אשמה ובפני איזה בית-משפט?

3. לנוכח פציעתו הקשה, המחייבת, לפי הנאמר בכתבה, טיפולים רפואיים דחופים ויקרים ושוללת ממנו את האפשרות להתפרנס, האם נשקל לשלם לו פיצוי הולם ומהיר ולהגיע אתו להסדר בעניין זה מחוץ לכותלי בית-המשפט?

שר המשטרה ר' מילוא:

1 — 3. התלונות בקשר לאירוע הגדון התקבלו בחוליה הארצית לבירור תלונות בגין שימוש בכוח במשמורת על-ידי שוטרים, שבמטה הארצי, ביום 28 באפריל 1991. בעקבות התלונות נפתחה לאלתר חקירה מקיפה.

חלק מסוים מן החקירה כבר הסתיים, והתיק הועבר לפרקליטות המדינה. המשטרה המליצה להעמיד לדין פלילי בבית-משפט מחוזי את השוטר שהיה אחראי לפציעתו של האדם המצוין בשאלתא, בעבירה של תקיפה הגורמת חבלה חמורה.

ביום 2 ביולי 1991 החליט מפכ"ל המשטרה, באישור שר המשטרה, לפטר את השוטר הנ"ל משירות במשטרה עקב המעשים שעשה.

החוליה הארצית לבירור תלונות שבמטה הארצי של המשטרה ממשיכה בחקירת האירוע, לשם בדיקה האם היו שוטרים נוספים מעורבים באירוע, כפי שנטען על-ידי המתלוננים.

משטרת ישראל תשתתף, לפנים משורת הדין, ואף שאין

ד. תלונה שהוגשה נגד שתי פרקליטות מפרקליטות מחוז תל-אביב. ביום 7 בפברואר 1991 הודע למתלונן, כי הוחלט שאין מקום לפתוח בחקירה נגד הפרקליטות על-פי תלונותיו. הודע למתלונן על זכותו לערור על ההחלטה בפני היועץ המשפטי לממשלה.

ה. תלונה נגד הגברת גלינה גולדינר. הודע למתלונן על-ידי היועץ המשפטי לממשלה ביום 12 בפברואר 1991, כי לא נמצאה בתלונתו עילת חשד למעשה פלילי כלשהו.

ו. תלונה נגד רמי מנדולה, עובד מס הכנסה לשעבר שערך את שומותיו של המתלונן. התיק נסגר על-ידי פרקליט מחוז תל-אביב מחוסר אשמה.

3818. חקירת בכירים בש"ס וב"אל המעיין"

חבר הכנסת ש' דיין שאל את שר המשטרה ביום ו' בתמוז התשנ"א (18 ביוני 1991):

זה שנה שלמה, על-פי הפרסומים בעיתונות, מתנהלת חקירה במשטרה נגד בכירים בש"ס.

ברצוני לשאול:

1. מתי החלו החקירות הסמויות נגד בכירים בש"ס וב"אל המעיין, ומתי החלו החקירות הגלויות בעניינם?

2. כמה אנשים נחקרו עד היום בכל החקירות הקשורות לש"ס ולנציגיה ול"אל המעיין?"

3. מתי החלה החקירה הסמויה והגלויה נגד חבר הכנסת יאיר לוי?

4. האם הוגשו תלונות בעניין זה?

שר המשטרה ר' מילוא:

1. החקירה החלה בחודש יוני 1990. אין הפרדה בין החקירה הגלויה לבין החקירה הסמויה.

2. עד עתה נחקרו כ-786 אנשים, חלקם יותר מפעם אחת.

3. החקירה נגד חבר הכנסת יאיר לוי קשורה לחקירה הכללית שנפתחה בחודש יוני 1990.

4. על-פי סעיף 59 לחוק סדר הדין הפלילי (נוסח משולב), התשמ"ב-1982, אין צורך בתלונה כדי לפתוח בחקירה. אולם החקירה בנושא המצוין בשאלתא החלה על סמך ממצאי מבקרת המדינה ברוח שהעבירה למשטרה, באמצעות היועץ המשפטי לממשלה, בנושא מימון מוסדות דת על-ידי העיריות מתקציב משרד הפנים.

3819. עדי מדינה נגד שר הפנים

חבר הכנסת יא' לוי שאל את שר המשטרה ביום ו' בתמוז התשנ"א (18 ביוני 1991):

על-פי מידע שנמסר לידי, הוצע בשעתו, על-ידי קצינים בכירים ב"אח"ה — יחידה ארצית לחקירות הונאה — למר משה וינברג ולמר יוס' טוב רובין לשמש עדי מדינה נגד שר הפנים, ובתמורה — ייסגרו תיקים העומדים נגדם לכאורה, כשל עבירות שביצעו לכאורה.

למר וינברג הוצעה בנוסף רכישת דירה עבורו. המצע ציין כי בעבר גם שילמו משכורת חודשית של 5,000 דולר לעד מדינה שתבע זאת תמורת הסכמתו לכך. השניים מוכנים להיבדק במכונת אמת.

הסכמתי, אלא אני יזמתי, לרבות בכתב ליועץ המשפטי לממשלה, ומאז כבר עברו ארבע שנים.

שר המשטרה ר' מילוא:

אני מקווה, אדוני שר המשטרה לשעבר, שאצלי יעבור פחות זמן עד שזה יעבור. זה מה שאני יכול לקוות.

3825. החקירה בעניין "הר שמואל"

חבר הכנסת א' גמליאל שאל את שר המשטרה ביום י"ג בתמוז התשנ"א (25 ביוני 1991):

נודע לי כי צוות החקירה בעניין "הר שמואל" זימן אנשים לחקירה, הציג להם מסמכים בניסיון לשכנעם כי מר משה וינברג גנב מהם כספים, וביקשם להגיש תלונה רשמית נגד מר וינברג. בחלק מהמקרים הוצגו המחאות בסך מאות אלפי שקלים, כשהחוקר מנסה ליצור רושם שמדובר בסכומי עתק, תוך הסתרת העובדה שמדובר בשקלים ישנים.

ברצוני לשאול:

1. האם הדברים נכונים?
2. אם כן — כמה אנשים נחקרו בפרשת "הר שמואל"?
3. האם נאמר לנחקר כלשהו כי מר וינברג גנב ממנו כספים?
4. האם נעשה ניסיון כלשהו להשפיע על אזרחים שיגישו תלונה נגד מר וינברג?
5. האם ייחקר הנושא עד תום?

תשובת שר המשטרה ר' מילוא:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הדברים המצוינים בשאלתא נכונים רק בחלקם. יש לציין, למשל, כי כל העבירות שנחקרו מתייחסות לעידן השקלים החדשים, וכל סכום שננקב בחקירה היה בשקלים חדשים בלבד.
2. עד עתה נחקרו בפרשת "הר שמואל" כ-80 איש.
3. נאמר לנחקרים אשר ביקשו לדעת על מה הם נחקרים, כי המשטרה חוקרת חשדות, שלפיהם מר וינברג גנב כספים מעמותת "הר שמואל". חשדות אלה הוצגו גם בפני בית-המשפט באופן פומבי.
4. התשובה שלילית.
5. לאור התשובות שניתנו לעיל, אין מה לחקור.

3826. חקירת חבר הכנסת יאיר לוי

חבר הכנסת ש' דיין שאל את שר המשטרה ביום י"ג בתמוז התשנ"א (25 ביוני 1991):

בתאריך 9 ביוני 1991 נחקר חבר הכנסת יאיר לוי במשרד יאח"ה — יחידה ארצית לחקירות הונאה. בו ביום פורסמה הודעה רשמית של המשטרה על החקירה, וכן נמסר כי הוא איחר למועד החקירה.

למיטב ידיעתי, עורך-דינו של יאיר לוי סיכם את המועד המאוחר של החקירה, בהסכמת החוקרים, והמועד החדש נקבע לשעה 13:15.

ברצוני לשאול:

1. מדוע הוציאה המשטרה הודעה רשמית?

לה אחריות משפטית, במימון הוצאותיו הרפואיות המוכרות של המחלונן שנפצע.

אני רק רוצה להביע את עצמי על שבשידור הטלוויזיוני לא פורסמו כל הפרטים האלה שציניתי עכשיו, לרבות פטוריו של השוטף מהמשטרה ולרבות החקירה שנפתחה בנדרן. פורסמה רק הטרגדיה החמורה של המכות הנוראות שקיבל אותו אורח, בלי לציין שהמשטרה, עם כל הצער וכל הזעם על המקרה שהיה, גם נקטה את כל הצעדים הדרושים, לרבות פטוריו של השוטף, כפי שהיה צריך במקרה זה, והמלצה להעמדתו לדין פלילי על המעשה שעשה.

היו"ר ד' שילנסקי:

חזקה על הטלוויזיה שלא ידעה, אחרת ודאי היתה משרת. אין לי ספק בכך.

רשות לשאלה נוספת לחבר הכנסת רובינשטיין.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, אני שמח על התשובה ומודה עליה. אבל העניין הוא כה חמור, כה בנפשמ של החברה הישראלית ושל המשפט הפלילי הישראלי, שאני פונה אליך ושואל אותך בנושאים הבאים: א. מתי תעבור החקירה בנושא עבירות אלימות של שוטרים מהמשטרה למשרד המשפטים? ב. האם אתה, כמשפטן, אינך חושש מכך שבתנאים כאלה של אלימות שוטרים נגד עצירים יכולות גם להיסחט הודאות שווא, הודאות של אנשים שלא ביצעו את המעשה, ואשר מחמת האלימות והטרור המופעלים נגדם מודים בדברים שלא ביצעו?

שר המשטרה ר' מילוא:

אדוני היושב-ראש, לשאלה השנייה — אני בהחלט שותף לדאגה. אני רק יכול לומר, שמדובר כאן במקרה חריג ובמקרים חריגים. הנורמות המקובלות במשטרה, וההוראות ברורות לחלוטין בהקשרים אלה — אסור בשום תנאי להשתמש בכוח נגד אסיר או עציר שנמצא במשמורת המשטרה.

לגבי השאלה הראשונה של חבר הכנסת רובינשטיין, אני רוצה להזכיר שמי שזים את העברת היחידה לחקירות פנים של המשטרה ממשטרת ישראל למשרד המשפטים הייתי אני, וזאת מתוך המחשבה, שאני שותף לה, שחקירות של עבירות שוטרים, בין שאלו עבירות אלימות ובין שאלו עבירות אחרות, לא צריכות להיעשות על-ידי המשטרה עצמה אלא על-ידי גורם חיצוני. לכן, העברת החקירות למשרד המשפטים — אין ספק שהיא גם שינוי חשוב מאוד, וזה גם עונה על השאלה הראשונה של חבר הכנסת רובינשטיין.

אמנון רובינשטיין (תנועת המרכז — שינוי):
מתי זה יהיה?

שר המשטרה ר' מילוא:

בעצם כל התהליכים כבר הסתיימו. יש פה רק עניין טכני, שאינני יודע מדוע הוא מתעכב. הנושא כולו סוכם — — —

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
זה מתעכב כבר ארבע שנים.

שר המשטרה ר' מילוא:

לא. בזמנה המשטרה לא רצתה כזה. עכשיו זה כבר בהסכמת המשטרה, האוצר כבר הסכים לזה, כולם כבר סיכמו את הכול. זה רק עניין טכני, שלדעתי יבוא על פתורו בתוך שבועות.

חיים בר-לב (המערך):

אדוני השר, יש לי תיקון קטן. עוד לפניך, לא רק שאני

אני החלטתי חד-משמעית, שהגיע הרגע לשים סוף פסוק בנושא ההדלפות. אנחנו נילחם נגד התופעה הזאת בכל האמצעים. לא ייתכן שאזרחים במדינת ישראל יעמדו במצב שפרטים מחקירות רגישות ביותר הנוגעות להם יודלפו לעיתונות, גם אם אני יודע שיש הרבה מקרים שבהם ההדלפות אינן מהמשטרה. לפעמים ההדלפות נעשות על-ידי עורכי-הדין של החשודים, לפעמים על-ידי החשודים עצמם, לפעמים על-ידי בית-המשפט, לפעמים על-ידי הפרקליטות, אבל אין לי ספק, לצערי הרב, שיש גם הדלפות מהמשטרה, ובהדלפות האלה אנחנו נילחם בכל האמצעים ובכל התקיפות.

אם אנחנו נחשוף מדליף כזה, כל חומרת הדין תמוצה עמו, לרבות, במקרה הצורך, הרחקתו ממשטרת ישראל. כל עובדי יחידות החקירות הרגישות יצטרכו מראש להתחייב שהם יסכימו, על-פי דרישה, להיחקר במכונת אמת כדי שנוכל, אחת ולתמיד, לאתר את המדלפים ולעקור את התופעה הזאת.

לדעתי, הישיבה של היום עם סגל הפיקוד של המשטרה היתה ישיבת מפתח — אם לא לנקוט ביטוי חשוב מזה — מבחינת המאבק שיש לנהל, ושנחנו ננהל אותו בכל האמצעים, נגד התופעה הפסולה של הדלפות מחקירות רגישות, שאנחנו יודעים היטב עד כמה הן פוגעות באזרחים, הרשאים לצפות שהמשטרה תגן על שמם הטוב וכשום אופן לא ייפגע שמם כתוצאה מחקירה שהם נתונים בה.

אדוני היושב-ראש, אני מקווה שתשובתי מספקת את חבר הכנסת שלמה דיין, ואני גם מקווה שאנחנו פותחים עידן חדש בנושא מניעת הדלפות מחקירות המשטרה, כפי שצריך להיות.

הי"ר ד' שילנסקי:

אדוני השר, אני מודה לך על כל התשובות, ויישר-כוח מיוחד על התשובה האחרונה.

שאלה נוספת לחבר הכנסת שלמה דיין.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
אדוני היושב-ראש, ברשותך, רק ברשותך, אני רוצה לחרוג מהסטנדרט של שאלה נוספת ובעקבות הודעתו של שר המשטרה רק לומר לו: כל הכבוד.

הי"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

שר המשטרה ר' מילוא:

תודה רבה.

קריאה:

יש לך מה לענות על זה?

הי"ר ד' שילנסקי:

גמרנו את השאלות אל שר המשטרה באווירה טובה ובתחושה כללית — אני בטוח — של ברכה על הפעולה הזאת.

שר התיירות ישיב על שאלתא. אני יודע שהיא תעבור לפרוטוקול, אבל אני חייב להטריח אותך לעלות לכמה ולהכריז ששר התיירות ישיב על שאלתא מס' 3635.

3635. תעריפי שיחות טלפון בבתי-מלון

חבר הכנסת ע' פרץ שאל את שר התיירות כיום ט"ו בסיוון התשנ"א (28 במאי 1991):

תעריפי שיחות הטלפון לאורחים בבתי-מלון העושים

2. האם תוציא המשטרה הודעה רשמית על כל איש ציבור שיחקר מכאן ולהבא?

3. האם נכון שעורך-דינו של חבר הכנסת לוי סיכם על מועד מאוחר יותר לחקירה, וממילא לא היה כל איחור?

4. כיצד אפוא תסביר את הודעת המשטרה?

שר המשטרה ר' מילוא:

1. אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, היועץ המשפטי לממשלה מר יוסף חריש שוחח ביום 3 ביוני 1991 עם מפכ"ל המשטרה בעניין חקירת ש"ס ואמר לו, כי זוהי חקירה שלציבור יש עניין בהשלמתה המהירה, והציבור זכאי לדעת אם יש עיכובים, מה הסיבות לעיכובים, מי הוא הגורם לעיכובים ובהבאלי נימוקים.

מר חריש הורה באותו יום למפכ"ל, והמפכ"ל תידע על כך את שר המשטרה, למסור בהודעות רשמיות מתי תתקיים כל חקירה, מי הם המזומנים לחקירה ומה הם מועדי החקירה. כל זה להבדיל, כמובן, מעצם החקירה, שעל פרטיה אין לגלות ולו מלה אחת.

2. הדבר תלוי בנסיבותיו של כל מקרה ובהנחיות היועץ המשפטי לממשלה.

3 — 4. על-פי התיאום המוקדם עם חבר הכנסת יאיר לוי נקבעה שעת חקירתו 11:30. סמוך לאותה שעה התקשר עורך-דינו של חבר הכנסת לוי והודיע כי הוא יאחר בכשעה. כפועל הגיע חבר הכנסת לוי בשעה 15:13. העולה מן האמור הוא, שאיש לא תיאם עם עורך-דינו של חבר הכנסת לוי את הגעתו לחקירה בשעה זו. אשר על כן, הודעת המשטרה היתה נכונה.

אדוני היושב-ראש, כתשובה על השאלה של חבר הכנסת דיין, אני רוצה לציין שאני ער לדאגה הכנה שהביע חבר הכנסת דיין והביעו חברי כנסת אחרים לגבי הטיפול של המשטרה לעתים בנושאי חקירה רגישים ולגבי הדלפות המשטרה. ואני רוצה לומר בקשר לזה לחבר הכנסת דיין ולחברי הכנסת כולם, שהיום קיימתי ישיבה מיוחדת עם סגל הפיקוד הבכיר של המשטרה, ישיבה שנמשכה יותר משעתיים, שהנושא שלה היה אחד: מלחמה מוחלטת וטוטלית בהדלפות מהמשטרה.

בישיבה הזאת הגיעו גם לכלל סיכומים על-פי הצעות, ובמסגרת הסיכומים האלה המשטרה תנקוט אמצעים חמורים ביותר בקשר לנושא ההדלפות. האמצעים האלה יהיו, בין היתר, חקירת הדלפות — על-פי הצעתי — על-ידי מח"פ — המחלקה לחקירות פנים של המשטרה, והחקירות האלה לא ייעשו בתוך המשטרה אלא על-ידי מח"פ, שעוברת למשרד המשפטים; כלומר, גורם מחוץ למשטרה יחקור את נושא ההדלפות. במסגרת החקירות האלה יחקרו כל הגורמים בתוך המשטרה, שהיתה להם ידיעה על תוכן החקירות, ואין מדובר פה רק על צוותי החקירה עצמם אלא מדובר על כל השרשרת, משר המשטרה שדווח לו על החקירה ועד לכל שאר הגורמים, לרבות המפכ"ל, ראש אגף החקירות וראש אגף המודיעין. כל אנשי המשטרה, שהיתה להם ידיעה לגבי תוכן החקירות, יחקרו עד תום במסגרת אותן חקירות לבדיקת הדלפות.

אם יהיה צורך בכך יצטרכו הנחקרים להיחקר גם במכונת אמת, ובנושא הזה היתה היום הסכמה כללית של כל סגל הפיקוד של המשטרה, של כל הניצבים ושל מפכ"ל המשטרה. כולם כאחד הסכימו עם הצעתי, שהחקירה תכלול גם חקירה במכונת אמת, אם יהיה צורך.

4. מה ייעשה כדי לתקן מצב זה ולאפשר לילדי עולים להינות ממערכת חינוך, על-פי חינוך חובה, שחשיבותה עבור העולים ברורה?

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:

1. הנושא הובא לידיעתנו לפני שכוונת מספר צוותי קב"סים — קציני ביקור סדיר — ומאחרים נוספים מטעם המחלקה לקידום נוער חוזרים ובודקים את היקף התופעה ושכיחותה.

2. במשך השבועות האחרונים אותרו בפועל שלושה תלמידים עולים חייבי חינוך חובה שנמצאו בשווקים. ננקטו אמצעים להחזרתם ללמידה.

3. תופעת חייבי חינוך חובה המועסקים בשווקים בתל-אביב היא שולית. לעומת זאת, אותרה בעיה של בני נוער עולים העובדים לצורכי כלכלת ביתם לאחר שעות הלימודים, ולעתים בניגוד לחוק עבודת נוער. מובן שידוע לך, כי חוק עבודת נוער איננו נמצא בתחום שיפוטו של משרדנו אלא של משרד העבודה והרווחה.

4. מערכת החינוך שלחה קציני ביקור סדיר לסיוורים במקומות פוטנציאליים לעבודת ילדים. בתחילת שנת הלימודים תוגבר הביקורת על הנוכחות ויתגברו הסיוורים בשטח. נהלים פורסמו בנדון על-ידי מנהל מחוז תל-אביב, בחזרה לכל בתי-הספר והרשויות המקומיות.

היו"ר ד' שילנסקי:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת נאווה ארד.

נאווה ארד (המערך):

אדוני סגן השר, תודה על התשובה.

גם לדברין, התופעה קיימת. אתה נקבת במספרים, שהם לא המספרים שאנחנו — כל מי שמסתובב — רואים אותם בעינינו.

מאחר שעתה החופש הגדול, אני רוצה לשאול אותך: האם אתם שוקלים לעסוק בנושא הזה לא רק במסגרת משרד החינוך והתרבות אלא גם בשיתוף עם משרדים אחרים, מאחר שעוברים גם על חוקים אחרים נוסף על חוק חינוך חובה? האם אתם נערכים לפעולות הסברה בקרב העולים באשר למערכת החקיקה במדינת ישראל? כי התופעה רחבה הרבה יותר מכפי שצינו לך בתשובה, וילדים קטנים עובדים, לא רק בני נוער; אנחנו רואים את זה בעינינו. האם אתם שוקלים התערבות הממשלה על כל זרועותיה, ולא רק משרד החינוך והתרבות, כדי שהם לא ייפלו שוב בין הכיסאות?

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:

חברת הכנסת נאווה ארד, לא לי להשיב בשם משרדי הממשלה השונים, אם כי קודמי, השר רוני מילוא, השיב גם בשמו של ראש הממשלה. אני אינני יכול להשיב, אבל אין לי כל ספק שאנחנו עושים את כל המאמצים, את מירב המאמצים, כדי לאתר את התופעה, להילחם בה ולמנוע אותה בצורה הנחרצת ביותר. על כל פנים, אני אדאג להעביר באמצעות משרדנו את תוכן השאלתא שלך, המדברת בעד עצמה, ואין לי כל ספק שלפחות משרד העבודה והרווחה ישים את לבו לתופעה; אם לא — באמת אינני צריך להציע לחברת כנסת ותיקה כמוך — אולי כדאי לעורר את הבעיה גם בפני משרד העבודה והרווחה, והיה הטוב ביותר שהשר ישיב על כך ישירות.

שימוש במכשירי הטלפון אשר בחדריהם גבוהים ולעתים אף מופקעים.

ברצוני לשאול:

1. על-פי אילו קריטריונים נקבעים תעריפי שיחות הטלפון בבתי-המלון?

2. האם קיים פיקוח מצד משרדך על גובה התשלום הנגבה בתי-המלון בעבור פעימות המונה?

תשובת שר התיירות ג' פת:

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. תעריפי שיחות הטלפון במלונות נקבעים על סמך חישוב העלות הישירה של פעימות המונה בתוספת חישוב ההוצאות הקבוצות הנוספות, כגון עלות אחזקת השלוחות ומעגלי השלוחות, שכר עבודה לעובדי המרכזיה, פחת מרכזיה וכיוצא באלה.

2. עד עתה לא היה פיקוח ישיר על גובה התשלום שגובים המלונות בעבור שימוש בטלפון ולא נקבעו מחירים מרביים. ידוע לי, כי התאחדות בעלי בתי-המלון מפיעה מפעם לפעם מירע על מחירים מומלצים בקרב חברי ההתאחדות.

אני סבור כי מחירי שיחות הטלפון במלונות הם מופריזים אף במונחים בין-לאומיים, ומן הראוי כי תיערך בהם רביזיה. כוונתי לטפל בנושא במסגרת הרפורמה שהצעתי לביטול הפיקוח על המחירים בבתי-מלון. יודגש כי טרם החלטתי על ביטול הפיקוח על מחירי ה"אקסטרה" הנוגעים לשירותי יסוד של המלון. שירות טלפונים במלון הוא שירות יסוד, ובכוונתי לטפל בנושא תעריפי שיחות הטלפון כדי להעמידם על שיעורים הוגנים יותר.

היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. סגן שר החינוך והתרבות ישיב על שאלות. אני רואה שחברת הכנסת נאווה ארד גורמת לכך שאתה צריך לעלות על הבמה. יתר השואלים אינם. תואיל בטובך להשיב על שאלתא מס' 3842 מאת חברת הכנסת נאווה ארד, שמצילה את כבוד כל השואלים. היא היחידה שנמצאת כאן.

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:

היא תמיד נמצאת.

היו"ר ד' שילנסקי:

בבקשה.

3842. העסקת ילדי עולים בשווקים

חברת הכנסת נ' ארד שאלה את שר החינוך והתרבות ביום י"ג בתמוז התשנ"א (25 ביוני 1991):

מתוך פרסומים בתקשורת נודע לי, כי קיימת בעיה רחבה ביותר של העסקת ילדי עולים בשווקים בתל-אביב. נמצא כי ילדים רבים בגיל בית-הספר, ביניהם גם ילדים בני שמונה, מוצאים שם תעסוקה במקום ללכת לבית-הספר. קיימת סכנה של פגיעה בלתי-הפיכה בחינוכם.

ברצוני לשאול:

1. האם תופעה זו ידועה לך?
2. אם כן — מה היא הערכת משרדך לגבי היקפה ולגבי מספר הילדים העולים אשר אינם מגיעים לבית-הספר?
3. האם יש לתופעה זו קשר עם המצוקה הכלכלית של המשפחות?

3. מדוע לא יידחה החיטוב בשנה, כדי לאפשר התארגנות המוסד לקראת חיטובו?

תשובת סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. בית הספר "רמת שרת" אכן שייך לרובע החינוך המזין את חטיבת הביניים "מינקוף", חטיבת ביניים זאת אכן קשורה למכללת "אורט", אך ראוי לציין שבמכללת "אורט" נהוגה מערכת לימודים מקיפה וכוללנית, המאפשרת מגוון של לימודים במקצועות עיוניים, בכלל בית הספר עיוני, בצד מגוון של לימודים טכנולוגיים.

ועדת החינוך של הכנסת המליצה בפני משרדנו להיפגש עם ההורים ולפעול למציאת פתרון, מתוך מגמה לבוא לקראתם ולהתחשב ברצונותיהם אך גם תוך ציון החשיבות של החינוך הטכנולוגי והערכה ל"אורט", המלצה זאת אכן נתמלאה. התקיימה פגישה עם ועד ההורים של בית הספר "רמת שרת", ובעקבותיה גיבש מנכ"ל המשרד את החלטתו והודיע עליה לכל הנוגעים בדבר, לרבות ליושב ראש ועדת החינוך של הכנסת. גיבוש ההחלטה נעשה לאחר שהתקיימו פגישות נוספות עם גורמים שפנו למנכ"ל המשרד בעניין זה: ועד הורי בית הספר "אגרון", ועד הורי בית הספר "זיו", ועד המורים בבית הספר "זיו", מנכ"ל "אורט", וכמובן מנהל מנח"י — מינהלת החינוך ירושלים — וצוותיו המקצועיים. ועד הורי "רמת שרת" ביקש פגישה נוספת ובקשתו נתמללה, אך ועד ההורים ביקש אחר כך לבטלה. לדעתנו, ההחלטה מוצאת את שביל הזהב במערכת השיקולים השונים בעניין זה, כפי שנתבקש גם מהמלצת ועדת החינוך והתרבות.

2. ההחלטה מתחשבת ברצון ההורים, תוך שהיא תואמת את החוק ושומרת על התקנות ועל רוח החוק, ובכלל זה מימוש מדיניות האינטגרציה בירושלים, תוכנית הלימודים בחטיבת הביניים היא, כידוע, מקיפה וללא כל מגמה ואוריינטציה מגבילה, והיא אינה שונה בחטיבות הביניים השונות, ללא קשר לבית הספר העליון שהן קשורות אליו. אשר להמשך הלימודים בחטיבה העליונה: במכללת "אורט", אולי יותר מאשר בבית הספר האחרים, מתאפשר מגוון רחב של לימודים עיוניים וטכנולוגיים כאחד, וכך יוכל כל תלמיד למצוא בה את הכיוון הלימודי הרצוי בעניין.

עם זאת, כדי למצות עוד יותר את הרצון להתחשב ברצון ההורים, מאפשרת החלטת המנכ"ל גם העברת התלמידים מחטיבת הביניים "מינקוף" לחטיבת הביניים "זיו" לפי כללים מסוימים, ומעבר לזה אף מנחה את הנוגעים בדבר לקבוע מכסה מוסכמת של כוגרי חטיבת הביניים "מינקוף", שבית הספר "בויאר" יהיה חייב לקבלם.

3. בתנאים הללו ומתוך ראייה כוללת של ההשלכות על מערכת החינוך בעיר, אין אנו סבורים שיש הצדקה לדחות את המהלך של השלמת חיטוב החינוך הממלכתי בירושלים.

3943. השתתפות תלמידים בטיולים השנתיים

חבר הכנסת י' פרח שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ו בתמוז התשנ"א (8 ביולי 1991):

השנה, כמו בשנים קודמות, ארגנו בתי הספר טיולים שנתיים והתלמידים חויבו בתשלום הוצאות הטיול. ידוע לנו שבבתי הספר מסוימים תלמידים רבים לא השתתפו בטיול השנתי עקב אי יכולתם לשלם את ההוצאות.

3843. זמני העבודה בגני-הילדים

חבר הכנסת ע' לנדאו שאל את שר החינוך והתרבות ביום י"ג בתמוז התשנ"א (25 ביוני 1991):

בשנה האחרונה שונו שש פעמים זמני העבודה בגני-הילדים: בספטמבר — לחמישה ימים בשבוע, עד השעה 13:30; בנובמבר — לשישה ימים, עד השעה 13:30, וביום שישי עד השעה 12:30; במלחמה הופסקו הלימודים; בסוף פברואר 1991 — לחמישה ימים, עד השעה 13:30; ב-5 במרס — לשישה ימים, עד השעה 13:00; וביוני — לחמישה ימים, עד השעה 12:30. שינויים תכופים אלה פוגעים מאוד במשפחות עובדות.

ברצוני לשאול:

1. מדוע מאפשר משרד החינוך התרחשותה של מציאות זו?
2. מה הם הצעדים שיינקטו כדי למנוע שינויים תכופים כאלה בעתיד?
3. אשר לשנה הבאה — כמה ימים בשבוע יהיו פתוחים גני-הילדים, ועד איוז שעה?

תשובת סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לקראת פתיחת שנת הלימודים הנוכחית נקבע בהסכם קיבוצי ובהחלטת הממשלה, כי בתי הספר יהיו פתוחים שישה ימים בשבוע, אך לעומת זאת גני-הילדים יפעלו חמישה ימים בלבד. בעקבות פנייה לבג"ץ נדרש משרדנו להיערך להפעלת גני-הילדים, למרות האמור לעיל, במתכונת של שישה ימי לימודים, כדוגמת בתי הספר. מצב זה חייב התארגנויות מיוחדות והסכמים עם הסתדרות המורים. ועל כך נוספו הסדרים חדשים, שהיה צורך לקבוע במסגרת ההסכם. בקשר לימי לימודים שאבדו במלחמת המפרץ. אילווצים אלה חייבו התאמת השעות לפסיקות בג"ץ וההסכמים שניתן היה להגיע אליהם עם הגנתו.

2. משרדי החינוך והאוצר הגיעו להסכם עם ארגוני המורים ומרכז השלטון המקומי על מתכונת מסודרת קבועה לעבודת גני-הילדים בשנתיים הקרובות.

3. בהתאם להסכם האמור יהיו גני-הילדים פתוחים שישה ימים בשבוע, והממשלה אף אישרה הסדר זה. מתכונת שעות הלימוד בכל אחד מששת ימי הלימודים נמצאת עתה במשא ומתן עם הסתדרות המורים. נדונה מתכונת של ארבעה ימים — מהשעה 08:00 עד 13:30, וביום שלישי ושישי — מהשעה 08:00 עד 13:00.

3883. בית הספר "רמת שרת" בירושלים

חבר הכנסת י' פרח שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ' בתמוז התשנ"א (2 ביולי 1991):

נדוע לי, כי משרד החינוך החליט לחטב את בית הספר "רמת שרת" בירושלים לרשת "אורט" המקצועית, החלטה שהיא בניגוד להמלצת ועדת החינוך של הכנסת ממרס 1991.

ברצוני לשאול:

1. האם נתונים אלה נכונים?
2. אם כן — האם אפשר לקבוע אוריינטציה חינוכית שאינה מקובלת על ההורים והילדים כאחד?

750,000 ש"ח. התיאטרון גם קיבל סיוע גדול במיוחד מהתקציב המיוחד "לנוקי מלחמה". כל הפעולות הללו יסייעו להכריא את התיאטרון.

3963. שעת שידור הסדרה "עמוד האש"

חבר הכנסת ר' ריבלין שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ט בתמוז התשנ"א (11 ביולי 1991):

הטלוויזיה החלה ביום 7 ביולי 1991 בשידור חוזר של הסדרה הדוקומנטרית "עמוד האש". השידור מתחיל בשעה 23:00.

התוכנית מיועדת גם לעולים החדשים, וזאת גם הזרמות להקרנה בפני נוער מתבגר שלא צפה בה בזמנה.

תמוה בעיני, מדוע נקבעה שעה כה מאוחרת להקרנת הסדרה.

ברצוני לשאול:

האם ניתן להחליף את השעה שנקבעה לשידור הסדרה לשעה מוקדמת יותר, שעה שבה הנוער עדיין ער, עלימנת שיצפה בסדרה כה חשובה כ"עמוד האש"?

תשובת סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

כידוע, שעות השידור של הטלוויזיה — של רשות השידור — למבוגרים דוכרי עברית, ברשת אחת בלבד, מתחילות בשעה 20:00 ומסתיימות אחרי חצות. חלק מן הזמן הזה קשית מבחינת התכנון, כגון מהדורת חדשות.

בנסיבות אלו לא יהיה נכון מבחינה מקצועית להקצות שעות של צפיית שיא למשדר שבעבר כבר חזו בו צופים רבים.

מה שנוגע לבני נוער: אחרי שידורה הראשון של הסדרה היא שודרה בטלוויזיה הלימודית, כדי שיצפו בה בני נוער.

התפוצה הגדולה של מכשירי וידאו במדינת ישראל מאפשרת למשפחות שיש להן מכשיר כזה להקליט את התוכנית ולצפות בה בשעה הנוחה להן; למשל, בזמן שרשות השידור מחויבת לשדר בערבית. רשות השידור אף שוקלת הפצת קלטות של הסדרה.

השעה שנקבעה להקרנת המשדר מיועדת בראש ובראשונה לעולים חדשים, ולפיכך אף נוסף תרגום רוסי על המרקע.

3964. העסקת ילדי עולים בשווקים

חבר הכנסת צ' ביטון שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ט בתמוז התשנ"א (11 ביולי 1991):

מבדיקה שנערכה עלידי העיתון "הפטיש" (מצ"ב ידיעה שנכתבה עלידי הכתב יונתן אהרנסון) עולה שבשווקי התקווה, במרכז של שכונת התקווה, עובדים 20 עד 30 ילדים רוסים משעות הצהריים ועד שעת סגירת השוק, 21:00, וזאת תמורת 10 — 12 שקל ליום.

מדובר בילדי עולים ממוצא בוכרי, אשר נמצאים במסגרת משדר החינוך בשעות היום — חלקם לומדים בבית הספר הדתי "צייטליין" בתל-אביב — וממשיכים לעבוד בשוק עד שעות הערב.

מן הנתונים שבידי עולה, כי נפגעו בעיקר עולים חדשים, משום שלא יכלו לעמוד בתשלום.

ברצוני לשאול:

1. האם ידוע הדבר למשרד החינוך?

2. מה בדעת משרד החינוך לעשות למנוע מצבים כאלה בעתיד?

תשובת סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לא ידוע לנו על מקרים שבהם לא יצאו תלמידים לטיולים בגלל אי-יכולת משפחותיהם לשלם, ובמיוחד כאשר מדובר בעולים חדשים. בתעריפי הטיולים שנקבעו עלידי משרדנו הובא בחשבון אחוז מסוים שימשש לרזרבה עבור תלמידים מחוסרי יכולת.

2. בגלל ריבוי מספר התלמידים העולים פנה משרדנו לאפוטרופוס הכללי לקבל עיזבונות או קרנות, כדי לכסות את הוצאות החינוך של העולים החדשים, ולפי המידע שבידינו נוטה האפוטרופוס לאשר את בקשתנו.

3944. תיאטרון לילדים ונוער

חבר הכנסת ע' זיסמן שאל את שר החינוך והתרבות ביום כ"ז בתמוז התשנ"א (8 ביולי 1991):

התיאטרון לילדים ונוער פועל זה 21 שנה. הוא נקלע לגירעון גבוה, המגיע לכ-2,400,000 ש"ח. גירעון זה גרם לקבוצת נוער המורכבת משחקנים, מיוצרים וממוסדות גמל שונים לדרוש את חובותיהם.

ברצוני לשאול:

1. האם רואה משרד חשיבות בהמשך פעילותו של התיאטרון לילדים ונוער? אם כן — מה ייעשה כדי לעזור לתיאטרון לצאת מגירעוניה ולחמשך לפעול?

2. מדוע לא מגייס משרד החינוך כסף ממשרד האוצר ונותן מענק לתיאטרון זה, כפי שקיבלו שאר התיאטראות, על-פי הקריטריון של "נוקי המלחמה"?

תשובת סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

ככלל: משרד החינוך והתרבות איננו מנהל את מוסדות התרבות, הם מנוהלים עלידי המנהלים וההנהלות הציבוריות, והאחריות המלאה לטיב הניהול מוטלת על המנהלים.

1. משרד החינוך והתרבות רואה חשיבות רבה בהמשך קיומו ופעולתו של התיאטרון. הדברים נמסרו להנהלת התיאטרון בפגישות שקיימו נציגי המשרד עם הנהלת התיאטרון. המשרד מסייע להנהלה החדשה של התיאטרון ללמוד את היקף הבעיה הכספית ולנהל את המשאומתן עם הנושים באמצעות גוף מקצועי מתאים. לצורך סיוע בפירעון העמיד המשרד הקצבה מיוחדת בסוף שנת העבודה 1990/91 בסך 600,000 ש"ח — ההקצבה הגבוהה ביותר שניתנה כסיוע מיוחד באופן יחסי לתקציב התיאטרון.

2. המשרד גייס, ביחד עם משרד האוצר, מענק מיוחד ונוסף לתיאטרון זה, בדומה לסיוע המיוחד שמקבלים התיאטרונים האחרים, וגם סיוע זה גדול מהאחרים באופן יחסי. לדיעה, התיאטרון מתוכנן לקבל מסייע מיוחד זה סכום של

ברצוני לשאול:

תשובת סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

ראה תשובתי מהיום על שאלתא וזה, מס' 3842, של
חברת הכנסת נאוה ארד.

היו"ר ד' שילנסקי:
אני מודה לך.

סגן שר החינוך והתרבות פ' גולדשטיין:

אני רק רוצה שיהיה כרוך וידוע, שחבר הכנסת צ'רלי
ביטון למעשה היה מקבל את התשובה שניתנה לחברת הכנסת
נאוה ארד.

היו"ר ד' שילנסקי:
הוא יקרא את זה בפרוטוקול.

1. האם ידוע לך על תופעה זו?

2. האם ניתנות הוראות למורים/ות במשרדך כיצד לאבחן
מקרים של ילדים עובדים, והאם יש הוראות רשמיות, היוצאות
מטעם משרדו למורים העובדים תחת חסותו, בנושא זה?

3. באילו דרכים נערכים במשרד החינוך לטיפול בבעיה
כאובה זו?

4. האם יש מקום ליוזמה, שבמסגרתה יוקצו מקורות
תעסוקה מבוקרים, בפיקוח משרד החינוך, לילדים אשר
נאלצים לעבוד על-מנת לעזור בבית?

ד. סקירת שר החוץ על פעולות משרדו

התיכון. עם הפתיחות להכנת עניינינו נפתח גם סיכוי לשילובה
של ישראל במרחב הכלכלי האירופי. סיכוי זה יגבר עם קידום
תהליך השלום.

מחר מתחילים דיונים בין צוות מומחים בין-משרדי לבין
צוות מומחים של הקהיליה האירופית בכריסל. הדיונים האלה,
אדוני היושב-ראש, נועדו למצוא פתרון לבעיות התלויות
ועומדות במסגרת ההסכם משנת 1975, וכן לבחינת דרכים
לשילובנו במרחב האירופי, לכשיוחלט על ביצועו.

תהליך של התקרבות חל בשנה האחרונה גם עם ארצות
מזרח-אירופה, ובראשן ברית-המועצות. חודשו היחסים עם
ברית-המועצות, ברמה של קונסוליות כלליות, בדרך לכינון
יחסים דיפלומטיים מלאים. ביקורו של מר בסמרטניך בארץ
היה ביקור ראשון של שר חוץ סובייטי, מאז קום המדינה.
ביקור ראשון היה גם לראש מדינה, פולין, הנשיא לך ואלנסה,
וכן היו ראשי מדינות נוספים. מזה-אירופה חותרת לחיזוק
היחסים המדיניים והכלכליים עמנו.

לראשונה מאז 1967 נפתחו השנה שגרירויות ישראל
בצ'כוסלובקיה ובבלגיה. אחמול חודשו היחסים
הדיפלומטיים המלאים בין ישראל לבין קונגריברוויל, שנותק
ב-1973. פורטוגל החליטה על הקמת שגרירות תושבת
בישראל, שתחוקם עוד בקיץ זה. גם אלבניה, שמעולם לא קיימה
עמנו יחסים דיפלומטיים, הביעה רצונה לעשות כן.

החרם הערבי: ישראל ראתה השנה גם פירות ראשונים
לפעולתה נגד החרם הערבי. שרי הקהיליה האירופית הצהירו
כי החרם נוגד את עקרונותיה ואת עקרונות הסחר הבין-לאומי.
נציבות הקהיליה מגבשת מסמך שישמש כסיס לתחיקה
קהילתית נגד החרם. ארצות-הברית ואירופה תובעות ממדינות
המפרץ להסתלק מן החרם. כוונתי כבר נענתה לכך באופן
חלקי. גרמניה הולכת בעקבות צרפת וארצות-הברית בהכנת
חוק נגד החרם. פעולה נגד החרם נעשית גם בבלגיה. ראש
ממשלת יפן ושר החוץ שלה השמיצו הצהרות בגנות החרם,
ושלוש חברות מובילות ביפן — "טויוטה", "ניסן" ו"מזדה"
— החליטו לאחרונה על שיווק ישרי של מוצריהן לישראל.

אלה הם כמה ציוני דרך, אדוני היושב-ראש, בעניין
השינויים במעמדה של ישראל, ואחזור אליהם בהמשך ביתר
פירוט. שיפור משמעותי זה הושג תוך ניצול נאות של התמורות
המדיניות והרשמיות שחלו בעולם בשנה האחרונה, הן
באירופה והן במפרץ. סבורני כי ישראל השכיחה, בפעולה
מדינית המושתתת על יוזמה מתמדת, להפיק מן התמורות הללו
את מירב התועלת בקידום ענייניה ובהבנה לעמדותיה.

היו"ר ד' שילנסקי:

אנו ניגשים לסעיף הבא בסדר-היום: סקירת שר החוץ על
פעולות משרדו ודיון. כבוד שר החוץ, בבקשה.

קריאה:

אדוני היושב-ראש, מותר לשבח את משרד החוץ? הוא
הראשון שהוציא פרסום צנוע. פשוט.

היו"ר ד' שילנסקי:

לא רק מותר אלא גם רצוי. בבניין הזה רצוי גם לומר
דברים טובים. ההיפך מזה שומעים לעתים קרובות. טוב
לשמוע גם דברים טובים. תבורך על כך.

שר החוץ ד' לוי:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, השנה החולפת ראתה
תמורה משמעותית במעמדה הבין-לאומי של ישראל.

בעקבות שינויים דרמטיים בעולם ובאזור, יצאה ישראל
ממצב של בידוד וניכור והפכה מרכז ומוקד לפעילות
בין-לאומית ענפה, ממצב של קיפאון הונע תהליך השלום.

אינטנסיביות המגעים המדיניים והמפגשים עם ראשי
המדינות היתה בשנה האחרונה חסרת תקדים. מנהיגי מדינות
העולם, בעיקר בארצות המערב, קשובים היום לדברה של
ישראל ומעוניינים לשמוע אותה. הדיאלוג הזה הביא עמו
תמורות ופירות.

לפני כשנה נראה היה, כי יחסינו עם ארצות-הברית נתונים
למשכר. היו אף שהצביעו על ישראל כאילו איננה מעוניינת
בשלום. היום מתקיים בין ישראל לארצות-הברית דו-שיח
פתוח וכן. עמדותיה הבסיסיות של ישראל מובנות יותר
ונתמכות על-ידי ארצות-הברית חרף חילוקי דעות מסוימים,
שעודם בעינם.

ארצות-הברית ערכה, לכאורה, עיון מחדש בעמדותיה
שלה כלפי המזרח התיכון והמפרץ, ובהערכותיה לגבי מרכיבי
הסכסוך והדרכים לפתורנו. אנו עומדים כיום בעיצומו של
תהליך מדיני, שיוביל, כך אנו מקווים, למשא-ומתן ישיר
לשלום.

באירופה שררה עוד אשחקד גישה מדינית מנוכרת
לעמדותינו הבסיסיות. הושעו המגעים לקידום עניינינו
הכלכליים עם הקהיליה, לקראת אירופה-1992, והוקפאו
הדיונים להתוויית תוכניות חדשות לשיתוף פעולה מדעי.
ראייתה של אירופה היום מאוזנת יותר. נשתנה גישתה כלפי
ישראל ועמדותיה, כמו גם תפיסתה את מכלול הבעיות במזרח

גדלות, שאינו מסוגל לעשות מאזן שקול, אינו יודע גם מהו מאזן אימה ואינו מונחה על-ידי. אומות העולם חוו חוויה נוראה זו בשנות ה-30 וה-40 של המאה.

ישראל חזרה והבהירה, לפני המלחמה ובמהלכה, כי כל תוצאה שלא תגרום למיגור המשטר ולהרס מוחלט של המכונה הצבאית שבידי עירק תביא על העולם, בעתיד הלא-רחוק, סכנה חמורה פי כמה.

על רקע הסברתנו הוערכה באור חדש פעולתה של ישראל, לפני עשור שנים, לחיסול הכור האטומי בעירק.

הובלט והומחש גם קוצר הראות של העולם החופשי, בראשות חמש החברות הקבועות במועצת הביטחון, אשר כיצר את כוחו של סדאם חוסיין בכמויות אדירות של נשק מתוחכמים ובהעדר כל פיקוח. כמו יריהן תרמו מדינות נאורות לסכנת הרס נוראה ולסיכון כלכלת העולם.

מאמצי ההתחמשות המואצת בנושק הרסני להשמדה המונית נעשו ונעשים על-ידי מדינות נוספות באזורנו — ובראשן סוריה. ישראל חזרה והתריעה, במיוחד בחודשים האחרונים, מפני הצטיידותה של סוריה בטילים מתוחכמים ומדויקים יותר מאלה שהשתמשה בהם עירק. ישראל הזהירה את מדינות המערב לכל תחזור על עצמה תסמונת עירק, של צבירת נשק רב והרסני בידי משטר טוטליטרי.

במגעי עם מנהיגי אירופה הטעמתי, כי הממשלות אחראיות לנעשה בתחומן ולטכנולוגיה ולידע המיוצאים ממדינותיהן למשטרים ורודנים, לא נשקוט עד אשר נבטיח כי כל מדינה עושה את כל שביכולתה על מנת למנוע מידי אויבנו את הנשק המיועד לפגוע בנו. במקומות אחרים אכן כבר ננקטו צעדים להתמרת הפיקוח על ייצוא נשק הרסני, בדרך של תקינה ובאמצעים אחרים, אך לא די בכך.

ישראל עוקבת כיום בדאגה אחר ניסיונותיו של שליט עירק למנוע ממומחי האו"ם לבצע את תפקידם בהתאם להסכם הפסקת האש במלחמת המפרץ. היום ברור כי התממשו החששות שעליהם התרענו, שמלחמת המפרץ לא גרמה להרס המכונה הצבאית העירקית. סדאם חוסיין וצבאו לא הוכרעו במלחמה ועירק תמשיך להיות איום על שלום האזור ועל יציבות כלכלת העולם. ללא נחישות ותקיפות בין-לאומיות מול ניסיונות עירק להסתיר את מאגרי הנשק ההרסני שבידה וללא הרס פוטנציאל הפיתוח של נשק זה עלול המורח התיכון למצוא עצמו במערכות עמוקה אף מזו שחזינו בה לפני חודשים אחדים.

ישראל והאזור: העולם המתפכח היטיב הבנתו לגבי מעמדה של ישראל כדמוקרטיה יחידה באזור מסוכסך ואלים. ישראל העמידה לשיפוט מחודש של מדינות נאורות את אופיו של הסכסוך הערבי-הישראלי באור ההיסטורי והמדיני הנכון.

הועמקה ההבנה כי שורשי הסכסוך הממושך והמר נעוצים, זה עשרות שנים, בסירובן של מדינות ערב — למעט מצרים — להכיר בקיומה של ישראל ולהשלים עם עצמאותם הריבונית. עמדה בלתי מתפשרת זו היתה מקור המלחמות שנכפו על ישראל והיא ניתרגמה, בין מלחמה אחת למשנה, ללשון תעמולה ספוגת רעל, להסגרים כלכליים, למעשי טרור ולתוקפנות בוטה.

הוצגה גם הטרגדיה של עמי ערב, אשר שליטיהם שעברו את משאביהם למירוח חימוש מתמיד ולהנצחת איבה הרסנית — על חשבון סיכויי קדמה ורווחה לאוכלוסייתם.

התמורות בעולם: זו היתה שנה שבה עשתה הדמוקרטיה במזרח-אירופה את צעדיה הראשונים, תוך ניסיון להתאים את משקה לכלכלה חופשית. במערב-אירופה נמשך תהליך גיבושה של הקהילייה לברית מדינית איתנה, ובמפרץ הפרסי נשאה הרודנות את ראשה וגיבשה כנגדה קואליציה בין-לאומית חסרת תקדים.

באירופה נפלו המחיצות. ובש"א, הארגון לביטחון ושיתוף פעולה, התמסד. חשיבותו גברה בעקבות הצערים לצמצום נשק באירופה ולהגברת שיתוף הפעולה בין המעצמות.

ברית-המועצות עוכרת תהליך של חיפוש עצמי במישורים פוליטיים וכלכליים בדרך להנהגת משטר דמוקרטי, וניצבת מול בעיות פנימיות לגוכה התגברות השאיפות הלאומיות בקרב מרכיביה השונים.

התעוררות אתנית-לאומית במדינות מזרח-אירופיות נוספות גרמה לזעזועים בתוככי יוגוסלביה ולמתחים פנימיים במדינות אחרות.

במקביל היתה גרמניה למדינה מאוחדת, והיא מתמודדת עם בעיות שלא ידעה דוגמתן בעבר. עלתה חשיבותה הכלכלית של הקהילייה האירופית, והיא מבצרת את מעמדה גם כמעצמה מדינית.

ניצחון הדמוקרטיה במזרח-אירופה חרם עללייתה של ארצות-הברית למעמד של המעצמה העולמית הדומיננטית. מעמד זה הופגן על-ידיה, באורח דרמטי, בכושרה לקבץ סביבה קואליציה בין-לאומית ובנחישות שבה היא הנהיגה אותה מול הרודנות העירקית.

השינויים והתמורות, אדוני היושבר-ראש, המתוארים לעיל, והיערכות הכוחות הבין-לאומיים במלחמת המפרץ העלו רעיונות ותביעות ליצירת סדר עולמי חדש: סדר שימצא את ביטויו לא רק במישור הבין-מעצמתי והבין-גושי כי אם גם במזרח התיכון, על כל המשתמע מכך לגבי פתרון הסכסוך הערבי-הישראלי. ואולם, אזורנו פועל על-פי קצב משלו, בדפוסי התנהגות ואמות מידה מוסריות שונות מהמקובל בחלקי עולם אחרים. נפילת חומות העוינות והצמצום במאגרי הנשק, שאפיינו את אירופה, פסחו על המזרח התיכון. כאן מוסיפים לשלוט יצרי תוקפנות ומגמות ההתחמשות, כבימים ימימה וכמו לא נפל דבר, אלו העובדות שמדינות המערב למדו להכין מאז אירועי המפרץ, עובדות שאנו חיים עמן זה דורות.

לקחי מלחמת המפרץ: פלישתה של עירק לכוויית לא הפתיעה אותנו. ידענו על כוונות התוקפנות של משטר הבעת' העירקי והתייחסנו במלא רצינות אל איומיו של סדאם חוסיין. ביולי 1990, עשרה ימים לפני כיבוש כוויית, התרעתי על העתיד להתרחש באזורי הטרוריקה האירופית, בפגישתנו בירושלים. עובדה זו, בדומה להתעלמותן של מדינות אירופה מהתרעתנו, מוזכרת כיום, שוב ושוב, על-ידי מדינות אלה עצמן. מוזכרת גם תחזיתנו שהסנקציות הכלכליות לא ישיגו את מטרתן, כי עירק לא תיסוג והמלחמה בה היא בלתי נמנעת. מוזכרת קביעתנו ההודאית, שישאל תהיה יעד לתוקפנות עירק, בכל מקרה, בניסיון לגרור אותנו למלחמה. לעולם הומחשה היטב הסכנה אשר אימה על ישראל מאז ומתמיד, והוכנה זכותה של ישראל להגנה עצמית.

בעצרת האומות המאוחדות, בספטמבר אשתקד, עמדתי על משמעותו של הצירוף המחריד של עוצמה צבאית אדירה, עם העדר מעצורים להשתמש בה. אמרתי כי טיפן בעל שיגוען

לתהליך המדיני שאנו נמצאים בו מאז הפסקת האש במפרץ. ארצות-הברית ומדינות אירופה קיבלו עקרונות אלה. היתה זו נקודת מפנה במאמצים להשכין שלום באזורנו.

ישראל שבה ונטלה את היוזמה לידיה. התקבלה תפיסה הרואה במשאומתן ישיר דרך המאפשרת לצדדים לרדן ולפתור את בעיותיהם, בינם לבין עצמם. יוזמת ישראל סללה את הדרך למסעות הדילוגים של מזכיר המדינה באזורנו.

במהלך ארבעה ביקורים רצופים באזורנו התגבשה בין ישראל לבין ארצות-הברית שורה של הבנות מוצקות, שנחקקו גם על-ידי אירופה וברית-המועצות. כיום אנו עומדים בפני אפשרות ממשית לכינוסה של ועידה אזורית לפתיחת משאומתן ישיר בין הצדדים, על בסיס ההבנות האמורות, כלהלן:

1. התקדמות ברזומנית, בשני מסלולים, במשאומתן לשלום בין ישראל לבין מדינות ערב ובין ישראל לבין תושבי יהודה, שומרון וחבל-עזה הערבים.

2. המשאומתן יהיה ישיר וללא תנאים מוקדמים.

3. תהליך השלום לא נועד להביא להקמתה של מדינה פלשתינית.

4. אש"ף לא יהיה בן-שיח לתהליך השלום ולא ייקח בו חלק כלשהו.

5. המשאומתן בסוגיה הפלשתינית ייערך בשלבים, כמתואר בהסכמי קמפ-דייוויד.

6. הנציגים הפלשתינים מיש"ע יהיו אלה המקבלים עליהם את הגישה הרומסולית, את המתווה המדורג לפתרון הבעיה הפלשתינית ומוכנים לחיות עם ישראל בשלום.

7. ישראל אינה נתבעת להסכים לתביעה של שטחים תמורת שלום כתנאי מוקדם למשאומתן ישיר.

8. לוועידה האזורית לא תהייה סמכויות להחליט ולא להכריע. היא לא תהיה במה לדיונים או לערעורים. תכליתה הבלעדית היא להביא למשאומתן ישיר בין הצדדים.

9. מוסכם על הקמת קבוצות עבודה ביטורליות, לישראל ולמדינות ערב, לקידום ולביצוע של פרויקטים לפיתוח אזורי במימון בין-לאומי.

10. כל גורם שישתתף בתהליך, לרבות ברית-המועצות ואירופה, יקבל עליו את המתכונת והכללים שהושגו ויסוכמו עם ארצות-הברית.

אדוני היושב-ראש, אנו עדיין יוצבים בפני בעיות שטרם נפתרו. אולם, כפי שהצהיר מזכיר המדינה בייקר, מספר הנושאים שנותרו לדיון קטן לאין שיעור מאלה שסוכם עליהם.

העיכוב בתהליך השלום נבע עד כה מן המכשולים והתנאים שהציבה סוריה ומהשהיית חשובתה על פניית הנשיא בוש. אמש הגיעו מושיגנטון מאפיינים ראשונים של תשובת הנשיא אסד על איגרתו של הנשיא בוש, מראשית יוני. אנו מצפים לקבל את פרטי התשובה בהקדם. אם אכן יתברר כי חל מפנה חיובי בעמדותיה של סוריה, כי אז נברך על כך ונעודד צעדים אלה. יעדנו — שלום.

ישראל מצפה שארצות-הברית תעמוד מוצקה על קיום ההבנות והסיכומים שהושגו במהלך הדיונים עם מזכיר המדינה בייקר, כפי שפירטתי אותם בנאומו זה.

הוסר המסווה הפציפסטי, שאש"ף העטה על פניו לשעה, ונחשף פרצופו הכעור והאלים, בהתייצבו לצדו של סדאם חוסיין. בפני העולם הומחשה גם חולשתה של ירדן, בתפקיד שנטלה על עצמה במשבר המפרץ. לא קשה היה לצייר את מצבה של ישראל, אילו נוצר רצף טריטוריאלי מבגדאד אל גבולותיה. מכאן הובהר והוכן האינטרס שיש לישראל ביציבות המשטר בירדן. הובנה לא-פחות המשמעות הביטחונית שמייחסת ישראל לשטחי יהודה ושומרון.

כל הלקחים האלה הועמדו במרכז ההסברה המדינית של ישראל. המסר העיקרי היה תביעתנו ממדינות המערב, שלא להשלים עוד עם התמשכות מצב המלחמה בין ארצות ערב לבין ישראל. בתקופה שבה חדלה המלחמה הקרה בין הגושים, כאשר מדינות הקהיליה הבין-לאומית החופשית רואות בקריסת חומות ברלין סמל לפתיחת עידן חדש ביחסי עמים ומשטרים, מדינות אלה עצמן חייבות להבין את מעמדה של ישראל באזור מסוכן זה. הבהרנו שמצב זה אינו גזירת טבע, אינו יכול להימשך כקללה נצחית. לאחר שהוסר מסך הברזל במזרח-אירופה, אין לאפשר קיומו של מסך חול במדבריות המזרח התיכון, החוצץ בינו לבין העולם המבקש להנהיג סדר חדש.

אירועי המפרץ חשפו את שורשי האיי-ציות במזרח התיכון. במשך שנים הוצג הנושא הפלשתיני כחזות הכול בסכסוכי המזרח התיכון. באה מלחמת המפרץ והוכיחה שלא כך הדבר. הוכח כי סכסוך שנראה מקומי ומשני בחשיבותו, בין מדינות ערב לבין עצמן, העמיד כסכנה את היציבות הכלכלית בעולם כולו.

הוכנה גם עמדתנו, שאין דרך לטפל במרכיב הפלשתיני של הסכסוך במרכיב מבודד ומנותק מן הפתרון הכולל, שבמסגרתו יכירו מדינות ערב בישראל, יחולו מן הלחימה הצבאית והכלכלית ויעלו על דרך של שיתוף פעולה ושלום.

תהליך השלום: אדוני היושב-ראש, משבר המפרץ העמיד אפוא את מכלול הסכסוך הערבי-הישראלי בפרופורציות הנכונות. הכרתן של מדינות המערב, כי ישראל אכן מאוימת על-ידי מדינות באזור וכי קיימת סכנה מתמדת וריאלית לקיומה, המחיש, אולי לראשונה, את הגיון תביעתה של ישראל כי השלום המבוקש חייב להבטיח את ביטחונה ואת שלום תושביה.

עמדות בסיסיות ומסורתיות של ישראל, שנדחו בעבר כלא-ריאליות, ולעתים אף גרמו להצגת ישראל כסרבנית שלום, נשמעו ונשמעות עתה כפתחות ונתקבלו ומתקבלות בהבנה ובסכמה. זה היה הרקע לשיחתי הראשונה עם מזכיר המדינה האמריקני, וכך אופיינו רוב שיחותי עם מדינאי העולם האחרים.

בינאר השנה הצגתי בפומבי גישה מגובשת בת חמישה עקרונות לקידום תהליך השלום שבבסיס יוזמת השלום של ממשלת ישראל, ואלה הם: 1. סיום מצב המלחמה של מדינות ערב נגד ישראל; 2. צמצום ופיקוח על מירון החימוש באזור; 3. משאומתן ישיר לשלום וללא תנאים מוקדמים בין ישראל לבין מדינות ערב; 4. בד בבד, טיפול בבעיה הפלשתינית בשלבים, בינו לבין תושבי יהודה, שומרון ועזה — עדיף כי המשלחת שלהם תהיה במסגרת משותפת עם ירדן; 5. גיבוש תוכניות משותפות לפיתוח אזורי, בסיוע בין-לאומי, בתחומים כמו מים, חשמל, תשתית, חקלאות, בריאות ועוד.

נקודות אלה, אדוני היושב-ראש, הניחו את היסודות

לא לחרב נולדו אלא לחיים — שבשתי נקודות שהן שוליות לביטחונה של מדינת ישראל, שישאל חזקה מספיק על־מנת לעמוד בהן, ואני מתכוון לכך שיהיה נציג של האו"ם, שלא יהיה יותר מאשר — — —

היור' ש' דיין:

חבר הכנסת רמון, זאת שאלה.

חיים רמון (המערך):

זאת שאלה, תאמין לי שבסוף תהיה שאלה.

היור' ש' דיין:

אני עוד לא רואה שזאת שאלה.

חיים רמון (המערך):

— — — לא חירש ולא אילם, אבל שיהיה נציג של האו"ם שישמע, כפי שהסכמתם בעבר, וכי הוועידה הזאת שאתה תיאר, שאין לה שום סמכויות אלא להוביל אותנו למשא־ומתן ישיר — פעם אחת בחצי שנה תתכנס לאותה מטרה. שתי הנקודות האלה — ייתכן שהן עומדות בינינו לבין סיכוי לשלום; הן עומדות אולי בינינו לבין המלחמה הבאה.

אני מבקש לשמוע — וזאת השאלה — את עמדת שר החוץ בעניין, כיוון שעד היום שמענו את עמדת ראש הממשלה, כפי שנוסחה על־ידי מנכ"ל משרדו, יוסי בן־אהרן.

היור' ש' דיין:

זה מעבר לדקה, ולא היתה שאלה. אני מצטער, לא היתה שאלה כלל ועיקר. חבר הכנסת מיכאל איתן, בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה, במסגרת הדקה שיש לי — אני חושב שמגיעות חמש שניות ראשונות לפחות לדברי שבח לשר החוץ על הסקירה, שבח לשר החוץ על מאמציו במסגרת מדיניות החוץ של מדינת ישראל, תוך עמידה עיקשת על האינטרסים הביטחוניים של מדינתנו.

אני רוצה לחלק את השאלה שלי לשני נושאים, כשאלות קצרות מאוד: הראשונה נוגעת למערכת היחסים שלנו עם ארצות־הברית, בקשר לדיאלוג סורי־אמריקני. אנחנו עדים לכך שארצות־הברית אכן קיבלה איגרת, שהוכנה כנראה במשך שבועות מספר, או לפחות חלקים מפרטיה לא היו חסויים מפני האמריקנים, ייתכן שהיו תיאומים שונים ביחס לניסוחה, והשאלה הנשאלת היא, האם ידירנתנו, בעלת־בריתנו, הדורשת מאתנו לנהוג כלפיה כאל בעלת־ברית וידידה, אכן מגלה יחס שווה גם בהתנהגותה כלפינו? האם אנחנו מקבלים מידע ודיווח?

היור' ש' דיין:

מה השאלה?

מיכאל איתן (הליכוד):

זאת השאלה. השאלה השנייה, גם היא קצרה: אדוני שר החוץ, בהתייחס למעמדך, לתפקידך ולהצלחותיך, צריך להזכיר גם את סגנך, סגן שר החוץ בנימין נתניהו. אני רוצה לומר, שבביקור בארצות־הברית, במשלחת של ימין ושמאל —

היור' ש' דיין:

זאת לא שאלה.

מיכאל איתן (הליכוד):

אני מסיים. משלחת של ימין ושמאל נפגשה עם חוגים של ידידי ישראל בארצות־הברית, גם מימין וגם משמאל, וכולנו

אדוני היושב־ראש, מעל בימה זו אני פונה אל מנהיגי מדינות ערב: עצרו את המירוץ המסורף אחר כלי משחית. חדלו מיצרי ההרס. הניחו לשנאה העיוורת. אל תשחיתו משאביכם לשווא. אל תמירו את סיכויי הקדמה והרווחה בארצותיכם בסם אשליות משכר — רעיון השמדתה של ישראל. ישראל חזקה ומוצקה, מושרשת באזור, שום סופה לא תעקרה. עוצמתה שואבת לא מכוח זרועה, אלא מכוח זכותה, המוסרית וההיסטורית, לשבת בטח בארצה.

מעולם לא ראינו עצמנו אויביכם. עלו על דרך השלום, חשבו על ילדיכם כשם שאנו חושבים על ילדינו שלנו. לא לחרב נולדו אלא לחיים.

אדוני היושב־ראש, 43 שנים של מלחמה על השלום עלולות לרפות תקווה ולהעמיק ייאוש גם בקרב רבים וטובים בינינו שייחלו לו לשווא. אל נתייאש, לא נוכל להרשות זאת לעצמנו. לא עייפנו במלחמות, לא כשלנו במאבק על קיומנו, כך גם נסיף להיאבק ולנצח בקרב על השלום. זו המשימה. זאת השליחות. הדרך זרועה מכשולים ומוקשים. יש גם תחושות, יש גם הרגשות, יש גם מעצורים פסיכולוגיים, יש גם תקווה גדולה ובשורה שלהן מחכה העם כאן והעמים באזור. מי ייתן ויישא עמלנו פרי ונוכל להביא בשורה לעמנו ולעמי האזור כי הנה פסקו המלחמות, נפסק ההרס, נולדה תקווה חדשה באזור זה. שידע תלאות, הרס ומוות וישוב אל הימים של יצירה, של בנייה, של חיים לכל בני האזור. במשימה זו, אדוני היושב־ראש, אנו פועלים.

אני מקווה בכל לבי, כי התשובה הבאה מסוריה אכן טובה היא, אכן היא שינוי בעמדה הסורית שהיתה עיקשת והיתה קיצונית, וכי היא תעלה סוף־סוף על דרך השלום, ללא תנאים מוקדמים, ללא הצבת מכשולים, שנוכל להתקדם, כי זה היעד. אם נזכה לכך, הרי הדור שלנו, לאחר השלום עם מצרים — שעם כל הקושי שבו ועם כל הטענות שיש הוא אכן מסד למציאות שאנו מקווים שתהיה באזורנו.

על ממשלת מצרים ועל נשיאה לעשות למען יהיה השלום חם יותר, למען יופסקו ההתקפות באמצעי התקשורת על ישראל, על ממשלתה ועל ראש הממשלה שלה, כי התקפות אלה הן על העם כולו. על ממשלת מצרים להצביע על היתרונות שהביא השלום למצרים, במעמדה כעולם כולו. מצרים אורה עוז ואומץ ונשיאה המנוח עשה את הצער הראשון ומצא ממשלה בישראל אשר גם היא אורה עוז ואומץ והושיטה יד והושג השלום. מי ייתן שכך יהיה גם חלקנו שלנו.

היור' ש' דיין:

תודה רבה לאדוני השר. חברי הכנסת, בעקבות דברי השר יוצגו שאלות במסגרת של דקה אחת. ראשון השואלים — חבר הכנסת חיים רמון, בבקשה. אחריו — חבר הכנסת מיכאל איתן, ואחריו — חבר הכנסת יוסי שריד.

חיים רמון (המערך):

אדוני היושב־ראש, אדוני השר, השר ייחל ופילל שהתשובה מסוריה, שהגיעה אתמול, אכן תהיה חיובית. אנחנו שמענו מארצות־הברית, באופן כמעט רשמי, שהיא רואה בתשובה הסורית משום תשובה חיובית על איגרתו של הנשיא בוש. אני מצטער לקבוע, שארצות־הברית לא ראתה בתשובת ישראל, שנוסחה על־ידי ראש הממשלה, ללא שר החוץ — תשובה שלילית או לא תשובה חיובית.

אני פונה אל שר החוץ ומבקש ממנו, דווקא לאור הסיכוי להתפתחות דרמטית — ואיך אמרת, אדוני השר, ילדינו שלנו

של הממשלה הזאת — האם יכול להיות שתהיה השפעה כלשהי לעובדה, שבדרך כזו או אחרת של ניסוח — — —
היו"ר ש' דיין:

זה כבר נאום. אני מצטער. לא לנצל — — —

גאולה כהן (התחיה):

העניין הוא רק של ניסוח וכמובן לא של מהות; שהיא רוצה למלכד אותנו. האם השר מוכן לומר לארצות-הברית, שהיא לא יכולה להיות מעורבת לא בנושאים הפרוצדורליים של המשא-ומתן — — —

היו"ר ש' דיין:

אני מצטער. חברת הכנסת גאולה כהן — — —

גאולה כהן (התחיה):

— — — אלא רק יכולה להיות כלי, לכל היותר כצינור תקשורת לקדם משא-ומתן ישיר בין הצדדים?

היו"ר ש' דיין:

אני מצטער. חברת הכנסת גאולה כהן. זה מעבר לזמן. אני לא יודע אם השר שמע בכלל את השאלה. זו שיטה פסולה מאוד. יש דקה. חבר הכנסת יוסי שריד שאל שאלה במשך דקה אחת בדיוק. אפשר לשאול בתוך דקה ולא להקדים הקדמות ורק לאחר שעוברת דקה וחצי, אז להתחיל לשאול את השאלה.

רשות לשאלה לחברת הכנסת עדנה סולודר, ואחריה — לחבר הכנסת יוסף גולדברג.

עדנה סולודר (המערך):

כבוד היושב-ראש, אדוני שר החוץ. סוריה השיבה תשובה חיובית שיש בה נכונות לקדם את תהליך השלום יותר מאשר אי-פעם בעבר. אסד הביע את שביעות רצונו מהצעות בוש, המבוססות על עקרונות של לגיטימציה בין-לאומית. כך אחנו למדים מההודעות בכלי התקשורת.

ברצוני לשאול, האם כבר עמדה הממשלה על תוכנו המפורט של המכתב? האם כבר התקיים איזה דיון בממשלה על תגובתנו על המכתב?

הסורים נותנים את הסכמתם לכיסוס הפתרון על העיקרון של שטחים תמורת שלום. יש להניח, שלא כל מה שנחשב בעיני האמריקנים כשטחים תמורת שלום, או כענייני ביטחון, יהיה מקובל באותה מידה גם על דעת הסורים או על דעתנו.

אני בעד משא-ומתן ללא תנאים מוקדמים, ובלבד — ואני מקווה ורוצה לשאול אותך — שהממשלה תביא בחשבון, שגם כאשר הולכים למשא-ומתן ללא תנאים מוקדמים יש להבטיח את ביטחון קיומנו בגולן כעת שלום.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יוסף גולדברג, ואחרי — לחבר הכנסת יאיר צבן.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

האם האמריקנים יודעים את עמדתך, חברת הכנסת עדנה סולודר?

יוסף גולדברג (הליכוד):

אדוני השר, אני רוצה לברך אותך על תרומתך בהרחבת קשרי החוץ של ישראל עם מדינות מזרח-אירופה ועם מדינות אפריקה. חל שינוי מהפכני בתקופת כהונתך בקידום תהליך השלום ובייצובו, אחרי כל נבואות הזעם שנאמרו כיחס לתהליך השלום עם מצרים וביחס למשכרים עם ארצות-הברית, והצלחת לנווט את הספינה גם על גלים סוערים.

היינו עדים להצלחתו שם בדוכרות ובהסברה. האם כדעת השר לפעול על-מנת לשלב יותר ולהפעיל יותר את מדיניות ההסברה ואת סגן שר החוץ בנושאים אלה?

היו"ר ש' דיין:

תודה. חבר הכנסת יוסי שריד, בבקשה.

יוסי שריד (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, את אשר יגורנו בא לנו, כלומר באה לנו תשובה חיובית מסוריה. חאפז אסד עשה מעשה מאוד לא קולגיאלי ולא סולידרי. בלי שום הודעה מוקדמת הוא שבר את הברית עם יצחק שמיר, את חזית הסירוב המשותפת לשניהם, ושמיר נותר כך בעצם הסרבן האחרון באזור.

אני רוצה לשאול את כבוד השר, האם הוא סבור שממשלת ישראל צריכה למקש עכשיו את כל המהלך המדיני כולו בשל שתי סוגיות שוליות, קטנוניות, אפסיות. בטלות ומבוטלות. כמו הסוגיה הראשונה — סוגיית המשקף החירש, השוטה והקטן של האומות המאוחדות, והשנייה — סוגיית המפגש החוזר של הוועידה האזורית? האם השר סבור שישאול במצבה יכולה להרשות לעצמה לשאת בכל נטל האשמה והאחריות גם לטרופוד המשא-ומתן וגם למלחמה הבאה?

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. חברת הכנסת גאולה כהן, בבקשה, ואחריה — חברת הכנסת עדנה סולודר.

גאולה כהן (התחיה):

צר לי, אדוני היושב-ראש, שאני צריכה לאכזב את אלה שתמיד נהנו ועלצו כאשר נדמה היה להם שהכדור חוזר למגרש שלנו. אני פשוט רוצה להודיע להם, ששמחתם מוקדמת מדי. אלה, כמובן, אינם יודעים לעולם להכביל בין שאיפה לשלום לבין משא-ומתן לשלום, כאשר השאיפה לשלום צריכה להיות בכל רגע, ומשא-ומתן לשלום צריך לעשות רק כשהתנאים בשטח בשלים לכך. אין ספק היום שמדינות ערב, לרבות סוריה, אינן בשלות למשא-ומתן לשלום, וצריך לחכות עד שהן תהיינה מוכנות לכך, והסימן בידינו שהן אינן מוכנות למשא-ומתן ישיר לשלום.

אני רוצה לשאול את אדוני שר החוץ: היום התברר שהעובדה שראש הממשלה הקדים ושלח תשובה לבוש על השאלות שלו, זה היה צעד חכם ביותר, מפני שבעצם הוא מעיד על כך שהתשובה שלנו איננה תלויה במה שיאמרו או לא יאמרו בסוריה. סוריה צריכה לנהל משא-ומתן אתנו, אם היא רוצה, ולא עם ארצות-הברית.

באותו מכתב ששלחה ישראל לבוש, היא הבהירה את עמדותיה גם לסוריה, גם למדינות ערב.

אני רוצה לשאול את שר החוץ — — —

היו"ר ש' דיין:

עדיין לא שאלת?

גאולה כהן (התחיה):

עכשיו אשאל. אני צריכה שהוא יבין את הרקע לשאלה.

אני רוצה לשאול את שר החוץ: האם תשובה כלשהי של סוריה, ותהיה התשובה אשר תהיה, יכולה להשפיע על העמדות שאנחנו קבענו כעמדות של הממשלה הזאת, הממשלה הלאומית כפי שהיא — וכל אחד בממשלה הזאת, לא רק המפלגות הנקראות "מנייות" מבטאות את העמדה הלאומית

חוברת ל"ח, ישיבה שכ"א
— סקירת שר החוץ על פעולות משרדו —

שאלה שנייה, לגבי דרום-אפריקה. אני רוצה לברך אותך על נסיעתך הקרובה לדרום-אפריקה. אולי תוכל לומר לבית, מתי אתה עומד לנסוע, וכיצד אתה חוזה-שיתפתחו היחסים עם דרום-אפריקה?

בעבר הטיפו מדינות רבות לאמברגו על דרום-אפריקה ועשו עסקים טובים אתה. היתה כאן צביעות רבה מצד אותן מדינות. אני חושב שהגיעה השעה שישראל תנקוט כנושא זה עמדה עצמאית ולא תחכה לראות מה עושה הסמן הימני, ארצות-הברית, בתחום זה.

שאלה אחרונה, לגבי ההתפתחויות בדרום-לבנון. עם ירידת צבא לבנון דרומה, כאשר הסורים מאחוריהם, והקולות המדאיגים הנשמעים מארצות-הברית, אשר יכולים כשלב מאוחר יותר לתבוע אולי גם יציאתה של ישראל מדרום-לבנון. האם אין מקום לנקוט כבר עכשיו אמצעים מוקדמים ולתבוע מארצות-הברית שתבין, ראשית — את צורכי הביטחון הישראליים, ושנית — שלפני שהיא פונה לישראל, יש לפנות לכובש הסורי שיצא מלבנון?

היו"ר ש' דיין:
רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם פורו.

אברהם פורו (תנועת המרכז — שינוי):
אדוני השר, בשנה הבאה עומדת להיערך בסביליה שבספרד תערוכת "אקספו", שנערכת באופן פורמלי לרגל 500 שנה לגילוי אמריקה. מבחינת העם היהודי מדובר גם ב-500 שנה לגירוש ספרד.

אני חושב שישראל היתה צריכה להשתתף בתערוכה חשובה זו. ידוע לי שיש החלטת ממשלה שלא להשתתף. אף שהקהילה היהודית בספרד מממנת את עלות הביתן ואת המבנה, ואף שמשרד התיירות מתכוון להיות נוכח שם בכל מקרה, והוא כנראה מוציא גם סכום לא מבוטל של כסף על ביתן של תיירות.

אני חושב שזה יהיה מעשה מכביש אם מדינת ישראל לא תצליח להיות מיוצגת בתערוכה זו. אני רואה אותך אחראי לעניין הזה. משום שלדעתי אתה השר המוביל בענייני חוץ. לך צריך להיות האינטרס המכריע, שישראל תיחשף בפני כל הזרמים הבין-לאומיים, לרבות מיליוני מבקרים שהיו בתערוכה זו. לכן, שאלתי היא: מה אתה עושה על-מנת להבטיח את השתתפותה של ישראל בתערוכת "אקספו" 1992?

היו"ר ש' דיין:
תודה רבה. כבוד השר, בבקשה.

שר החוץ ד' לוי:
אדוני היושב-ראש, היו שאלות שחזרו על עצמן. אשתדל להשיב במידת האפשר.

חבר הכנסת חיים רמון הציג את השאלה, האם כשל שתי סוגיות שנותרו ותוחמץ ההזדמנות — כך נאמר, פחות או יותר.

חיים רמון (המערך):
האם אנחנו יכולים להרשות זאת לעצמנו?

שר החוץ ד' לוי:
ישראל עשתה מאמצים רבים לקידום התהליך. היו מכשולים והוצנו תנאים מצדה של סוריה. אנחנו התנגדנו לתנאים האלה ואנחנו מתנגדים לתנאים האלה. עם זאת, טרם ראינו את התשובה הסורית. אין אנו יודעים את תוכנה המדויק.

ברצוני לשאול, האם חל איזה שינוי במערכת היחסים בעקבות הקשר המיוחד שלך עם שר החוץ האמריקני או עם ממשל ארצות-הברית בתקופה האחרונה?

היו"ר ש' דיין:
תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת יאיר צבן, ואחריו — לחבר הכנסת רן כהן.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):
אדוני שר החוץ, ברצוני לשאול ארבע שאלות. שאלה ראשונה: מהו עבורך נייר הלקמוס העיקרי לגבי התשובה הסורית, מה אתה מצפה שיהיה בה כדי לברך עליה, ממה אתה חושש שיהיה בה כדי שתפסול אותה?

שאלה שנייה: האם שר החוץ שותף להחלטות שנתקבלו בשנה האחרונה בנושא ההתנחלויות והעיבויים בשטחים?

שאלה שלישית: האם כאשר אתה אומר שאש"ף לא ייקח חלק בתהליך השלום, ישיר או עקיף, זה כולל גם את האור הירוק שהוא נותן להנהגה בשטחים לגשת למשאומתן?

שאלה אחרונה: האם הממשלה מביאה בחשבון, שמרב התכתשות ותכסיסי שהיה בפרשת המשקיף הפסיבי של מוז'יל האו"ם היא עלולה להתגלגל לטיפול אקטיבי מאוד של מועצת הביטחון?

היו"ר ש' דיין:
אני רוצה להודות לחבר הכנסת יאיר צבן שהגיש ארבע שאלות בתוך דקה אחת. זו דוגמה יפה מאוד. חבר הכנסת רן כהן, בבקשה.

רן כהן (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):
אדוני היושב-ראש, אדוני סגן ראש הממשלה ושר החוץ, אתה אמרת מראש, שאתה מברך על התגובה החיובית של סוריה, ואמרת שאנחנו לא רק מברכים אלא גם נעודד את המהלך. ואילו היום כצהריים הופיע השר מגן וכבר הודיע בתקשורת שהתשובה שלנו תהיה שלילית.

ולא זו בלבד, אלא שפקיד בכיר — יש אומרים במשרד ראש הממשלה, מקורב מאוד — כבר אמר לסוכנות "רויטר", שהתשובה הישראלית תהיה, כנראה, שוב שלילית, ולא אתם אנחנו ננהל את המשאומתן. לשמחת לכה של חברת הכנסת גאולה כהן.

אני רוצה לשאול, מי מדבר בשם הממשלה בענייני חוץ, אתה וראש הממשלה או השר דוד מגן ומזכיר הממשלה?

שאלה שנייה, האם יש סכנה אמיתית ששוב, בזכות קלקולי הממשלה או בגלל קלקולי הממשלה ובגלל האי-הבנות שבתוכה, זו תהיה הדרך שבה תאבד מדינת ישראל, בקלקול, במכוון או במזיד, את ההזדמנות הנוספת שנקרתה בדרכנו לשלום?

היו"ר ש' דיין:
תודה רבה. חבר הכנסת אברהם שריר, בבקשה. אחריו — אחרון השואלים, חבר הכנסת אברהם פורו.

אברהם שריר (הליכוד):
אדוני היושב-ראש, אדוני שר החוץ, באחרונה בלטו מאמציך לשלב את ישראל במרחב הכלכלי האירופי, אחרי שנים רבות שציפינו לכן. האם תוכל להרחיב בדברייך, מה מצפה למשק הישראלי ולחברה הישראלית ומה הבשורה שאתה יכול להביא, במיוחד עכשיו, עם הרחבת מעגל מחפשי העתסוקה עם בוא העלייה החדשה?

ערכ ונעלה סוף־סוף על דרך המשא־ומתן ללא תנאים מוקדמים. משא־ומתן ישיר.

בהזדמנות זו אומר, כפי שאומרים "סחבק", סליחה על הביטוי, שראינו את סגן השר ומי מונע ממנו. הוא פועל בדיוק בתחום זה, וזה תפקידו. אם אינך יודע זאת, זה סימן לא טוב. אם אתה יודע זאת ואף־על־פי־כן אתה אומר זאת, זה אומר דורשני.

חבר הכנסת יוסי שריד — — —

היו"ר ש' דיין:

אדוני השר, התשובה שלך חשובה מאוד.

שר החוץ ד' לוי:

הגעתי לחבר הכנסת שריד.

היו"ר ש' דיין:

נהנים מאוד מהתשובות. יש הרבה מידע וידע בחשוכותיך. אלא שאני מבין, שארך עשר דקות לתת תשובה רק על שאלה אחת של חבר הכנסת איתן. אילו ידעתי, לא הייתי נותן לו לשאול. שאלה של דקה, והתשובה — עשר דקות. כינתיים יש לנו עוד הרבה שאלות של חברים.

שר החוץ ד' לוי:

אשיב עליהן בקצרה, אבל עניינית.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה.

שר החוץ ד' לוי:

לחבר הכנסת שריד היתה שאלה — האם ישראל צריכה למקש את התהליך, או את ההזדמנות, בגלל שתי הסוגיות. אני מבקש לתת לממשלת ישראל לנהל את הבירורים. בייקר אמור להגיע לכאן בתחילת השבוע הבא, על־פי ההודעה שקיבלתי, ואנחנו נברר ונחזור להסכמה.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

עכשיו זו תהיה התשובה — בייקר מגיע?

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת צ'רלי ביטון, חברי הכנסת, אני רוצה לבקש דבר אחר: חבר הכנסת צ'רלי ביטון, וזה אמור לגבי כל חברי הכנסת, אני בדרך כלל משתתף שלא להיכנס לדברי חברי, אבל היו כאן שאלות והשר משיב על שאלותיהם של חברי הכנסת, ונא לא להתערב.

שר החוץ ד' לוי:

חבר הכנסת צ'רלי ביטון, אני רוצה לומר לך, שההודעה שקיבלתי לפני כשעה מושינגטון רשומה אצלי מעתה ואילך כתשובה לכל השוואלים, זה מיועד לכולם. לכן, אנחנו לא ממקשים, ואנחנו מקווים כי תימשך ההכנה שהוכיחה את עצמה בינינו לבין הממשל, ונוכל להגיע למשא־ומתן הישיר שלו או מקוים.

לשאלת חברת הכנסת גאולה כהן — האם ארצות־הברית יכולה להיות צד, האם היא צריכה להיות צינור תקשורת? אני חושב שזה מה שהיא עושה. את המחויבות כלפינו בכל התחומים, אנחנו מציגים בגלוי, לא שומרים אותה, על־מנת שכל אחד ידע. ומה שאמרתי מעל כימה זו, אלו הבנות בגדר של סיכומים שהגענו אליהן עם הממשל. לא ידוע לנו על שום התחייבות שארצות־הברית נתנה לגורם אחר, לא ידוע לנו: ההיפך, נאמר לנו שלא ניתנה שום התחייבות. וגם כאן אני אומר: עם בואו של מזכיר המדינה נברר את הסוגיות האלה.

אנו ממתנים לקבלת התשובה הסורית, אולי בשעות אלה. אנחנו רוצים לשמוע מה תוכן התשובה, כדי שנוכל לקבוע את עמדתנו. על־פי קולות שמגיעים מארצות־הברית אנו יודעים שאין תשובה באסכולוטית, תשובה חד־משמעית. כל עוד לא קראנו את התשובה לא נוכל להתייחס אליה.

חבר הכנסת מיכאל איתן שאל על הדיאלוג הסורי־האמריקני ואם יש יחס שווה גם מבחינת מידע ודיווח. קראתי כאן את עשר הנקודות של ההסכמות עם ארצות־הברית. הן ביטוי לכברת דרך ארוכה ולהבנה לתביעותיה של ישראל, ולא אחזור על כולן. אבל, אילו אמרת לפני שנה, שההבנות האלה ניתנות להשגה, היו אומרים שאתה חולם באספמיה, כפי שמקובל לומר אצלנו. והנה, באופן גלוי, ארצות־הברית הגיעה להבנות עם ישראל בנושאים קרדינליים. אנו יודעים גם שאת העמדות האלה האמריקנים מציגים בפני הערבים, הם אינם מסתירים אותן.

אחד הדברים שהיה קשה מאוד לפני שנה היה, שכל אחד הבין מה שהוא רצה, והבנה היתה בסוגיה אחת בלבד. ונושא המשא־ומתן הישיר עם מדינות ערב לא היה, והיו דברים לא ברורים. בין ישראל לבין ארצות־הברית היה מסך עשן שהביא למה שהביא. לחמתי בעבר נגד התהליך ההוא. לו הייתי צריך לחזור היום על הדברים, הייתי פועל נגדו, משום שהוא לא הקיף את כל הבעיה — הציבו בפנינו סוגיה אחת ואמרו שזה תכלית הכול. באה מלחמת המפרץ והמחשישה את חששותיה של ישראל והראתה מנין נובעת הסכנה האמיתית לביטחונה ולעתידה — מאותם משטרים, מאותו ארגון, מאותה שאיפה של מדינות להכחיד את מדינת ישראל. ולומר משא־ומתן עם מדינות ערב — זו קיצוניות. מי שעה לבקשתנו זו, מי שעה לדרישתנו, למשאלתנו זו? זאת היתה כמעט משימה בלתי אפשרית. והנה היום השגנו זאת, השגנו הבנה לתביעה הזאת ותמיכה בה.

לא אמנה את כל הדברים האחרים, יש עשר נקודות. אין לזלזל בזה. נעשה מאמץ כביר. לפעמים היתה כרוכה בו גם מריטת עצבים, אבל הושגו הבנות עם ישראל, הושגו הבנות בין ישראל לבין ארצות־הברית.

מה אמרנו לעצמנו? אם נשיג את העמדות האלה נבין כי מדינות ערב רוצות בשלום. הדבר הזה לא היה כדור. גם היום אני מקווה כך. האם אני יכול להיות ערב שאכן כך? כאשר תבוא התשובה, נלמד אותה.

דברים שהיו אתמול־שלשום נקודות שבלעדיהן לא יזוז דבר — נפלו. גם הקביעה של הממשל האמריקני, שתהליך זה לא נועד להביא למדינה פלשתינית, מפיו של מזכיר המדינה, היא בעלת חשיבות עליונה בעיני. כל נקל ראש גם בתביעה של שטחים תמורת שלום, או פרשנות אחת ויחידה להחלטה 242. כך זה היה. כך נאמר רק לפני חודשים. היום מקבלים, שכפי שיש פרשנות אמריקנית, פרשנות כריטית, פרשנות צרפתית ופרשנות ערבית, יש גם לישראל זכות לפרשנות משלה. איפה מבררים זאת? מבררים זאת סביב שולחן המשא־ומתן, ולא כתנאי לפתיחת המשא־ומתן.

אמרתם אז ואני חוזר על כך גם היום, לא שניתני את דעתי, שהיענות לתביעה כזאת היא קפיטולציה, היא כניעה. אילו קיבלנו זאת היה גם בא ויכוח — על מה? מה המרחב? מה הרוחב? מה העומק? אם כך, למה נועד המשא־ומתן?

נעשתה העבודה, הלכנו כברת דרך, ויש הישגים לישראל. אני מקווה שההבנה הזאת בינינו לבין האמריקנים תימשך, ובאמצעותה יבוא גם שינוי של דפוסים אצל מנהיגי מדינות

כבריסל בין המומחים שלנו וכין המומחים של הקהילה האירופית כדי לקדם אותם נושאים בוערים שבצנרת וגם לפתוח בדיון על קביעת דרך לשילוב ישראל במרחב הכלכלי של אירופה כמדינה אירופית, כדוגמת מדינות אפס"א, עם היתרונות העצומים. ברור — ונאמר לנו הדבר — זה תלוי גם בתהליך המשאומתן. לא קובעים לנו מה. הם גם תומכים בתהליך הזה, בניגוד למה שהיה בעבר, והיו להם עמדות משלהם, קשות לישראל, ולא אזכיר אותן. אבל הם קיבלו עכשיו את התהליך הזה, ובתהליך הזה יש יתרונות לישראל; עדיין לא מספיק. צריך לסגור אותם. אבל הם שמו הצדה את עמדותיהם הקודמות, התחייבו שאירופה תדבר בקול אחד, ושהם תומכים בתהליך ולא יחרגו ממנו.

אם אכן נתקדם ונוכל להיקלט במרחב הכלכלי האירופי, הרי מיותר לציין פה את היתרונות העצומים לשנים הבאות, מבחינת המשק והכלכלה הישראלית. מבחינתה של ישראל, מבחינה כלכלית, זו ישועה גדולה, שתוכל לתת לנו תשובות על בעיות חברתיות, על צורכי קליטת העלייה ועוד.

דרום-אפריקה — הממשלה החליטה על הסרת הסנקציות. ישובו עכשיו היחסים התקינים, שיתוף פעולה, מסחר בתחומים רבים. אילו הקדמנו — אתה מבין את הבעיות, אנחנו בכל זאת קשורים לארצות-הברית וזקוקים לה, ולא יכולנו ליצור אנטגוניזם, וכפרט בקונגרס, כאשר ארצות-הברית קיימה את הסנקציות; ישראל היתה הולכת למצב קשה, כאשר הערכויות לקליטת העלייה עומדות כפי שהן עומדות. אני לא יכולתי לקחת על עצמי אחריות כזאת. כבר היו ידיעות משם, ולכן הלכנו בסבלנות, באיזון, כזהירות, והנה שמעת את התשובה של ממשלת דרום-אפריקה, המעריכה מאוד את עמדת ישראל ומבינה את הקשיים והצרכים שבהם היינו תלויים לפני כן.

דרום-לבנון — ישראל עושה את מה שצריך לעשות כדי לשמור על ביטחונה, על ביטחון יישוביה; כל מה שצריך לעשות. כאשר מדברים אתנו על ריבונות, התשובה שלנו היא — ריבונות כלפי מי? ממי היא נדרשת? האם ממשלת לבנון דורשת פינוי כל הכוחות הזרים מלבנון ושלוש עם ישראל? עוד לא הגענו לזה, אבל זהו היעד. אין אנחנו רוצים סנטימטר אחד מאדמתה של לבנון. היותנו שם היא משום שחרדים אנו לחיי אזרחינו, ועברנו טראומות איזמות שכאו מלבנון. כשיבוא יום, וכל הכוחות הזרים ידרשו יציבות את לבנון, ולבנון תשוב להיות מדינה שבה יהיה שקט ולא יהיה ממנה איום על יישובינו, ולא יהיו בה גורמים שירצו לפגוע בנו — נשכ עם ממשלת לבנון. אני משוכנע שנגיע להסדר טוב לשתי המדינות. אין לנו תביעות טריטוריאליות מלבנון.

חבר הכנסת אברהם פורז, "אקספו 1992": הרי אתה יודע שבגלל קשיים תקציביים — והעלית זאת פעמים מספר — החליטה אז הממשלה שלא להשתתף. חזרתי וערערתי וגם שרים אחרים ערערו. בביקורי בספרד הומחשה עליי השלטונות שם חשיבות השתתפותה של ישראל ב"אקספו 1992", וגם השנה המיוחדת הזאת לציון גירוש יהודי ספרד, ציון מלאות 500 שנה לאותו אירוע טרגי דרמטי. הם לא מעלים על דעתם שישראל לא תשתתף. איך אמר ראש ממשלת ספרד, הליפה גונולס, בשיחה אתי — הרי היעוררותם מהתערוכה הזאת תורגש אולי יותר מהשתתפותכם. למה תיתנו לאחרים לשמוח בשל אי-השתתפותכם? דיברתי עם ראש הממשלה, דרשתי כי נשתתף. נעשים מאמצים גם בימים אלה. אני מקווה כי בימים הקרובים יוחלט סוף-סוף כי יאכן ישראל תשתתף ב"אקספו 1992" בספרד. אדוני, תודה.

חברת הכנסת עדנה סולודר שאלה, האם אנחנו יודעים על חוכנו של המכתב? לא, טרם הגיע לידנו, לכן לא נוכל להתייחס אליו. אשר להבטחת סידורי הביטחון בעתיד בגולן — אנחנו אומרים: בלי תנאים מוקדמים. לא קיבלנו שום תנאי בעניין זה; לא מקובל עלינו. תנאים מוקדמים — לא. כל סוגיה — סביב שולחן המשאומתן. עמדת ישראל ידועה. אבל האם זה הגיוני לקום ולומר: כל עוד סוריה לא תתחייב לוותר על הגולן, לא נשכ אתה? אני אינני חסיד של הגישה הזאת. וזה לא אומר, שהגולן לא יקר לי כמו לכל אחד ואחד מכם. אבל תסכימו אתי שזו לא גישה מדינית.

חבר הכנסת יוסי גולדברג שאל, האם חל שינוי ביחסינו עם הממשל האמריקני? אני חושב שחל שינוי לטובה. מדי פעם יש לנו ויכוחים, אבל הדיונים הם כרוח טובה, והסיכומים אתם הם עדות לכך.

חבר הכנסת צבן שאל, מה אני מצפה מהתשובה הסורית, וממה אני חושש? אני מצפה שייאמר בחשוכה, שהם עולים על דרך המשאומתן הישיר ללא תנאים מוקדמים, וכי הם חפצי שלום.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת): ושני הדברים האלה, בהם נסתפק?

שר החוץ ד' לוי:

אני מקווה. אמרתי: אם כך, אני אברך, בניגוד לכל מה שהושמע עליי מי שלא יהיה, כי זאת היתה שאיפתנו, והיא נשארת כזאת.

לגבי ההתנחלויות — יש ויכוח בינינו, וגם האמריקנים יודעים זאת.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת): יש ויכוח בממשלה?

שר החוץ ד' לוי:

לא, בינינו לבין ארצות-הברית, לא רק בינינו לבין הערבים. אש"ף אינו פרטנר למשאומתן. זה נאמר, ויש גם הודעה חד-משמעית של מזכיר המדינה, שאש"ף אינו פרטנר בתהליך זה.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

זה שנתנו אור ירוק למנהיגי השטחים, זה נקרא שהוא משתתף?

שר החוץ ד' לוי:

מה, אתה רוצה לעסוק עכשיו באורות?

חבר הכנסת רן כהן שאל על התגובות. חבר הכנסת רן כהן, איש לא הוסמן להגיב על המכתב הסורי בשם ממשלת ישראל, וכל מי שאמר מה שאמר איננו מייצג את עמדת ממשלת ישראל. ואני קובע, שלשול בטרם קראנו ובטרם ידענו את החוכן — זה חוסר אחריות מדינית, נזק לישראל. נמתיך לתשובה, נקרא, נלמד אותה.

חבר הכנסת אברהם שריר שאל, מה מצפה לכלכלה שלנו לאור יחסינו עם הקהילה האירופית? אנחנו קשורים בטבורנו עם הקהילה האירופית. היו תקופות קשות. כל ממשלות ישראל מאז 1975 פעלו על-מנת לחזק את יחסינו ולהתקדם לביצוע אותו פרוטוקול שאמור לתת לנו יתרונות כלכליים. היו תהפוכות. עד לפני שנה היו גם סנקציות, היה קיפאון בדיון, הושעו תוכניות לשיחוף פעולה מרעי. מאז השתפר המצב. הגענו לדיאלוג פתוח וטוב וידידותי, ומחר יתקיים מפגש

היור' ש' דיין:

תודה רבה, אדוני השר. אנחנו פותחים כעת בדיון של חברי הכנסת, במסגרת של חמש דקות לכל דובר. רבותי, אני מודיע, אעמוד על כך שכל חבר כנסת לא יעבור את מסגרת הזמן של חמש דקות. מי שלא יהיה באולם בזמן שאקרא בשמו ביטל ואיכר את זכותו לדבר.

ראשון הדוברים — חבר הכנסת שבח וייס, בבקשה:
אחריו — חבר הכנסת אמנון רובינשטיין.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר החוץ, יש לי בעיה אישית כאשר אני בא להתדיין אתך. אני רוצה לפתוח במישור האישי. בעיני, לאורך כל הדרך הפוליטית שלך, חוץ מפרק חישוקאי אחד, אתה סימלת את האגף המתון בליכוד. אני גם לא רוצה להשתמש בנוסחה הכללית — שזה יכול להזיק לך או להועיל לך. אלה שטויות, אתה חזק מספיק, ואתה בהנהגת מפלגתך. שאפשר גם להגיד לך דבר כזה, ואני אומר לך אותו. כך היה בזמן מלחמת הלבנון, כך היה כאשר הביאו שר הביטחון יצחק רבין והמטכ"ל לממשלה את התוכנית לפינוי לבנון אגב כינון רצועת הביטחון, וכך היה בהזדמנויות נוספות. את תקופת החישוקאיות שלך אני מעדיף למחוק. מכיוון שאחרי שנכנסת לכהונה שר החוץ אתה מייצג בממשלה הזאת מידה רבה של מתניות האפשרות בהרכב כזה של ממשלה. על כך, מדי פעם בפעם מבקרים אותך קשות חבריך לממשלה מן האגף הימני וגם חבריך למפלגה, ואתה עונה להם היטב, וגם היום ענית להם כאן פעמיים.

אבל בפועל יש לנו שתי ממשלות, ואם להשתמש בנאולוגיה תנ"כית — יש ממשלת יום וממשלת לילה.

ראובן ריבלין (הליכוד):

יש יום שהוא יום ולא לילה.

שבח וייס (המערך):

יכול להיות. בארצות הצפון אין לילה כלל, כל הזמן יש זוהר.

דן תיכון (הליכוד):

בהלסינקי.

שבח וייס (המערך):

נכון.

אתה תיארת לפנינו סביבה בין-לאומית מצוינת, אופטימית: זה נכון. אינני זוכר בשנים האחרונות תקופה שבה היתה לנו אפשרות נוחה כל כך לפעול בסביבה כזאת, כאשר גם המזרח הקומוניסטי מתפרק מהדוקטרינות הטוטליטריות שלו ומשנה גם את גישתו לישראל. בסביבה כזאת ובתקופה כזאת יש אלף סיבות נוספות לכך שגם ישראל צריכה לגלות הרבה יותר — אני לא רוצה לקרוא לזה גמישות אלא ריאליזם פוליטי.

במסגרת הזמן המצומצמת — אם כי היום גם השאלות וגם הנאומים כולם מגיעים איכשהו למסגרת של חמש דקות — אני רוצה לעסוק דווקא בעניין ההתנחלויות. מי שבא ואומר: יכון שלום על בסיס ארץ-ישראל השלמה, ונותן לזה גם מימוש בהתנחלויות, לא יכול לקדם את תהליך השלום. זה לא ילך. ובאים חבריך, וגם אתה, ואומרים: אבל אנחנו עשינו את השלום עם מצרים.

גאולה כהן (התחיה):

הדבר היחיד שקורה בשטח.

שבח וייס (המערך):

חברת הכנסת גאולה כהן, הרי כל כך ברור לי שבעניין זה אנחנו לגמרי לא מסכימים.

גאולה כהן (התחיה):

תצא לשטח.

שבח וייס (המערך):

אני יוצא לשטח. הבעיה היא לצאת לשטח? הבעיה היא שאנחנו באים ואומרים שאצלנו אין תנאים מוקדמים — אנחנו עושים את התנאים המוקדמים.

גאולה כהן (התחיה):

— — —

שבח וייס (המערך):

חברת הכנסת גאולה כהן, אנחנו — תנועה — חלוקים אתך קשה בעניין הזה. אני גם לא בטוח שבממשלה זה יוכל ללכת כך לאורך זמן, כי יום יבוא וגם יצטרכו לטפל בנושא הזה.

אני רוצה לומר: אין כל אנלוגיה בין התהליך הזה לבין תהליך השלום עם מצרים. אפילו במצע של הליכוד לא נכלל סיני. שם אין כמעט פלשתנים. הבעיה היא אנשים. הבעיה היא מיליון ו-600,000, מיליון ו-500,000, מיליון ו-700,000 אנשים, שבנסיבות של העולם הפוסט-קולוניאלי לא ירצו לחיות תחת שלטוננו, גם אם תחת שלטונם צפויה להם אכזריות טירנית. זהו המצב.

בנסיבות כאלה לא יהיה אפשר לנוע קדימה. ואתם מתעסקים בפרוצדורה. אינני מזלזל בפרוצדורה. אילו התעסקו בפרוצדורה שכונתה היתה לצקת דרך סלולה לתהליך אפשרי הייתי כעדה. אינני חושב שיש צריכה באופן תמידי להתנדב ולהיות שק אגרוף של כל המוסרנים בעולם. אבל כאשר אתם מציבים תנאי מוקדם אחד, והוא ארץ-ישראל השלמה, על כל הממשות שלו, אני חושש שזה לא ילך. אני רוצה שילך כל תהליך שהוא, אבל אני חושש שזה לא ילך.

אני אומר, שברוב המהלכים שלך בתוך הממשלה עד כה אני תומך, כי הם דומים מאוד ליוזמת השלום של 14 במאי 1989. אם אתה תצליח לשכנע את הממשלה להיכנס לתהליך — טוב מאוד. כי כאשר נמצאים בתוך התהליך כבר אי-אפשר לצאת ממנו, ויצא ממנו כנראה משהו טוב יותר מן המצב היום. אבל אני חושש שבעניין הזה אתה לא מייצג את הפוטנציאל הסרבני של הרוב בממשלה. אני לא תמכתי בממשלה הזאת ואינני יכול להצביע בעד הממשלה הזאת, מפני שאנחנו חלוקים. אבל גם ממשלה זאת היא ממשלתי. ובממשלה זו אתה נציג שלי יותר מאחרים. לכן אני עדיין רוצה בהצלחתך. אבל יהיה לך קשה מאוד עם רעיון ארץ-ישראל השלמה.

ברשותך, אדוני היושב-ראש, לפני משורת הדין —

גאולה כהן (התחיה):

— — —

שבח וייס (המערך):

כן, אני רוצה מאוד בהצלחתך. יכול להיות שחברת הכנסת גאולה כהן לא רוצה בהצלחתך בכיוון הזה. ואני באופוזיציה והיא בקואליציה, ואני חבר כנסת והיא סגן שר. קורים דברים כאלה.

גאולה כהן (התחיה):

בסוף תראה מה שיהיה, לא מה שאתה אומר.

שבח וייס (המערך):

איש מאתנו אינו יודע מה יהיה. רק ההיסטוריון של העתיד ידע מה יהיה.

לגזור גזירה שווה בין מה שעושים לעירק לבין מה שעושים לישראל?

האם אנחנו דנים על המינויים המרהיבים במשרד החוץ, שרק משרד הביטחון יכול להתחרות בהם? האם אנחנו דנים על מינויו של מר עובדיה סופר לשגריר החדש של ישראל בפרס, על אף ההודעה המפורשת של הממשלה הצרפתית, של ידיך פרנסואה, כי האיש מזיק ליחסי ישראל-צרפת בהיותו שם? האם אנחנו דנים על מינויו של אבי פזנר לשגריר ברומא, כדי שלא יגיע חס וחלילה לפרס, בלי שום קשר, כמובן, עם סגולותיו של מר פזנר? האם אנחנו דנים על השערורייה המכוערת סביב התפטרותו של מנכ"ל משרד החוץ ועל חילופי המחמאות בינו ובינו? עוזריך בשפה, בשיטות ובכישורים דיפלומטיים, אדוני שר החוץ, שלעומתם מצטלצל שפת שווקים ואשפתות כשיעור בנימוסים ובהליכות של הגברת חנה בבלי? על זה אנחנו דנים?

או האם אנחנו דנים על הסקירה שהבאת לנו, שאני מוכרח לומר שהיא נשמעת קצת עצובה על רקע ההודעות איך הנשיא חאפז אסד, שאיש איננו חושד בו שהוא רודף שלום, איך הוא שוב סידר אתכם?

אני גם קורא את הסקירה ומסמן לעצמי קטעים. אתה אומר: יצאנו ממצב של כדירות, ממצב של קיפאון, הונע תהליך השלום. האם אנחנו הנענו אותו? אתה אומר שעמדותיה הבסיסיות של ישראל מוכנות יותר ונתמכות ברוכב על-ידי ארצות-הברית. אני שומע את בוש ואת בייקר, כנראה הם לא קראו את הסקירה. אולי כדאי להבריק אותה מהר, לפקס אותה לווינגטון. הם יקראו ויבינו. כינתיים הם רק חוקפים ומבקרים אותו.

אני קורא קטעים נוספים בסקירה שלך: הובנה עמדתנו שאין דרך לטפל במרכיב הפלשתיני של הסכסוך כמרכיב מבודד ומנותק מן הפתרון הכולל. היא הובנה על-ידי מי? אני שומע שאומרים לנו: אין קשר בין שני התהליכים. עוד אתה אומר: עמדות בסיסיות שלנו נשמעו עתה בפתיחות ונתקבלו בהכנה ובהסכמה.

האם אנחנו מדברים על אותה מדינה? האם זו סקירה של מדינת ישראל, של משרד החוץ הישראלי? אולי זו סקירה של משרד החוץ הפורטוגלי או הפיני? אבל אני לא יודע שהם הסכימו — — —

שר החוץ ד' לוי:

אולי אתה תלוש מהמציאות בכלל? יש לי הרושם שאתה תלוש מהמציאות.

מיכאל בריזהר (המערך):

כנראה, כנראה, כי אני עוד לא קראתי את הסקירה, לכן אני לא במציאות.

שר החוץ ד' לוי:

זהו.

מיכאל בריזהר (המערך):

ארצות-הברית ומדינות אירופה קיבלו את העקרונות שלך?

שר החוץ ד' לוי:

כן.

מיכאל בריזהר (המערך):

לא ידעת. אני גם לא שומע את זה מפיהן, רק ממך אני שומע את זה, בוקר וערב.

אדוני היושב-ראש, נמצאת היום בכנסת ובמזנון הכנסת אחותו של ג'ונתן פולארד. אני רוצה לפנות אליך, אדוני שר החוץ, אני לא השתתפתי בכל קבוצות הלחץ ההן. הייתי מודע למורכבות העניין. היו חברי כנסת, כמו עדנה סולודר וגאולה כהן ואחרים, שהקדישו זמן ומרץ בלתי נלאים לפרשה האנושית הזאת. בנסיבות שנוצרו אחרי מלחמת המפרץ, בנסיבות שנוצרו בתוקף העובדה שהזמן עבר, ובנסיבות שנוצרו גם בקרב יהודי אמריקה, שחלק מהם הסתתר מתוך פחדנות, פחד מההאשמה של לויאליות כפולה, וסוף-סוף חלק מיהודי אמריקה יצא החוצה והרהיב עוז בנפשו להתייצב — ויש פה רשימה חשובה מאוד — בתביעה נחרצת להקל בעונשו, אני מבקשך פה, היום, ואני מצטרף לקודמי שעשו כאן מלאכת קודש במישור האנושי המוחלט: לעשות מאמץ בלתי שגורתי, אם צריך — דיסקרטי, לגרום לשחרורו של ג'ונתן פולארד. מה שהיה היה. אחרי כל מה שקרה, לרבות מלחמת המפרץ, אנחנו ראויים לגיסטה האנושית הזאת מארצות-הברית. ואני מבקש ממך מאוד שתפעיל את כל השפעתך בעניין זה.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. גם אני מצטרף לבקשתך.

מיכאל בריזהר (המערך):

האם אפשר לא להצטרף לבקשה?

היו"ר ש' דיין:

אתה יכול לא להצטרף.

מיכאל בריזהר (המערך):

אני מבקש לא להצטרף לבקשה.

היו"ר ש' דיין:

טוב. חבר הכנסת אמנון רובינשטיין — איננו באולם. חבר הכנסת מיכאל בריזהר, בבקשה, ואחריו — חברת הכנסת נאוה ארד.

מיכאל בריזהר (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני שר החוץ, על איזו סקירה אנחנו מדברים היום? על זו המשוכפלת שחולקה לנו? אגב, אני מברך אותך על כך שהיא משוכפלת ולא מודפסת על נייר כרומו, עם צילומים בהפרדת צבעים. אבל האם עליה אנחנו דנים היום, או על זו המודפסת בעיתונים ומוצגת בטלוויזיה, להוות כולנו? האם אנחנו דנים היום על מדיניות השלום של שר החוץ, או על מדיניות האיי-שלוש של ראש הממשלה? או על מדיניות השליפות של השר לענייני משכנתאות דוד מגן, שאולי בלהט שלו בנושא האחד הגיע לנושא השני? או על מדיניות הלחישות והחתירות של המנכ"ל בן-אהרן, שחותר גם נגד ראש הממשלה ומודיע בווינגטון: אל תאמינו למה שהוא אומר לכם?

האם אנחנו דנים היום על ההישגים המדיניים שמשאיר שר החוץ כשובל אחריו, או על התפוגגות השובל הזה כעשן זוהר? אם אתם רוצים דוגמאות, אני יכול להביא. אדוני שר החוץ, האם אנחנו דנים על ידיך ג'ים, ומה הוא אומר בנושא ההתנחלויות? על החברות של ידיך ג'ורג' בוש ועל הגינויים הפומביים עם הרמיזות על הסכנה לסיוע? על ידיך פרנסואה מיטראן ב"אליזה", שיצאת ממנו כל כך נרגש ונסער ושמת, ואתמול הוא העניק לנו בעיטה פומבית, עם הרמיזות שצריך

שר החוץ ד' לוי:

אוזניים להם ולא ישמעו.

מיכאל בריזהר (המערך):

זה לא הסוף. אתה אומר עוד בסקירה: ישראל שבה ונטלה את היוזמה בידה. ולא רק שנטלנו את היוזמה בידנו, אלא ישראל סללה את הדרך למסעות הדילוגים של מזכיר המדינה באזורנו. אנחנו סללנו?

שר החוץ ד' לוי:

אמת. האם לפני זה הוא בא אלינו?

מיכאל בריזהר (המערך):

אה, כן, כי אתה סללת לו את הדרך. בסדר, אתה סללת לו. אתה גם סללת לו את התשתית לקרוונים. אני רוצה פשוט לשאול: הוא מגיע. האם כבר הכנתם את הקרוונים להתנחלות הבאה?

אליקים העצני (התחיה):

מיכאל בריזהר (המערך):

הנה הוא כבר מתעורר. אני מבין שהוא מגיע, השר בייקר. האם כבר הכנתם קרוונים? האם כבר הכנתם תשתית להתנחלות הבאה, לסטירת הלחי הבאה שתעניקו לו כשהוא יגיע?

חגי מירום (המערך):

מיכאל בריזהר (המערך):

אדוני השר, עבודתך אינה קלה, תפקידך אינו קל. כי חבריך עוסקים בתחיבת מקלות בגלגלים של העגלה שאתה מנסה להניע, ואני מאמין שברצון כן. אבל שלום לא יהיה. תהליך שלום לא יהיה כל עוד עמדת "אף שעל" מדריכה את הממשלה הזאת. שלום לא יהיה כל עוד תוכתר מדיניות הממשלה הזאת. לא עלידי החישוקאי יצחק מודעי ולא עלידי החישוקאי אריאל שרון ולא עלידי החישוקאי החוזר בתשובה דוד לוי, אלא עלידי הרב-חישוקאי, השמרן והסרכן מכולם — ראש הממשלה יצחק שמיר.

מיכאל איתן (הליכוד):

מה עם שלום פרס-רביין? תתחילו עם משהו צנוע.

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת איתן, האמן לי, לשר יש תשובות.

מיכאל איתן (הליכוד):

אם הוא יעשה שלום בין פרס ובין רביין — — —

היו"ר ש' דיין:

בסופו של דבר, בדברי הסיכום שלו, הוא יתייחס לכל הנהלים. אתה רוצה גם את התפקיד של שר החוץ?

מיכאל איתן (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אם בריזהר יעשה שלום בין פרס ובין רביין, אתה חושב שיהיה לו סיכוי לעשות שלום גם בין ישראל ובין סוריה?

היו"ר ש' דיין:

מכיוון שהם לא קיבלו אותי כחבר במפלגה שלהם, אני לא יכול לתת לך תשובה.

מיכאל איתן (הליכוד):

שיתחיל עם שלום בין פרס ובין רביין.

היו"ר ש' דיין:

אתה שואל אותי — בתור מה? חברת הכנסת נאוה ארד, בבקשה.

מיכאל איתן (הליכוד):

בתור מי ששומע את הנאום שלו.

תמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

מיכאל איתן (הליכוד):

— — — לא כהתנחלות. שייגש בין בית א' לבית ב' ויעשה שלום. בריזהר, למה אתה שותק? מיכאל.

מיכאל בריזהר (המערך):

היו"ר ש' דיין:

חבר הכנסת איתן.

נאוה ארד (המערך):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר החוץ, אולי זה סמלי, אולי לא, אבל אתה יושב פה לכרך ליד שולחן הממשלה. זאת לא הפעם הראשונה, אבל אפשר לראות את זה כדבר סמלי. גם לא רבים מחבריך נמצאים פה, ויש לי הרושם, לפחות מבחינת הדוברים עד עכשיו, שאת עיקר הגיבוי שאתה מקבל, אתה לא כל כך מקבל ממפלגתך, אתה מקבל מאלה שרואים בך היום, בתוקף תפקידך, מייצג אותם גם אם יש חילוקי דעות פוליטיים וגם אם זו לא אותה מפלגה.

אדוני השר, אני רוצה להגיד לך, ואנחנו יודעים זאת גם ממשלות אחרות: לא פעם אחת ולא פעמיים יכלו שרי חוץ להביא לממשלה מידע ועמדות לא מתוך מצעים של מפלגות או בגלל צריחות של כל מיני גורמים בקשת הפוליטית שלהם — וזה היה גם במפלגה שהיא לא מפלגה שלך — אלא משום שבתוקף תפקידם הם נחשפו להרבה מאוד אמיתות, שברוך כלל ממשלה מעוניינת לכסות עליהן.

בחלק מהסקירה שלך — ואולי זה מה שהפריע לי — אפשר היה להבין כאילו דבר והיפוכו. זאת אומרת, אתה יוצא די בסדר גם לגבי הצועקים מימין וגם לגבי אלה שרוצים לחזק אותן עמדות שאתה הצגת כאן. אתה אמרת, במידה רבה של צדק, שיש חזרה גדולה בנושא של התחמשות סוריה, ואפשר להמשיך ולהציג את סוריה בתור אויב, בתור מי שאין עם מי לדבר אצלו, בתור גורם דומה אולי לעירק ערב המלחמה, וסביב זה לחגוג. אפשר גם להמשיך ולדבר על המוטו של "העולם כולו נגדנו", אבל במה שכתבת, אתה אומר: לא נכון. בחלק מהדברים אתה אומר: העולם לא נגדנו, בחלק מהדברים העולם מבין אותן סיבות שאנחנו מביאים להתעקשות שלנו על דברים מסוימים, ויש עמדות — גם היום, בצד המדיני — שהן עמדות של קונסנזוס במדינת ישראל.

אני פשוט רוצה לדבר מתוך ניסיוני שלי: בישיבות, לא אחת ולא שתיים, באינטרנציונל הסוציאליסטי, וגם בוועדת המזרח התיכון של האינטרנציונל הסוציאליסטי, שם יושבים יחד — ולא אחת ישבו יחד — נציגי ברית-המועצות, ארצות-הברית, ירדן, הפלשתינים, מצרים, אם קוראים את דברי אותן ישיבות ורואים את העמדות, מוצאים שיש מי שנוח להם מאוד להציג אותנו בתור בוגדים ובתור מוכרים ובתור מי שביטחון לא מעניינם כלל ובתור מי שלא מייצג את האינטרסים של עם ישראל. אתה יודע שזה לא נכון, ובסך הכול אנחנו גם מתאמים עמדה עם משרד החוץ. אומנם אנחנו לא מייצגים בדיוק אותה מפלגה, אבל בסך הכול, אם הכיוון הוא באמת

אני יודע שכאשר אני מדבר אליך, אדוני שר החוץ, אני מדבר אל אוזניים מקשיבות ואל לב פתוח. יש לי בעיה עם השותפים שלך, לא רק כפי שאמרה חברתי. חברת הכנסת נאוה ארד, מצד ימין של המפה הפוליטית, אלא גם בתוך מפלגתך. והשאלה היא, האם אנחנו נעמוד כאן ונעשה כל מאמץ שייאמר מלכתחילה שמדובר רק בוועידה אזוטרית, שהיא חלילה לא בין-לאומית, אף שכל הגורמים שמתחתפים בה הם בין-לאומיים לחלוטין, ושחלילה לא תהיה לה התמשכות כזו או אחרת, אם מישור חושב שצריך שיהיו מפגשים כאלה או אחרים נוספים. ואני מקווה מאוד, שלא נתחיל היום בפרשנויות ובפרשנויות על פרשנויות של החלטות 242 ו-338, אלא נסתפק בנוסחה הכללית שאומרת, שעל יסודן נכנסים לתהליך, כי ברגע שנכנסים לפרשנויות באה פרשנות סורית ורואה את הגולן כולו כמעט כתנאי הכרחי מקדמי, ובאה פרשנות ישראלית ואומרת שאת החלק שלנו ב-242 כבר נתנו בסניין ואין להעלות על הדעת שניתן חלק, שעל כלשהו, מאדמה אחרת, וזהו מרשם בטוח לאי-הצלחה של שיחות.

מיכאל איתן (הליכוד):

חבר הכנסת מירום, מותר לשאול שאלה?

חגי מירום (המערך):

יש לי כל כך מעט זמן, ואני רוצה להתרכז בדברי.

אני רוצה לספר לך, אדוני שר החוץ, הייתי בקהיר עם משלחת חברי הכנסת מן המערך. נפגשנו שם עם ראשי השלטון במצרים, ראשי הממשל, לא עם מובאק בכבודו ובעצמו, נפגשנו עם בוטרוס גאלי, שהוא סגן ראש הממשלה, עם יוסוף וואלי, שהוא סגן ראש הממשלה, ועם עמרו מוסא, שהוא שר החוץ, בכל השיחות שהיו עם המצרים הם אמרו: תנו צ'אנס לתהליך הזה להתחיל: הדבר החשוב ביותר — שהוא יתחיל. מעת שהוא יתחיל תהיה הידברות, תהיה לזה דינמיקה כזו, שאפשר יהיה להצליח להתגבר על מחסומים פסיכולוגיים של שנים.

חברי הכנסת, אני יודע, שכשהמצרים אומרים "תנו לזה להתחיל", יש להם תקווה אחרת מאשר לחלק גדול מן הבית הזה, אולי אפילו משלי. אבל נראה לי שהם צודקים במחשבה, שמוכרחים לתת לתהליך הזה להתחיל. הם אמרו במפורש: תהליך כזה יתחיל אם תהיה התגברות על הכעיות הקטנות.

השר עמרו מוסא, כבוד שר החוץ, חזר באותם ימים מסוריה: זה היה יום לאחר שהוא חזר מסוריה. הוא אמר לנו שם: שלא יהיו אי-הבנות, הסורים ישיבו בחיוב. לא דיברנו על זה עד היום. אני מרשה לעצמי לספר היום דבר שלא סיפרנו אותו עד עכשיו. הוא אמר לנו: הסורים ישיבו בחיוב. ומדוע ישיבו הסורים בחיוב? מפני שהם יודעים ואנחנו יודעים שמוכרחים להשיב בחיוב כדי שיתחיל תהליך, ומוכרחים לרדת מאלף ואחד דברים שבעבר הסורים התעקשו עליהם. ואכן, אין לי כל ספק שתשובת הסורים, גם אם היא מסתירה מאחוריה דברים די מסוכנים למדינת ישראל — יש בה היגיון שלהם שלא להיכנס לפרטי פרטים לפני שמתחילים, שלא לעסוק בתנאים מוקדמים אלא להיכנס אל תוך התהליך.

ואני אומר כאן, גם בעיני — התהליך עצמו הוא הדבר החשוב ביותר. אגב כך, אדוני שר החוץ, אני יכול להגיד פה דבר נוסף שאמרנו לאותם אישים נכבדים בממשל המצרי. אמרנו להם: הזמנו את השר דוד לוי למצרים, יש לזה חשיבות עצומה. בימים אלה אני שומע שנקבע תאריך לכך, ואני שמח. אני חושב שיש חשיבות עצומה להידברות הזאת בין הממשל

כיוון של משאומתן, ומשאומתן לשלום, עושה נכון משרד החוץ שהוא גם מטפח את האפשרות לבוא ולפתח קשרים בדרכים האלה.

אני רוצה לומר לך: אני חושבת — ואני מכירה אותך לא מהיום, שירתנו יחד בוועד הפועל של ההסתדרות לפני הרבה מאוד שנים, לא מדובר ביום אחד ולא ביומיים — שזאת שעת מבחן. יש מי שירצה להמשיך ולראות כך אותו חישוקאי של פעם. שמעתי, ואני מוכרחה להגיד לך, שלא שמחתי להערה שלך — די התרגזת — לחבר הכנסת מיכאל איתן בדברים פנימיים; אני אמרת — פנימי בינינו, בתוך המפלגה שלנו. אמרנו, חברים מספר במפלגת העבודה — אולי לא כל חברי מפלגת העבודה, אבל אמרנו את זה חדר-משמעת — שאנחנו לא ניתן יד להפלת הממשלה או לפגיעה או לאיזה תרגילים פוליטיים, אם אומנם תלך הממשלה בכיוון של תהליך שלום, כפי שאנחנו מבינים, ויתחיל משהו. איש לא יודע איך זה ייגמר, אבל אם יתחיל משהו, אנחנו לא ניתן יד לאילו שכן מניפולציות פוליטיות, גם אם הימין הקיצוני יעזוב. בסך הכול, הימין הקיצוני לא מייצג רבים בעם ישראל. הנזק שהוא גורם הוא נזק אדיר.

חבר הכנסת איתן דיבר על משלחת משותפת. שמענו, באותה משלחת, נרצה או לא נרצה, איזה נזק אדיר גרמו ההתנחלויות של אותם כמה קרונים אומללים אלה מבחינת היחס אלינו, לרבות קשר — שאני מקווה שנפרק אותו, אבל אני לא בטוחה שנפרק אותו — בין ההתנחלויות לבין הערכויות לקליטת עלייה. ואתה, כשר החוץ, אתה דיברת על נושא אירופה 1992 ו-1993, אתה דיברת על הרבה מאוד נושאים, ואתה יודע שאותם נושאים שאומנם משרד החוץ פרץ בהם איזו דרך חדשה, כי באמת הם היו סגורים לגמרי קודם לכן, אתה יודע היטב שהם תלויים בתהליך השלום. אתה יודע יפה מאוד, שאם ימשיכו לזרוק בוך על אירופה, תהיה לזה משמעות לגבי השתלבותנו בשוק בשנים 1992 — 1993. אתה יודע היטב, שאם אנחנו נמשיך לזרוק בוך על כל מיני ארגונים, אזי מדינת ישראל, אזרחי מדינת ישראל, עתיד מדינת ישראל, עתיד קליטת העלייה יהיו שונים מאשר אם יפרוץ תהליך שלום.

אני מאחלת לך שהמלה שאתה אמרת — "נברך", לא תהיה רק מלה לצורך מה שאמרת כאן, שאתה "נברך" הוזה אתה תוכל גם לעשות בממשלה, כי יהיה בממשלה מי שירצה מייד לפרש את תשובת סוריה כפי שפירשו אותה היום. ואני מברכת אותך על כך שאמרת, שמי שהיום התבטא כך התבטא בחוסר אחריות. אני מאחלת לעצמנו, שלך תהיה אחריות. אם לך תהיה אחריות לדברים האלה, תהיה תמיכה מעבר לחילוקי דעות פוליטיים.

הי"ו"ר ש' דיין:

תודה רבה. חבר הכנסת אברהם בורג — איננו נוכח. חבר הכנסת אלי דיין — איננו נוכח. חבר הכנסת חגי מירום — בבקשה, ואחריו — חבר הכנסת אברהם שוחט.

חגי מירום (המערך):

אדוני שר החוץ, כרוב חברי כאן בבית הזה לא אדבר היום על שגירות ישראל בצרפת, וגם לא אדבר על ראובן מרחב. גם אני אדבר על תהליך השלום, ואני, אדוני השר, רוצה לבקש ממך לגלות את מידת האומץ והנחישות הדרושה על מנת שלא ייתפסו לקצו של יו"ד ולפרטים לא-חשובים ועל מנת שישאל תאפשר מפגש ראשון של שלום. אני מתקשה להעלות על דעתי מצב, שבו כל הגורמים הנוגעים בדבר נותנים את תשובתם החיובית וישראל היא אשר מערימה קשיים על התהליך.

מהאופוזיציה, מפגשים עם אישים שונים באירופה. נשאלנו שאלות לאו דווקא על-ידי חברי הפרלמנט האירופי שהם עונים אותנו, אלא על-ידי כאלה הרוצים בטובתנו, כאלה החושבים שחשוב שאירופה תהיה קשורה אתנו, כאלה החושבים שאנחנו צריכים להגיע למדיניות סבירה. השאלות שעולות ונשאלות הן קשות מאוד מאוד, נוקבות מאוד מאוד. מביכות מאוד מאוד. אני חושב שממשלת ישראל שוגה בכך שהיא אינה מביאה בחשבון את נוסח השאלות, שכן הן נשאלות לא על-ידי אנשים שאינם רוצים בטובתנו.

השאלות שנשאלות הן, כמוכן, לגבי מדיניות ההתנחלות. השאלה נשאלה לא על-ידי מישהו מהשמאל הקיצוני או מ"הירוקים", ואינני מתייחס אל מהם שאלו. אני מתייחס דווקא לשאלות של אנשים שבאים למפגשים אתנו מתוך רצון למצוא דרך לבנות גשר ולקרב את היחסים.

שאלה מקבילה נשאלה על-ידי ידידים שלנו. הטובים שבידידים בקונגרס האמריקני, שכן הייתי שם בדיוק באותו שבוע שבו עלתה ההתנחלות רכבה בארץ. שאלה שחזרה ונשאלה: איך אתם יכולים לדבר אתנו בנושאים החיוניים ביותר שלכם, כאשר אתם עושים דברים שעל פניהם נראים כבאים כדי לעורר כעס אצלנו, על מנת להוכיח שאתם יכולים לעשות הכול כלי להתחשב בנו? אותו דבר נאמר על-ידי שני חברי קונגרס, ועל-ידי סנטור, באותם יומיים שלאחר עליית ההתנחלות רכבה.

אתה, כשר החוץ, אחראי, כמוכן, לפעולות משרדך, אינך אחראי לפעולות שר השיכון ולמה שהוא עושה. אבל, בסיכומי של דבר, מערכת יחסי החוץ שלנו בנויה ממרקם שלם של פעולות ויחסים, התייחסויות ודקויות, דברים יותר ברורים ודברים קצת פחות ברורים ויותר משוטטשים, אבל יחד הם יוצרים את התמונה ואת המבנה.

אותו דבר באירופה ובארצות-הברית. ואני, להערכתי, תפיסתי אומרת שהמעשים האלה ודרך הטיפול בנושא ההתיישבות ביהודה ובשומרון גורמים לכך, שאנחנו נאבד במידה מסוימת יכולת של יצירת קשר וטוויית חושים וחיבורים שהם כל כך חיוניים לנו גם בתחום הכלכלי וגם בתחום המדיני, ובסיכומי של דבר הם שיקבעו את יכולתנו להתקיים כאן בצורה מכובדת, לקלוט עלייה, לפתח את הארץ הזאת או ללכת בתהליך שהוא, חס וחלילה, תהליך גרסיבי, שיוצר דברים ותופעות הפוכות מכפי שהיינו רוצים שיהיו.

שמעתי את קריאת הביניים של חבר הכנסת מיכאל איתן, שכבר איננו באולם, הוא אמר: אתה והליכוד חד הם, הממשלה ואתה חד הם, כאלו יש רוח אחת וכאלו הדברים מדוברים כלשון אחת. אנחנו יודעים היטב, שכל שנפתחות הדלתות המהומה בתוך הממשלה גדולה יותר; ככל שגדל הסיכוי, הוויכוח חריף הרבה יותר.

אלו היתה שיליה מוחלטת מהצד השני — היתה אחדות דעים בתוך הממשלה. אבל ברגע שנפתחות דלתות נשמעים דברים שונים, ושמעתי אותך אומר שאינך רוצה להתייחס לתשובה הסורית כל זמן שלא ראתה אותה וכל זמן שלא קראת אותה, וגם זעמת על אלו בממשלה או בסביבתה שכבר שללו את התוכנית, בלי לראות אותה. אני אומר לך, אדוני השר, אם התשובה אכן חיובית, ואם יש בה פתח, נכונים לך חיים קשים מאוד בתקופה הקרובה. שכן התברר, שלא כפי שקרא חבר הכנסת מיכאל איתן בקריאת ביניים: יש לנו תזמורת שמנגנת בהרמוניה — אלא החריקות יגברו וילכו. כחבר כנסת מהאופוזיציה אני יכול להגיד לך, מתוך התרשמות מעמדותיך

המצרי לבין הממשל הישראלי, ואם הדבר ייעשה באמצעותך, אין לי כל ספק שזה יהיה טוב יותר.

אבל, אדוני השר, אני יודע עד כמה קשה יהיה לך בתוך מפלגתך. הבעיה שלנו היא — — —

מיכאל איתן (הליכוד):
הוא והמפלגה — זה אותו דבר. מה אתה חושב, שהוא — — —

חגי מירום (המערך):
אנחנו יודעים, חבר הכנסת איתן, איפה עומד ראש הממשלה ואיפה עומד השר לוי, איזו מידת פתיחות יש לשר לוי ואיזו אטימות, כלפי תהליך השלום, יש אצל ראש הממשלה.

והבעיה הגדולה ביותר היא — ובכך אני מסיים, אדוני היושב-ראש — שבליכוד רק שמיר יכול. תודה.

היו"ר ש' דיין:
חבר הכנסת איתן, מעניין שדווקא כאשר חבר כנסת מסיים את נאומו, מעבר לזמנו, אז אתה מתעורר ואז אתה נותן לו — — —

מיכאל איתן (הליכוד):
למען הצדק, אני לא רוצה לפגוע בזמן שלו.

היו"ר ש' דיין:
רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם שוחט, ואחריו — לחבר הכנסת מוחמד נפאע.

אברהם שוחט (המערך):
אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני השר, אני מרבה לדבר במליאת הכנסת בנושאים הכרוכים במדיניות החוץ שלנו. מטבע הדברים, אדם עוסק בעיסוקים מסוימים ומקדיש לכך את רוב זמנו.

בחודשים האחרונים יצא לי לבקר פעמיים מעבר לים, פעם אחת בארצות-הברית ופעם אחת, בשבוע שעבר, באירופה.

מיכאל איתן (הליכוד):
למצרים לא לקחו אותך?

אברהם שוחט (המערך):
היית רוצה שייקחו אותי?

חיים רמון (המערך):
הוא ייסע על המכסה שלכם.

ראובן ריבלין (הליכוד):
ברצון רב ניקח אותו, למה לא?

אברהם שוחט (המערך):
אני מוכרח להגיד לך, אדוני השר, אין אני מתייחס לדברים מתוך קריאה בעיתונות או מתוך הצהרות של שרים. אני מדבר יותר מתוך התרשמות שלי, כחבר הכנסת שנפגש עט אנשי קונגרס וסנטורים בארצות-הברית ועם אנשי הפרלמנט האירופי באירופה.

אולי חשוב לך, כשר החוץ, לשמוע גם את הדברים, כפי שהאוזן שלי קלטה אותם, במידת המוסיקליות האפשרית בתחומים האלה. אגיד לך את התרשמותי כדי שאתה, כשר, תביא אותה בחשבון בזמן חשיבתך ודרך קבלת ההחלטות שלך, וגם בדרך הניסיונות שלך להשפיע על המהלכים החשובים כל כך בתחום מדיניות החוץ.

בשבוע שעבר היו לנו, חברים מהקואליציה וחברים

יש סימנים שסוריה נתנה תשובה חיובית מעודדת לארצות-הברית. ומה עושה ישראל? מתגרה על-ידי המשך ההתנחלויות. את מי זה משרת? זאת התשובה הישראלית? התגרות על-ידי — הגולן הוא חלק בלתי נפרד מישראל. זו התשובה לסוריה? ועוד אומרים: בלי תנאים מוקדמים. כשסוריה אומרת שהיא צריכה את הגולן, זה תנאי מוקדם; כשישראל אומרת שהגולן הוא חלק בלתי נפרד מישראל, זה לא תנאים מוקדמים.

הפלשתינים ויתרו על הרבה דברים נוהליים בקשר לוועידת השלום. המשלחת הפלשתינית — פיצל אל-חוסייני וחנאן עשראוי כפגישתם עם בייקר אמרו, ועל דעת אש"ף, שהם מוכנים לפתרון הסכסוך ולהגיע לשלום בהדרגה.

תשובתה ועמדתה של ישראל הן המכשול בדרך לשלום צורך על בסיס שתי מדינות לשני עמים.

עיינתי בסקירת סגן ראש הממשלה ושר החוץ על היחסים של ישראל עם מדינות העולם על-פי יכשות ועל-פי סדר אל"ף-ב"ת, ואני מקווה שבסקירות הבאות, כעתיד הקרוב, ידווח על יחסים עם מדינות האזור השכנות ועם מדינות העצמאית של העם הערבי הפלשתיני בצד מדינת ישראל בשכנות טובה בין כל מדינות האזור, לטובת כל עמי האזור לחיי שלום, שלוה וייצור; ותדמיתו של אזור המזרח התיכון תהיה אחרת, תדמיתה של ישראל תהיה אחרת, כשחזרת שלום ולא כמכשול בדרך לשלום, וזהו היעד. תודה.

היו"ר ש' דיין:

תודה לחבר הכנסת מוחמד נפאע. רשות הדיבור לחבר הכנסת ראובן ריבלין, ואחריו — לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני סגן ראש הממשלה ושר החוץ, אדוני היושב-ראש, לפני שאשא את הדברים המעטים שהזמן מרשה לי לומר בנושא פעולות משרד החוץ, אבקש לומר, כחבר הכנסת הראשון מעל במה זו בדיון זה, דברים —

היו"ר ש' דיין:

מה זה "חבר הכנסת הראשון"? אני רוצה להבין.

ראובן ריבלין (הליכוד):

— בשבחם של אותם חיילים אלמונים בשירות משרד החוץ, אשר עושים לילות כימים, תרתי משמע, שכן ימים רבים שלנו הם לילות אצלם ולילות רבים שלהם הם ימים אצלנו. רוצה אני לומר, כחבר כנסת המשתתף מפעם לפעם בכינוסים בין-לאומיים, שהתדרוך והחומר המוגשים לנו על-ידי משרד החוץ מאפשרים לנו לייצג, במידת כשרוננו הדלה, את מדינת ישראל בצורה ראויה. היו ברוכים, אותם אנשים העוסקים במלאכה מדי יום, אלה הנמצאים בדבר המשול למפעל אדיש שיש לו 95 סניפים ברחבי העולם כולו. אבקש מממלא-מקום מנכ"ל משרד החוץ להעביר בשמי ובשם חברי כנסת אחרים אגף רחשי הוקרתנו לעבודתכם, אף שכאיש ליכוד פעמים שומע אגף חריקות באזניים, אבל בוודאי הדבר הוא סובייקטיבי שלי ואינו מוצדק כל עיקר. טפלו אתם בדברים הקשורים במדינת ישראל, מלאו תמיד והקפידו למלא את מדיניותה של הממשלה הדמוקרטית של ישראל וכנסת ישראל.

אדוני סגן ראש הממשלה ושר החוץ, רוצה אני לומר, שהדבר הטוב ביותר שרואה אני במגעים ובמשאים-ומתנים שאתה מנהל הוא האמינות; אמינות כמובן זה שמבקש אתה מאותם אנשים שעמם אתה כא במשא ובמגע על-מנת לקדם את

בתקופת היותך שר החוץ, שאני מקווה שגישתך תגבר ולא גישתם של האחרים. תודה רבה.

היו"ר ש' דיין:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת מוחמד נפאע, ואחריו — לחבר הכנסת ראובן ריבלין.

מוחמד נפאע (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

אדוני היושב-ראש, כבוד השר, כנסת נכבדה, ובכן, כפי ששמענו היום, אפשר להגיע לשלום בלי מדינה פלשתינית, בלי אש"ף, בלי נכונות לנסיגה מהגולן, בלי נציג מוכ"ל האו"ם, בלי החלטות האומות המאוחדות, בלי ועידת שלום בין-לאומית או אזורית ועם המשך ההתנחלויות. אולי רק רבי מאיר בעל הנס מסוגל לזה, אבל לא ממשלת יצחק שמיר.

אדוני היושב-ראש, לא צריך לזלזל בצד החיובי, בתוצאות החיוביות של השינויים שהיו בעולם בשנים האחרונות. יותר ביטחון בעתיד, במחר, האיום של מלחמה עולמית שרבץ שנים רבות על חיי היום-יום בעולם, איום כבד נוראי זה זו הצדה.

הנשק הגרעיני וכל הנשק הלא-קונבנציונלי הוא עכשיו מטר לרדלול ואולי לחיסול, כי סכנה זו ראויה להשמדה, ראויה לרמיסה למען החיים. יש יותר פתיחות, יותר אמונה, יחסית למה שהיה.

תקופה זו ראויה לניצול טוב, לטובת כל משפחות העמים, ביחסי מסחר, תרבות, עזרה הדדית בכל התחומים: מדע, בריאות וכדומה. הרבה מחסומים וחומות נפרצו בעולם: האם נגזר על האזור שלנו להישאר שרוי במצב הקיים? יכול להיות אחרת. הרבה תלוי בישראל, במדיניות הממשלה.

תדמיתה של ישראל בורה העולמית יכולה להיות אחרת — לטובה.

היתה שורה ארוכה של מלחמות, של פלישות, של מבצעים, והמחיר היה יקר: שפיכות דמים, חיי בני אדם מכל עמי האזור. יש שורה לא קצרה של החלטות האו"ם בנושא הסכסוך במזרח התיכון ובשאלה הפלשתינית. היו הרבה ביקורים, במיוחד של שרי חוץ אמריקנים, הרבה תוכניות, הרבה ניסיונות, ואין פתרון — אין שלום.

לממשלה יש תמיד יוזמות ויש תגובות אין לטרפד כל הצעה אמיתית לשלום, וכזה היא מצטיינת, במיוחד הממשלה הנוכחית.

למשל, בשאלה הלבנונית ממשיים כיום את הסכם אל-טאף בקשר לעצמאותה ולאחדותה של לבנון, וזו התקדמות לא מבוטלת אחרי ההרס והמוות. הפלשתינים לא היו מכשול בדרך זו. הם העבירו את נשקם לכוחות הלבנוניים. מישל עאון היה אחד המכשולים, וזה נגמר, אף שבהתחלה התנגדו לכך ארצות-הברית, ישראל וסדאם חוסיין. שמענו פה קולות הזועקים — אין מפקירים ידידים של ישראל. הפלשתינים, שמקומם הטבעי לא היה צריך להיות בלבנון, תרמו בתבונה ובאחריות שלא להיות מכשול.

ובשאלה מה עמדתה של ישראל, על כך שמענו משר הביטחון. צריך לתמוך בהתלהבות בפירוק הנשק הקטלני בכל מדינות האזור. לרבות עירק וסוריה — אני חותם, אבל למה לא גם בישראל? וזו עמדתן של חמש המעצמות. למה רק בעירק? למה בעירק כן ובישראל לא?

אדוני היושב-ראש, היום יש סכנת מלחמה באזור. הרמטכ"ל אמר: התחלנו בספירה לאחור, ונשאלת השאלה — למה?

אנחנו ונאמר להם: כך הוא. קודם כול לא נסכים לעולם שתקום מדינה פלשתינית, וכך אמר דוד לוי כשהיה חישוקאי, וכך אומר דוד לוי כשהוא שר חוץ.

אליקים העצני (התחיה):

ראובן ריבלין (הליכוד):

לא נלך לוועידה בין-לאומית שתהיה כופה או תהיה בוררת בינינו לבין יריבנו, שכן גם ידינו וגם יריבנו כאירופה מבינים היטב, חבר הכנסת העצני, שהעמדה שלנו, האומרת משא-ומתן בלי תנאים מוקדמים — כאשר בוררות עומדת מעל ראשה, כאילו אמרו: אל תלכו למשא-ומתן עם הערבים. הם הבינו זאת בצורה הברורה ביותר מפי שר החוץ הישראלי. נדבר אמת, נמשיך ללכת באמונתנו, ובעזרת כל העושים בדבר — לך בכוף זה.

היו"ר ש' דיין:

ובעזרת השם.

ראובן ריבלין (הליכוד):

רציתי לומר.

היו"ר ש' דיין:

אני יודע.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אני לא מודה ולא עוזב, רציתי לומר "בעזרת השם" תמיד בעזרת השם.

היו"ר ש' דיין:

רציתי רק לעזור, הרגשתי שזה עומד על קצה הלשון שלו. רשות הדיבור לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

תמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, כבוד שר החוץ, חבר הכנסת ריבלין העמיד דברים על דיוקם, כדי שלא ייווצר הרושם המוטעה שחברי כנסת של המערך קשרו קשר לחפש להם מלך חדש ומצאו אותו בדמותו של שר החוץ. התשובות שהורעפו כאן לכתובתו של שר החוץ גרמו לי לרגע לחשוב, שאולי טעיתי ולא מדובר בשר חוץ של הממשלה הנוכחית.

היו"ר ש' דיין:

חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, בשביל הרוח הטובה, הם ציטטו את התנ"ך. שם נאמר דוד מלך ישראל.

תמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

כן, בהחלט. אתה זוכר את העצים שהלכו לחפש להם מלך? כל מיני מלכים היו בתנ"ך.

אני חושבת שבדין על משרד החוץ אנחנו דנים על משרד ועל מדיניות של ממשלת ישראל, של ממשלת שמיר, והתפקיד של מי שנמצא באופוזיציה איננו לנסות ולחפש האם ובכלל יש הבדלים אלא לתקוף את העיקר. לכן, אדוני שר החוץ, אני מניחה שאתה מסכים לדברים הבאים שאמר ראש הממשלה שמיר לאחרונה. ראש הממשלה שמיר אמר לאחרונה, שהוא אינו מאמין שאפשר לשנות מדיניות של מדינה בהשפעת גורמים חיצוניים אלא אם כן נגרם שינוי קיצוני על-ידי מלחמה. והוסיף ראש הממשלה שמיר, ואני מצטטת: "ישראל אינה יכולה להוציא את סוריה ממעגל העוינות כלפיה בדרכים רגילות". במילים אחרות, ראש הממשלה בישר לעם ישראל את הבשורה המרה, שהדרך היחידה להוציא את סוריה ממעגל העוינות, כלומר הדרך לעשות שלום עם סוריה, עוברת

תהליך השלום — שהעולם כולו רוצה לראות אותו היום, לאחר מלחמת המפרץ בעיקר — כאשר בא אתה ואומר לידידים, כמו גם לאלה המבקשים להשיג הישגים על חשבונה של מדינת ישראל, גם כאשר חושבים הם שההישגים טובים לעולם כולו, אומר אתה להם: בואו ונדבר אמת, בואו ונאמר זה לזה את האמת כולה, גם כאשר אינה נוחה היא לזה או לאחר.

תקווה רבה בלבי, אדוני סגן ראש הממשלה ושר החוץ, שאכן אותן עשר נקודות שהיטבת להסביר בסקירתך, והן הסכמות שהוסכמו על-ידי האמריקנים, ובכל פעם אתה מדגיש אותן, פעם אחר פעם, ואין האמריקנים מכחישים אותן — שלא יהיו, חלילה, הסכמים חשאיים בין הסורים לבין האמריקנים, כאשר הם מנסים לשכנע את הסורים לבוא לשולחן המשא-ומתן. כאשר ידעו ידידינו האמריקנים, שמצד זה של המתרגם עומד אדם המציג את מדיניותה של מדינת ישראל ללא כחל ושרק, ואלה הדברים שהוא מוכן ללכת עדיהם, לא פחות ולא יותר, אף שיוכלו לומר שבמקרה הצורך צריך להיות דיפלומט — מעדיף אני, אדוני שר החוץ, שבימים אלה, כשעתידה של ארץ-ישראל, כשעתידו של עם ישראל וכשעתידה של מדינת ישראל מונחים על כף המאזניים, ותוצאות המשא-ומתן הן שיקבעו לדורי דורות ולמאות ואולי שנים, שנאמר להם רק את האמת ונקבל מהם רק את האמת.

בשבוע הקודם הייתי עם חברים מספר באירופה, וכאשר אנחנו באנו והסברנו שיש חילוקי דעות, ושיוצעים אנחנו שאין חברי הפרלמנט האירופי נמנים עם אותם אנשים שייסדו את התנועה הציונית, ואפילו אינם חברי מרכז או חברי ליכוד המצביעים ליכוד, ואפילו אינם חברי המערך על-פי אותה דרך שבה מצע המערך מציג את העמדה הישראלית; כאשר באנו ואמרנו: הנה נותנים אנחנו יד לאירופה על-מנת שתוכל להיות מעורבת בתהליך השלום, ועירוביה של אירופה כרוך בכך שהיא תפעיל את השפעתה על כל הצדדים, כמו מניעת החרם הערבי, כמו בניית חשתי שותביא לידי כך שהאנשים באזור הזה יחיו מתוך הבנה שהם בונים איזו מסגרת של אמון, דבר שבו יכולה אירופה לתת משקל יתר; הנה באחד הדיונים, כאשר אמרנו שאמון קודם לכל דבר אחר, ושיתוף פעולה קודם גם לשלום, שכן השלום הוא פועל יוצא של שיתוף פעולה, קמו אנשים מנציבות הקהילה האירופית, לאמרו: לא כך יהיה, אלא קודם תתחילו בתהליך השלום ולאחר מכן תפסיקו את כל ההתנחלויות, לאחר מכן תדברו על שלום, ולאחר מכן אנחנו נראה איך אנחנו משתפים אתכם באירופה. אני מוכרח לציין, שחברי המשלחת כולה הביאו את עמדת הטרויקה האירופית ואת עמדתו של שר החוץ האיטלקי, בדיוק כפי ששר החוץ הישראלי הביא בצורה הברורה ביותר בפני כנסת ישראל.

ואז אמרו לנו חברי הפרלמנט האירופי: נכון הוא הדבר, שם שאתם, פעמים לא מעטות, אינכם אוהבים לשמוע מה אומרת ממשלתכם ואינכם אוהבים לקבל דיקטטים וממשלתנו, כך גם אנחנו אוהבים לפעמים למרוד בממשלתנו. כל היה סמך ובטוח, אדוני שר החוץ, שהם אישרו מלה מלה אותם דברים שאתה אמרת, בין שזה מצא חן בעיניהם ובין שזה לא מצא חן בעיניהם. אם אנחנו באמונתנו זו, אמונתה של ממשלת ישראל, שארץ-ישראל שייכת לעם ישראל, ולא נתווכח כרגע מה הם גבולותיה של ארץ-ישראל, וכאשר ידעו כל אותם ידידים בעולם שכן הוא הדבר, וכאשר נלך אנחנו, בלי תנאים מוקדמים, למשא-ומתן לשלום תוך כרי הכנות — ברור הוא שאיננו הולכים לקונגרס הציוני הראשון או לקונגרס הציוני האחרון, הולכים אנחנו למשא-ומתן עם אנשים החושבים שנוסחת "שטחים תמורת שלום" היא הפתרון לאזור זה. נבוא

אדוני שר החוץ, בכך הביאה ישראל נזק לעצמה, נזק גם לעתיד יחסיה עם הרוכ השחור שיגיע לשלטון בדרום-אפריקה.

דרום-אפריקה היתה במשך שנים ארוכות המדינה המצורעת של העולם. במשך שנים ניתקו מדינות יחסים וסירבו לקיים אתה יחסים. אני שואלת אותך, אדוני שר החוץ, האם נגזר גורלנו לתפוס את מקומה? אם הגענו למצב הנורא, ששיעור העצורים בשטחים הכבושים הוא 1,000 על כל 100,000 תושבים, שזה שיעור העצורים הגדול ביותר בעולם; אם הגענו למצב של 25,000 נעצרו בעקבות האינתיפאדה ובשלהי 1990 היו 13,000 במעצר ובכלא, מהם 4,000 במעצר מינהלי — אני שואלת: האם אנחנו, מדינת ישראל, אמורים לתפוס את מקומה של דרום-אפריקה כמדינה מצורעת?

אני רוצה לסיים ולומר, אדוני שר החוץ, שהפעולה המבישה שהיתה אתמול בנמל התעופה לוד, עם מעצרו של לוחם השלום אייבי נתן בדרומו מהמטוס, בשעה שהיה ידוע לכל אחד, ודאי למשטרה, ודאי לממשלה, שאייבי נתן עשה את מה שהוא עשה בהכרה מלאה ומתוך רצון להפגין את דעותיו — המעצר הזה היה מעצר פוליטי מביש, שמקומו רק במדינת משטרה.

אני רוצה לומר, אדוני שר החוץ, שהקריאה של אייבי נתן למשא"ומות עם אש"ף ולביטול החוק האוסר מגעים עם אש"ף היא המבחן האמיתי לרצון השלום של מדינת ישראל, ולא די כדיבורים כלליים על נאמנות או על הסכמה להחלטות מועצת הביטחון 242 ו-338.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחברת הכנסת תמר גוז'נסקי.

ה. מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבדת להודיע, כי הונחו היום על שולחן הכנסת —

מטעם ועדת החוקה, חוק ומשפט, לקריאה שנייה ולקריאה שלישית: הצעת חוק העונשין (תיקון מס' 34), התשנ"א — 1991; הצעת חוק ייסוד: משק המדינה (תיקון מס' 4), תורה.

ו. סקירת שר החוץ על פעולות משרדו

הפכה שקר מוסכם — כי מלחמת המפרץ פתחה הודמנות פז להידיבר עם הערבים ולהגיע אחת להסכמי שלום. אין כל שחר לטענה הזאת. תוצאות מלחמת המפרץ לא הפחיתו כלל את איבת הערבים לישראל ואת סירובם להכיר בזכות קיומה, ולא יצרו כל אפשרות לכינון סדר חדש במזרח התיכון. המלחמה נסתיימה בניצחון של סדאם חוסיין, שנשאר על כנו ושמר על כוחו הצבאי והכלכלי, וגם משקם במהירות את יוקרתו כשליט שמדינאי העולם משחרים לפתחו. קשה להאמין שהלחצים והאיומים המופעלים עליו היום בתביעה שיוותר על פיתוח נשק לא-קונבנציונלי יניבו תוצאות של ממש, ולא כל שכן שיביאו לסילוקו מהשלטון.

אדוני היושב-ראש, גם רוצח ההמונים אסד יושב איתן על כיסאו, ואין כל סימנים לכך שמדינאי המערב, המחזורים אחריו כלי בושה, מתכוונים ברצינות לשים סכר בפני תוכניותיו להגברת כוחו הצבאי, העצום בלאו הכי, במטרה להשלים את

באמצעות או בדרך של מלחמה נגד סוריה; כי רק כך — אמר ראש הממשלה — אפשר לשנות את מדיניותה. מלחמה היא בלתי נמנעת.

זאת הבשורה הקשה והחמורה של מדיניות החוץ הישראלית, גם אם היא נאמרה על-ידי ראש הממשלה. לכן, אדוני שר החוץ, מדיניות כזאת, שאיננה מחפשת דרך לשלום, מדיניות שחושבת ששינוי ניתן להשיג רק באמצעות מלחמה היא מדיניות מקוללת מבחינתו של עם ישראל, מדיניות הרת-אסון. ולכן אינני רואה אפילו צל-צלה של מתינות במדיניות החוץ של הממשלה הזאת.

אדוני שר החוץ, השבוע החליטה הממשלה, בהמלצתך, לבטל את הסנקציות שהוטלו על דרום-אפריקה. אני יודעת שהחלטה זו באה בעקבות החלטה אמריקנית דומה. אבל אני שואלת, איזה אינטרס ישראלי יש לבטל עכשיו את הסנקציות נגד דרום-אפריקה, כאשר הרפורמות החשובות שנעשות במדינה זו עדיין נמצאות בשלב עדין מאוד, וכאשר הרוכ השחור הביע, באופן חד-משמעי, את התנגדותו לצעד של ביטול סנקציות נגד דרום-אפריקה כל עוד לא שחררה מדינה זו את כל העצורים הפוליטיים וכל עוד לא יגשש בצורה מעשית לביטול שורה של אפליות ולהבטחת העיקרון הבסיסי, הדמוקרטי — אזרח אחד קול אחד, שהוא הבסיס לכל דמוקרטיה ייצוגית?

אני גם סבורה, אדוני, שהקביעה כי הסנקציות יימשכו כתחום הביטחוני, יש בה הרבה מאוד צביעות. מהמידע שפורסם שוב ושוב בעולם וגם בארץ עולה שישאל, גם בתקופת הסנקציות, שיתפה פעולה בתחום הצבאי עם דרום-אפריקה כפיתוח טילים ארוכי טווח ובפיתוח נשק גרעיני.

היו"ר ש' וייס:

אני מבקש עכשיו למסור רשות הודעה לסגנית מזכיר הכנסת. לאחר מכן יעלה ויבוא חבר הכנסת יאיר שפרינצק; אם הוא לא יהיה — חבר הכנסת האשם מחאמדי; אם הוא לא יהיה — חברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמוזלינו.

היו"ר ש' וייס:

אנחנו חוזרים לנושא שעל סדר-היום: סקירת שר החוץ על פעולות משרדו ודיון. חבר הכנסת יאיר שפרינצק, בבקשה; אחריו — חבר הכנסת האשם מחאמדי; אם הוא לא יהיה — חברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמוזלינו.

יאיר שפרינצק (מולדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אדוני שר החוץ, הטעות הבסיסית במדיניות החוץ של ישראל נעוצה בהנחה, שעלינו לשכנע את מדינאי העולם בכנות שאיפתנו לשלום. לאמתו של דבר, המסר העיקרי שעלינו להעביר לעולם בימים האלה הוא, שישאל דוחה מכול וכול את המהלכים שהממשל האמריקני וממשלות אירופה מנסים לכפות עליה בטענה הכוזבת שהם אשר יביאו לנו שלום עם הערבים.

בראש ובראשונה עלינו לדחות את הטענה — שכמעט

משאומתן עם מדינות ערב והפלסטינים לקידום השלום באזור.

תפקידו של כל שר חוץ בממשלת ישראל היה קשור תמיד בקשיים בביצוע מדיניותו, והצלחתו תלויה בשלושה תנאי יסוד: א. הזדהות עם היעד שהממשלה שואפת להגשים וחתימה ליישום מטרה זו; ב. ניצול האירועים והשינויים שמתחוללים בזירה הבינלאומית לקידום הגשמת היעד; ג. תיאום והבנה עם ראש הממשלה וגיבוי הממללה למהלכים הננקטים על-ידו.

יש להצטער על ששניים מתנאים אלה אינם קיימים. רצונו הטוב של שר החוץ להפשיר את הקיפאון הקיים בתחום קידום השלום טרם הניב את הפרי המיוחל. קיימת הרגשה בארץ ובחוץ-לארץ, שבמקום התקדמות ליישום מטרה זאת, אנו נמצאים בתהליך של נסיגה.

על אף ההכרזות של ממשלת הליכוד, שהיא פועלת לקידום משאומתן לשלום, וזה צריך להיות קו הפעולה של שר החוץ, אנו עדים להכרזות של ראש הממשלה ושל שרים בממשלה המסכלות מגמה זו. ההכרזה על הצורך במדינת ישראל גדולה, על מורשת ארץ-ישראל השלמה, לא רק שלא מקדמת את תהליך השלום אלא מחריפה ללא צורך את היחסים עם ארצות-הברית, שהיא בעלת-הברית היחידה ששמרה אמונים לביטחון ישראל במבחנים שעמדנו בהם.

לזכותו של שר החוץ יש לזקוף את ניצול התמורות המהפכניות שהתחוללו בשנתיים האחרונות במדינות הגוש הקומוניסטי בעת מלחמת המפרץ, לחידוש הקשרים הדיפלומטיים עם מדינות הגוש המזרחי ועם מדינות מספר באפריקה.

בימים האחרונים התבררנו שאלבניה, השריד האחרון של הסטליניזם בעולם, עומדת לקשור קשרים דיפלומטיים עם ישראל, ויש לציין עובדה זו בהערכה.

אף שישאל לא היתה גורם שהשפיע על קריסת חומת ברלין וגם לא כבשה את החומה הסינית, אין לזלזל בהישג זה של משרד החוץ בישראל. לא כבשנו את חומת סין — ואני יכולה להעיד על כך, כי בעת היותי על החומה לפני חודשים מספר לא ראיתי שדגל ישראל מתנופף מעליה, אך גם לא ראיתי את דגל ארצות-הברית — אך אסור להתעלם מהעובדה שקשרי המסחר והתרבות הנרקמים בין ישראל לבין סין, בסופו של דבר יביאו גם לקשרים דיפלומטיים לראשונה בין סין, המונה מיליארד ורבע תושבים, לבין ישראל.

שר החוץ לא זכה, לדאבוני, לגיבוי של ראש הממשלה במהלכים הננקטים על-ידו, ולעומת זאת הוא זכה וזוכה ליחס צונן ולביקורת מתמדת על-ידי ארבעת השרים המהווים את ברית החישוב החדשה בממשלה. חוסר הגיבוי מצד ראש הממשלה גבל לפעמים בסיכול יוזמות ומהלכים של שר החוץ.

ברצוני לצטט דברי העיתונאי צבי גילת, שהתפרסמו בעיתון "חדשות" מיום 12 ביולי 1991: "יום לפני שיצא מר לוי לניו-יורק הדליף משרד ראש הממשלה את חילופי האגרות בין בוש לשמיר. לוי נותר פעור פה, על מה ידבר עם בייקר כאשר ראש ממשלתו דוחה את הפסקת ההתנחלויות? עד רגע לפני הפרסום היה לוי בטוח שראש הממשלה מחכה לו כדי לנסח יחדיו את התשובה לבוש". העיתונאי צבי גילת ממשיך ומספר: לוי נפגש עם בייקר לאחר שהמזכיר קרא בעיתון את נימוקי כן-אהרן, מנכ"ל משרד ראש הממשלה, על סרבנות ישראל —

שליטתו בלכנון ולהגשים את חלומו "סוריה הגדולה" על-ידי כיבוש ירדן וארץ-ישראל המערבית.

סדר חדש במזרח התיכון חייב להתחיל בחיסול משטרי העריצות בעירק ובסוריה. קיומם של המשטרים האלה הוא הבעיה האמיתית של אוכלוסיית המזרח התיכון, ולא מה שקרוי "הבעיה הפלשתינית".

השימוש חסר ההבחנה במטבע לשון זה השגור בפייה של אויבי ישראל, ואשר שר החוץ שלנו מרבה, לדאבוני, להשתמש בו, רק מחזק את השקר שהוליד אותו ולפיו "הבעיה הפלשתינית" היא תולדה של הפלישה הציונית לארץ-ישראל, שהותירה בה עם חסר מולדת, "העם הפלשתיני", קרי ערביי ארץ-ישראל המערבית, שהם כביכול עם שונה מערביי ארץ-ישראל המזרחית, המכונים "העם הירדני".

את בעיית מחנות הפליטים, שעדיין קיימים בתחומי ארץ-ישראל באשמת שליטיהן חסרי המצפון של ארצות ערב, ואשר מספרם קטן מאוד בהשוואה לתושבי המזרח התיכון שהפכו להיות פליטים בעקבות מלחמות הערבים בינם לבין עצמם, אפשר לפתור באמצעים שהם כאין וכאפס לעומת סכומי הכסף העצומים שבזכו ארצות ערב במלחמות עקובות מדם, שרק הנציתו את פיגורה התרבותי והחברתי של האומה הערבית.

חברי הכנסת, אלה האמיתות שהיו צריכות להיות נר לרגליו של משרד החוץ בכבואו להשמיע ברבים את דבריה של ישראל בארצות הדמוקרטיה.

המדינאים, מנהיגי הארצות האלה, אומנם יודעים את האמת, אך הם פועלים מתוך מגיעים של אינטרסים כלכליים ושיקולים פוליטיים קצרי טווח ומחפשים תמיד את קו ההתנגדות הקלה ביותר. כך גם הנשיא בוש ומוכיר המדינה בייקר, הזקוקים עכשיו, לאחר כישלונם במלחמת המפרץ, למראית עין של הישג מדיני, ונדמה להם שקו ההתנגדות הקלה ביותר עובר בירושלים. אבל הציבור בארצות הדמוקרטיה, ובייחוד בארצות-הברית, הוא ברובו הגון יותר ממנהיגיו הצעירים, ואל הציבור הזה עלינו לפנות, להזקיק בפניו את כובי התעמולה הערבית ולהביא לידיעתו את העובדות הבסיסיות על הסכסוך הישראלי-הערבי. אכן, ההסברה הישראלית בארצות הדמוקרטיה היא מחדל מתמשך, ושר החוץ הולך בעקבות קודמיו ואינו נוקף אצבע כדי לתקנה. תודה רבה.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת יאיר שפרינצק, חבר הכנסת האשם מחאמיד — איננו חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמחליני, בבקשה; אחריה — חבר הכנסת יעקב צור. אני רואה שאחדות העבודה הולכת בצמדים.

קריאה:

— — —

היו"ר ש' וייס:

אגב, באולם עכשיו אין רוב לאחדות העבודה, אלא רוב לנווה-שאנן שבחפיפה, יעקב צור, דדי צוקר ואני. חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמחליני, בבקשה.

שושנה ארבל-אלמחליני (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בראשית דברי ברצוני לברך את שר החוץ על סקירתו הראשונה בתפקידו הממלכתי כשר החוץ. אני רוצה לקוות, שעל אף המכשולים שמערימים בדרכו עמיתיו לממשלה, יצליח השר לקדם את הסיכוי לפתיחת

המדיניות האמיתית של הממשלה, שהוא יהיה קולט הרעמים, או ידחקו את המשרד לעיסוק בנושאים משניים. והיו דברים מעולם.

אבל נראה לי שמדיניות החוץ, כל חוכמתה ותבונתה הן היכולת לנווט במפות משתנות. בצד האמונות, העקרונות והחרדות, התבונה, ובעיקר שלנו, של מדינת ישראל, היא היכולת לנווט במפות משתנות.

נפל בגורלך, בתפקידך האישי, לכהן בתפקיד של שר החוץ בתקופה שבה המפות משתנות. מי שילך על-פי המפות הישנות לא יגיע למקום כלשהו ולא ינווט את מדינת ישראל לחוף כלשהו.

טרם היה צירוף כזה של מפות משתנות כבשנים האלה. האזור הזה, שהיה מימים קדומים ככלי משחק בין המעצמות, הופך להיות יותר ויותר אזור החי בעולם חד-מעצמתי, כאשר הולך וגובר בעניין זה תפקידה של אירופה, ונראה לי שאת החלק הזה, של תפקידה של אירופה, הכנת וכו פעלת נכון.

הדבר השני המלווה את האזור הזה ואת חיינו פה הוא בכך שאין סטטוס-קוו מתמשך. יש אשליית סטטוס-קוו מתמשך. האזור הזה, ומדינת ישראל בתוכו, חי בין סיכוי להסדר וריכוך מתחים לבין מלחמה. מי שמחמץ את המפות המשתנות עלול להיות אחראי ליום מלחמה.

בתוך המפה המשתנה, שיש בה מעצמות משתנות, מתחוללת השתנות גדולה, על-פי הבנתי, בראש וכראשונה בקרב הפלשתינים, שמצופים ומחברים יחד גם את שנות האינתיפאדה, על לקחייהן, וגם את טעותם בעת מלחמת המפרץ. ויש קולות אחרים, לא מאהבה, של דור שנשא את ההתקוממות בשטחים והבין שבלא משאומתן לא יגיע להישגים.

אני מסכים שלא צריך לומר דבר כל זמן שלא ייפתח המכתב הסורי, אבל, ללא ספק, גם העולם הערבי חי במפות משתנות. נראה לי, שיש תנאים דרמטיים שלא היו לפני שנים מספר. מן הראוי, וזה באחריותה של הממשלה הזאת, שלא נחמץ את המפות המשתנות ושלל תנווט את ישראל על-פי המפות הישנות. אני חושש שאתם מאוהבים במפות הישנות, כי אתם מכירים אותן, כי הן מבטאות את האמונות שלכם, כי קשה להשתחרר מהאמונה שלפיה אין פשרה באזור הזה.

אם תחמץ ישראל את הסיכוי שיש היום לפרוץ דרך לעבר משאומתן והסדר, אני חרד מכך שקולות המלחמה יחזרו לאזור הזה. ישראל היא חזקה מספיק, בעלת עוצמה צבאית וידידים בעולם, כדי ליטול סיכונים שהם סיכונים מחושבים, כדי לבחון ולהעמיד במבחן את הצד השני, וכראש וכראשונה את הפלשתינים, כדי לעלות על מסלול שיש בו תקווה; כי גם ההשתנות הזאת, שקיימת בקרב הפלשתינים, אם היא לא תיתקל ברצון כן ובכוננות לפשרה מצדה של ישראל — יחזור הייאוש, והייאוש איננו מתכון לפשרה ולשלום. אם יחזור הפלשתינים ועמי האזור אל הייאוש, הייאוש יוליד את ההקצנה.

לכן, אין לנו אלא לחזור ולומר: היהירו במפות המשתנות, היהירו במפות המשתנות; וצריך ללמוד את הכללים, החוקים, הדרכים והשבילים, כי מי שמנווט — תפקידו להביא את הספינה אל החוף. אינני מניח שהממשלה הזאת — בהשקפתה ובהרכבה האישי — יכולה להביא לפריצת הדרך הנוצצה בתוך המפות המשתנות.

מצב מכין לגבי שר החוץ, שראה, ובצדק, את קידום היחסים עם ארצות-הברית כמשימה העיקרית של פעולותיו.

היור' ש' וייס:

חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמולינו, אני חושש שלא תספיקי לקרוא את הנאום שלך.

שושנה ארבל-אלמולינו (המערך):
אני כבר מסיימת.

אין לקנא בשר חוץ הזוכה ליחס כזה מראש הממשלה, ואין להתפלא שמצב זה יוצר תסכול ומרמור.

כבוד היושב-ראש, שנים רבות אופיינה מדיניות בריט-המועצות על-ידי מלה אחת, שעליה חזר שר החוץ גרומיקר: נייט. בריט-המועצות נטשה מדיניות זו, אך היא אומצה על-ידי ראש ממשלתנו, ממשלת ישראל, שזאת תשובתו על כל יוזמה לקידום השלום.

במצאות זו מעניין לדעת האם יש לשר החוץ הרהורי חרטת על המדיניות שנקט בהיותו אחד משלושת החישוקאים, על התשובה השלילית שניתנה על-ידי ממשלת ישראל לשאלות שהוצגו לה על-ידי שר החוץ האמריקני מר בייקר, שעליהן קיבל הסכמה משר החוץ דאז, מר ארנס.

החלטה אומללה זאת של ממשלת ישראל, שנכתבה לא מעט על-ידי שר החוץ הנוכחי, גרמה לקיפאון הקיים וסיכלה את הסיכוי של הידברות עם הפלשתינים, בשיתוף ארצות-הברית ומצרים. החלטה זו של הממשלה גרמה גם לפירוק ממשלת האחדות הלאומית, עם כל ההשלכות השליליות למדינה ולמעמדה בעולם.

אני רוצה לקוות, שבתפקידך כשר החוץ רואה אתה את הדברים באור אחר, ראייה מפוכחת יותר, ותעשה הכול כדי לקדם את תהליך השלום ולהוציא אותו מקיפאון. הפשרת הקיפאון וקידום תהליך השלום יפתחו בפני ישראל אופקים רחבים יותר וקשרים כלכליים הדוקים יותר עם הקהילה האירופית, דבר שיביא לפיתוח ולצמיחה וליצירת מקורות תעסוקה לעלייה הגדולה הזורמת אלינו.

היור' ש' וייס:

תודה רבה לחברת הכנסת שושנה ארבל-אלמולינו. חבר הכנסת יעקב צור, בבקשה. חברי הכנסת, אני מבקש מאוד להקפיד על מסגרת הזמן, בעיקר מאלה המכניסים את הנאומים בכתב. יש בעיה.

שושנה ארבל-אלמולינו (המערך):
השעון אצלך רץ מהר מאוד.

היור' ש' וייס:

תמיד לטובתך, חברת הכנסת שושנה ארבל-אלמולינו. את ריכרת שבע דקות ו-43 שניות.

יעקב צור (המערך):

אדוני היושב-ראש, אדוני השר, מטבע הדברים, דיון על משרד החוץ אינו דיון על משרד אלא דיון על מדיניות החוץ של מדינת ישראל, אף שמפעם לפעם נקלעים לדברים הקשורים למשרד עצמו, אבל החשיבות העיקרית היא בדיון על מדיניות החוץ של מדינת ישראל.

נדמה לי שמשרד החוץ תמיד נתון בסיכונים, ובעיקר בממשלה כזאת קיימת סכנה שישאירו את משרד החוץ ואת שר החוץ בתור ה"shock observer" של מדינת ישראל ושל

היור"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת יעקב צור. רשות הדיבור לחבר הכנסת חנן פורת, ואחריו — לחבר הכנסת מיכה חריש.

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אדוני היושב־ראש, רבותי חברי הכנסת, אדוני שר החוץ דוד לוי, הרבה דברים נאמרים אליך ביום זה, בוודאי כבר עייפת ועייף הציבור המצומצם שיושב כאן, והדברים נופלים אם לא על אוזניים אטומות הרי על אוזניים עייפות.

אף-על-פי־כן אני מבקש לומר לך כמה דברים מלב אל לב. אנחנו עומדים היום בחורש אב. אומרת הגמרא: לא חרבה ירושלים עד שפסקו ממנה אנשי אמנה. מה פירוש "אנשי אמנה", שואלת הגמרא, ועונה: אנשים שהן שלהם הן, ולא שלהם לאו, שאפשר לסמוך על כל מלה שלהם ולבטוח בה, ושדבריהם דברים תקינים.

אחד הדברים שאפינו אותך, עוד קודם היותך שר החוץ, היה הכנות והיושר שבהם ביטאת את השקפת עולמך, גם כאשר יכלו הדברים, לעתים, להישמע נאיביים, דברים שהם קצת מחוץ ללהטוטי הדיפלומטיה. אני רוצה להזהיר, ליתר דיוק להציב בפניך חשש: אל יסנוורו אותך להטוטי הדיפלומטיה. הפסוק אומר: האמת והשלום אהבו. כאשר יש אמת יש אכן גם סיכוי לשלום אמת.

אני חושב, שמה שצריך לאפיין את עמידתנו שלנו במערכה המדינית הוא כנות, שלא יטעו בדברינו שלנו. לעתים מסך עשן, מסך ערפל, מזין גם אשליה, גם ציפיות וגם טרור. אדגים זאת בחזיתות המרכזיות שלנו.

מהו הדיון היום כאשר לסוגיה הסורית? בראש ובראשונה נקודה אחת, שכל בר־דעת וכל ילד מבינים: אסד מבקש, בתור מקדמה, את רמת־הגולן. להטוטי המלים "השטחים" ו"שטחים" עניינם אחד: רמת־הגולן. בשעה שהוא מהדק את אחיזתו בלבנון ומבקש להציב מולנו חזית גם באזור הביטחון, שממנו עלולות שוב ליפול מחר "קטישות" על קריית־שמונה, הרי הוא תובע מאתנו את הנתח הזה, המאיים על כל אצבע־הגליל ומעבר לה — רמת־הגולן.

צריכים ידידינו האמריקנים לדעת, כפי שצריך לדעת אסד: רמת־הגולן המצויה בריבונות ישראל אינה נושא למשא־ומתן. אין זה משנה כיצד ייאמרו הדברים. חשוב שידעו האמריקנים, שיש לפניהם קו אדום שאותו אין עוברים.

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):

על מה אתה רוצה שיהיה משא־ומתן עם הסורים?

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

על שלום תמורת שלום. הוא רוצה שלום עמנו, אנחנו ניתן לו שלום. והו.

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אנחנו יושבים בשטחים שלו. אתה מאמין — — —

חנן פורת (המפלגה הדתית הלאומית):

אני מאמין, מאמין. גם אם מדובר בדרך ארוכה. זו דרך ארוכה שהיא קצרה. אין דרך אחרת. מי שאומר שלום תמורת גולן — אחרי שהוא יקבל את הגולן הוא ישאל את עצמו: ומה זיין עכשיו את השלום שלי?

יש משפט שיצא מבית־מדרשו של ז'בוטינסקי, ואני מאמין בו באמונה שלמה, אותה תפיסה פילוסופית של "קיר הברזל", אותה תפיסה פילוסופית המבהירה שיש דברים שאותם אין עוברים. כך גם כלפי יהודה ושומרון. הלוא ברור

שהמאבק של ארצות־הברית כנגדנו בנושא הקרוי "התנחלויות", כל עניינו להציב אותנו, בסופו של דבר, עירום ועריה מעבר לתחומי יהודה ושומרון. אם בערכות כזאת או בערכות אחרת יצליחו למנוע מאתנו את ראשית הדרך, הקפאה כלשהי, הדברים יימשכו וילכו, ובצעד אחר צעד נגיע למצב שבו באמת נהיה מעורטלים מכל נכסינו.

לעתים, כפי שנאמר פה על־ידי חברי יאיר שפרינצק, צריך — מעל לראשו של הממשל האמריקני — לדבר אל העם האמריקני: שכנו הביתה, לבית הקטן היחיד שיש לנו בעולם. יש אוזניים שתהיינה קשובות לנו. אדוני שר החוץ, נצל בעניין זה גם את הסגן הנאמן והמוכשר שלך בתחום הזה. המשרד שלך — לא פחות מאשר משרד למדיניות צריך להיות משרד ההסברה שלנו, והוא זה שצריך לומר לארצות־הברית, בדרך שהוא אומר במקומות אחרים: שכנו הביתה, ומן הבית הזה לא נוזז לעולם.

היור"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת חנן פורת. רשות הדיבור לחבר הכנסת מיכה חריש, ואחריו — לחבר הכנסת עוזי ברעם.

מיכאל חריש (המערך):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, מדינת ישראל עומדת, זה יותר משנה, בפני אפשרויות של הרחבת בסיס השלום שהושג עם מצרים, בסיס של שלום שנותן למדינה הזאת גבול שקט, ללא השקעה באמצעים צבאיים וביטחוניים, שנים של שלום. אני זוכר את הדיונים שהיו פה משנת 1977 והלאה, אחרי ביקור סאדאת, ואת התחזיות האיומות שהושמעו על־ידי אותם גורמים שהיום משמיעים אותן תחזיות לגבי אפשרויות השלום של היום.

אדוני היושב־ראש, המציאות בעולם בשנה — שנה־וחצי האחרונה השתנתה בצורה קיצונית, והשתנתה לטובת מדינת ישראל. אם היינו רגילים מאז קיומה של המדינה, פחות או יותר, או לפחות אחרי מלחמת השחרור, שבין שתי מעצמות־העל בעולם יש מעצמה אחת המתייצבת אוטומטית כמעט לצד הקיצוניות הערבית, הרי היום אנחנו חיים במציאות שבה המעצמה היחידה, שהיא מעצמת־העל האמיתית, היא היידה הכי גדולה שהיתה למדינת ישראל בכל שנות קיומה, והמעצמה השנייה מוכנה לשתף אתה פעולה לגבי אינטרסים משותפים כפי שהתגלו — גם אינטרסים שהם לטובת מדינת ישראל — בקואליציה הצבאית שהתגבשה נגד סדאם חוסיין בעירק, אומנם לא במעורבות של ברית־המועצות, אבל בתמיכה של ברית־המועצות בארצות־הברית במועצת הביטחון ובא"ס.

זהו מצב חדש, שנותן סיכוי למדינת ישראל, אבל הוא יוצר גם סיכון למדינת ישראל. הוא נותן סיכוי אם מדינת ישראל תיוסם, על־פי המציאות החדשה הזאת, שהיא לטובתה, ויומנות שלום. הוא יוצר סיכון אם מדינת ישראל תעשה צעדים ותנקוט מדיניות, אשר יפנו את השותפות הזאת נגדה, יחד עם שותפות אירופית ואחרת.

המלחמה במפרץ יצרה בנושא נוסף תנאים נוחים לישראל. ההיחלשות של אש־ף־תוניס ושל ערפאת שחררה את הציבור הפלשתיני בשטחים לאפשרויות של התקדמות בתהליך של משא־ומתן עם מדינת ישראל.

האיום של סדאם חוסיין עדיין קיים אומנם, אך התנהגותו עוזרת למדינת ישראל גם לאחר המלחמה באינטרסים שלה מול האיום של סדאם חוסיין. גם אלה תנאים שאפשר לנצל אותם.

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, כל קיצוניות מולידה קיצוניות בעמדות ולבסוף נותר מרחיק לכת יותר משניתן היה להשיג בפשרה יוזמה, וזאת הסכנה הכי גדולה שבפניה עומדת מדינת ישראל. הסכנה בעמדות המוקצנות של שמיר ושרון וגנדי היא לא רק בחבלה באפשרויות השלום, אלא הסכנה היא בעתיד, בהתמוטטות כושר העמידה ובוותיקורים קיצוניים גם על דברים חיוניים למדינת ישראל.

היו"ר ש' וייס:

אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת עוזי ברעם, ואחריו — את חבר הכנסת דוד ליבאי; ואם הוא לא יהיה — את חבר הכנסת משה שחל; ואם גם הוא לא יהיה — את חבר הכנסת אליקים העזני.

חברי הכנסת, אנחנו נאפשר עוד לשניים-שלושה מתדיינים להשתתף בדיון. הדיון ייפסק והמשכו יידחה לישיבה אחרת; גם תשובת שר החוץ תידחה לישיבה אחרת, ואז כבר נקבל ממנו הסבר, מה היה במכתב הסורי.

שר החוץ ד' לוי:

גם למי שלא היו תינתן אפשרות לדבר?

היו"ר ש' וייס:

לא, לפי הרשימה בדיוק. אנחנו הולכים לפי הסדר, עד שמפסיקים את הדיון.

עוזי ברעם (המערך):

כבוד היושב־ראש, רבותי חברי הכנסת, אמר קודמי, חבר הכנסת מיכאל חריש, שיכול להיות שהמחמאות הנערמות על כתפיו, אדוני שר החוץ, מזיקות לך. לא זאת דווקא הנקודה המפרעת לי במיוחד.

היו"ר ש' וייס:

אני חושב שמזלולים במעמדך במרכז.

עוזי ברעם (המערך):

אני אגיד לך מדוע הדברים נאמרים. הם לא נאמרים על-מנת שמישהו ממחננדיך יוכל להשתמש בהם. הם נאמרים משום שבשביל אדם כמוני אתה מהווה איזו קרן של תקווה, קרן של תקווה עמומה. לפי דעתי, ממשלת ישראל הנוכחית, ולא כפי שעמד כאן חבר הכנסת ריבלין ודובר כאילו בשם הליכוד, עושה הכול על-מנת להמעט את משקלן ולהמעט את מעמדן של משרד החוץ.

שאלה קשה עומדת בפנינו, אדוני שר החוץ, אני מסכים עם חבר הכנסת ראובן ריבלין, שעתידה של מדינת ישראל נתון על כף המאזניים. אבל עתידה של מדינת ישראל מחייב מצד ממשלת ישראל שורה של החלטות אמיצות, שרק בהן, אולי לטווח ארוך, יש האפשרות לחלץ את מדינת ישראל מקיפאון קשה וממושך.

נכון, המצב בעולם השתנה. אבל הוא השתנה גם מבחינת האינטרס האמריקני. אם האמריקנים ראו קודם לכן את ישראל כאיבוד של אוריינטציה, של דמוקרטיה ושל אמון במזרח התיכון, והם גרסו כמעט באופן אוטומטי שסוריה, עירק, בעבר מצרים, הן בעצם הקידומת של הגוש הקומוניסטי במזרח התיכון, מרגע שאצל ברית-המועצות פסקה האוריינטציה האימפריאליסטית, ברור לגמרי שארצות-הברית, לטווח ארוך, תצטרך לרצות גם את מדינות ערב הקיצוניות.

אבל, מתי תיקרה לנו, אדוני שר החוץ, הזדמנות נוחה יותר מאשר עכשיו? מתי תהיה ארצות-הברית מנצחת המלחמה במפרץ? מתי תהיה גישת סוריה טיפ-טיפה חיובית יותר כלפי

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת, הטרגדיה של מדינת ישראל היא, שיש ממשלה ימנית קיצונית בראשותו של שמיר ובראשותו של הליכוד — — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת כ"ץ-עוז, אתה מפריע לשר החוץ לשמוע את חבר הכנסת חריש.

מיכאל חריש (המערך):

אני אחזור על הדברים באוזני שר החוץ וסגן ראש הממשלה: הטרגדיה של מדינת ישראל היא, שהממשלה הימנית הקיצונית של יצחק שמיר והליכוד פועלת בניגוד לאינטרסים של מדינת ישראל והופכת סיכוי לסיכון.

אנחנו דנים על פעולות משרד החוץ, ושר החוץ קיבל פה לא מעט מחמאות מהספסלים, שאני לא בטוח שכאשר הם מחמיאים לו, זה עוזר לו, כי משרד החוץ, תחת שריכטו, מצטיין ומצטייר כמי שעושה מאמצים לנצל את המציאות הזאת כדי לקדם את תהליך השלום. ואף שאנו זוכרים לשר החוץ את התגובה החישוקאית שלו לפני היותו שר החוץ, אנו מברכים על השינוי הזה שחל בעמדתו.

אולם מול משרד החוץ, אדוני היושב־ראש וחברי הכנסת, יש חזית, ולא חזית בחוץ-לארץ. ואני אציין את האנשים בשמותיהם: בראש החזית, מנכ"ל משרד ראש הממשלה, יוסי בן-אהרן; מדי פעם משתמש יצחק שמיר בשר הביטחון לסיכול פעולות של משרד החוץ בארצות-הברית, ואנחנו זוכרים את הביקור שהקדים את ביקורו של שר החוץ, שהביא לביטולו ואפילו להתבטאות פומבית של שר החוץ בעניין זה; לפעמים משתמש יצחק שמיר כסגן שר החוץ, כיבי נתניהו; ולפעמים בשלושתם יחד — כדי להכשיל יוזמות של משרד החוץ.

אבל יש דבר מרחיק לכת יותר — הפרובוקציות שנעשות בנושא התנחלויות, ואני מדבר על פרובוקציות. הן מכשילות גם את ההתנחלויות — במלים, על-ידי ראש הממשלה יצחק שמיר, ובמעשים, אריק שרון — כל פעם שיש אקט, כאשר בייקר עומד להגיע לכאן, אי-אפשר לגרום זאת אחרת אלא כפרובוקציה.

אני כבר לא אומר — איננו דנים בעניין הכלכלי היום — מה משמעות הדבר שמעלים חשע משפחות למקום שאין בו לא תעסוקה ולא אפשרות לקליטת עלייה, ושלא משקיעים את המשאבים במקום שבו צריך לקלוט עלייה ובו צריך להשקיע.

אבל, חברות הכנסת וחברי הכנסת, אנו זוכרים את התנחלויות-הדמה של אריק שרון, כאשר ישיבה פה משלחת מצרית כעת המשאומתן עם מצרים. הוא העלה התנחלויות-דמה, ולאחר מכן בגד במתנחלים. הוא זה שנתן את הסכמתו למנחם בגין להוריד התנחלויות וגם את פתחת-רפיח, הוא גם הוריד אותן.

ואני מזהיר אותם תימים מבין המתנחלים, ששוב משליכים יתבם על אריק שרון — זה יגיע שוב לאותו מצב. זה מזכיר בדיוק את מה שקרה עם התנחלויות-הדמה. אותה פרובוקציה, אותן מלים מפוצצות, והסוף היה — הורדת היישובים, על-ידי מי? על-ידי אריק שרון.

עוזי ברעם (המערך):

מיכאל חריש (המערך):

הצדה היא, שאתה לא יודע אם הוא לא יסכן אותך שוב במלחמה, כמו בלבנון.

לא אני בודק את הדברים, אבל מי שמעוניין לעמוד נגד תהליך השלום, מי שמוכן לעמוד נגד האדם היחיד המנסה להוליך את העניין, לפי דעתי הוא זה המחבל בתהליך.

לכן, כאשר אני אומר עליך מלה טובה, אני לא רוצה שזה יזיק לך, אבל גם אם זה יזיק לך — זה לא כל כך נורא.

היו"ר ש' וייס:

תודה לחבר הכנסת ברעם. רשות הדיבור לחבר הכנסת אליקים העצני, ואחריו — לאחרון המשתתפים בדיון היום, חבר הכנסת רפאל אדרי. הדיון יימשך באחת הישיבות הבאות. נשארו לדיון הבא חברי הכנסת עמנואל זיסמן, מיכה גולדמן, אריה אליאב, עמיר פרץ, שמעון שטרית, אברהם כ"ץ-עוז, מוחמד מעארי, צילי כטון ועבד-אלוהב דראושה.

אליקים העצני (התחיה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, כבוד שר החוץ, היסטוריון שיקרא את הפרוטוקולים של הישיבה כאן ישפוש את עיניו וישאל, האם מי שדיבר כאן הוא מוכה ירח, או, אם בכלל, אולי דיברו כאן בשפת סג"נהור. כדי להקל על היסטוריון כזה, אני רוצה לשים כמה דברים על השולחן ולומר אותם, לאן קצת את הפרוטוקול, אולי לפחות את זה.

חכמינו אמרו, שהכול יודעים למה כלה נכנסת לחופה, אך אין מסיחין בכך. ואני מקווה שאתה, כבוד שר החוץ, יודע למה דוחפים הערבים, האמריקנים, האירופים והרוסים את ישראל אל תוך תהליך השלום: כדי להקים מדינה פלשתינית בארץ-ישראל המערבית, שכירתה ירושלים, וכדי להחזיר את הגולן כולו לסורים. זאת מטרת תהליך השלום אצל כולם, לרבות האדמיניסטרציה האמריקנית, שחיברה את מכתב התשובה לאסד. חודש שלם עמלו על התשובה הזאת. זה מעשה מתוחכם, לא חשוב מה כתוב בו, את זה כבר ניתן לתאר. כדי לדחוף אותנו אל החופה השחורה הזאת.

אם אתה, בדברך הכתובים והנאמרים, היית שר חוץ ודיפלומט, וגם אתה דיברת בלשון סג"נהור — כל הכבוד לך. ואני לא מצפה ממך לתשובה. הרי אני לא נרשמתי לתור השואלים. שיהיה רשום. אם זו היתה דיפלומטיה, קרי: סג"נהור, הכול בסדר. אם אתה לא מאמין לכל הדיבורים הללו, לכל המליצות האלה הכתובות אצלך בנאום, וזו הדיפלומטיה שלך — כל הכבוד לך. וכל הכבוד לך שלקחת על עצמך את העול ואת חסרון המחמאות שקיבלת מהצד הזה. אם לקחת אותם בעיניים פקוחות, כי צריך לשחק את המשחק, אתה יודע מה? — אתה צדיק.

אם לקחת על עצמך לקבל את המחמאות הללו, את הרעל הזה המשוחך בדבש — אתה צדיק ושכר הרבה מאוד בעולם הזה ובעולם הבא. אני רק מקווה שלא דיברת ברצינות.

אני רוצה לפרט איך הולך המשחק ב"נרמה לי". אנחנו לא יצאנו ממצב של בדידות — ואני מצטט מתוך הנאום שלך — אנחנו, עם לכרד ישכון היינו, הווים ונהיה. אני לא יודע מדוע, אבל זאת עובדה. ישראל מכודדת בעולם. העולם איננו קשוב לדבריה של ישראל, הוא קשוב לווייתוריה של ישראל, לנסיגותיה של ישראל, לשום דבר אחר הוא לא קשוב. אני לוקח מהנאום שלך, אתה אומר: לפני שנה נראו יחסיו עם ארצות-הברית כנתונים למשבר — בוודאי. מפני שסירבנו למפגש עם אש"ף בקהיר. אתה יצרת את המשבר הזה, ועל זאת תהילתך. יש משבר עכשיו ויהיה משבר אם לא ניכנס עוד הפעם למלכודת הזאת. אנחנו עומדים שוב בפני מלכודת.

למשל, אש"ף, אש"ף בתוך תהליך השלום. אם אתה

היוזמה האמריקנית? אני חוזר ואומר, ואני משוכנע בכך: בממשלת ישראל היתה תקווה כמוסה, ולא כמוסה, שהתשובה הסורית תהיה שלילית, משום שהם רצו שיווצר מצב שבו סוריה מחלישה איוו אפשרות לדיאלוג.

אתה, אדוני שר החוץ, לא מייצג את בת הקול האמיתית של הממשלה. אתה בא, אתה חוזר, אתה אופטימי, אתה אומר לעם שהממשלה היא בעד תהליך השלום, אבל בת הקול שנשמעת היא בת הקול של ראש הממשלה, שבעיצומו של תהליך מדיני מדבר על כך שישראל לעולם לא תוותר על שטחים, או של אריאל שרון, שהוא לא מרחיק עדות, אלא הוא עושה מהלכים מכוונים שיהיו נגד השלום.

אני אומר: אין שלום בשלבי מחשבה. לשלום יש פירוש אחד: שטחים תמורת שלום. אילו שטחים? — יכול להיות ויכוח. סידורי ביטחון — יכול להיות ויכוח. אבל אין פה ארץ עירומה מתושבים. זוהי ארץ שבה נמצאים שני עמים, ובמדינה הזאת נהיה חייבים להשיג איוו פשרה, שתביא בחשבון —

יאיר שפרינצק (מולדת):

טעית, יש פה שלושה עמים — גם העם הירדני, נוסף על העם הפלשתיני.

עוזי ברעם (המערך):

אני מקווה שרשמו את מה שאמרת בפרוטוקול.

אליקים העצני (התחיה):

גם בישראל יש שני עמים, תוכל להוסיף עוד אחד.

היו"ר ש' וייס:

יש עוד שני עמים, עם אחד ועם יפה.

עוזי ברעם (המערך):

מדינת ישראל לא תוכל להתעלם מהאינטרסים האמיתיים של העם הפלשתיני, והיא תהיה חייבת ליצור שלום שייחן פתרון לשני העמים וייתן פתרון לביטחונה של ישראל.

ממשלת ישראל, בראשותו של ראש הממשלה שמיר, וגם כאשר אתה מכהן כשר החוץ, היא ממשלה שלא מסוגלת ליצור את המהפך האמיתי. אם מתוך ייאוש עומד כאן חבר הכנסת חנן פורת ואומר: אנחנו נדבר עם האמריקנים מעל ראש הנשיא — מי יעז לומר דברים כאלה לארץ ידידותית, המסייעת לישראל בכל אתר ואתר? אנחנו נדבר מעל ראשה של הקהילייה שנכחרה?

אליקים העצני (התחיה):

זה בדיוק מה שאמריקה אומרת שהיא רוצה לעשות פה — לדבר אל העם ישירות.

עוזי ברעם (המערך):

ומה אתה חושב, אדוני, חבר הכנסת אליקים העצני, שהעם האמריקני מחכה רק למסר שלך? הוא רק מתלהב מחבר הכנסת חנן פורת וממך? יש שם הלכי רוח אחרים לגמרי מאלה הבאים לידי ביטוי אצל בוש ובייקר.

אליקים העצני (התחיה):

אנחנו יודעים את הלכי הרוח — — —

עוזי ברעם (המערך):

מה אני יכול לאחל לך, אדוני שר החוץ? — שיעמוד לך הכוח לבצע את המדיניות שאתה מאמין בה, אבל שלא תעמוד במצב שבו לשכת ראש הממשלה תאמר יום אחרי יום שמעמדו של שר החוץ ירד, ושמעמדו בתוך מרכז הליכוד נמצא בשפל.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. חברי הכנסת, אני רוצה להודיע על סידור מסוים חדש. הודעתי על חבר הכנסת רפאל אדרי כעל אחרון המשתתפים היום, כי אנחנו נעתרים לבקשת שר החוץ להפסיק את הדיון. הוא נמשך כבר שלוש שעות, והמשכו יהיה באחת הישיבות הבאות. חבר הכנסת אדרי התחלף עם חבר הכנסת צירלי ביטון. לפיכך חבר הכנסת ביטון יסיים עכשיו, וכישיבה הבאה יהיה הסדר הזה: רפאל אדרי, עמנואל זיסמן, מיכה גולדמן, אריה אליאב, עמיר פרץ, שמעון שטרית, אברהם כ"ץ-עוז, מוחמד מיעארי ועבדאללה דראושה. בבקשה, חבר הכנסת צירלי ביטון.

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, אדוני סגן ראש הממשלה ושר החוץ, האופוזיציה מנצלת בדרך כלל כל דיון על סקירתו של שר כדי למתוח ביקורת על פעולות השר ועל פעולות משרדו. הפעם לא אוכל למלא את תפקידי כאיש אופוזיציה, כי אני מרגיש חובה להגן על סגן ראש הממשלה ושר החוץ, אפילו שאני חולק על דעתו בשאלות רבות ובתחומים שונים.

אני מרגיש חובה להגן עליו מפני לשכת ראש הממשלה ומפני ראש הממשלה עצמו: להגן עליו מפני לשכת שר הביטחון ומפני שר הביטחון עצמו: להגן עליו מפני הקואליציה הרחבה של יונים ונצים, ימין ושמאל, שקמה עליו לחסלו.

ראש הממשלה הוציא חוזה על סגנו, על שר החוץ. מגוי וגמור עמו לחסל את דוד לוי כמועמד בכוח להנהגת הליכוד ולראשות הממשלה.

יאיר שפרינצק (מולדת):

מפני שהוא ספרדי?

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):

עזוב, בחייך, אתה גם כן.

ומי שמכיר את יצחק שמיר, ולא מהיום, יודע שבעיניו כל האמצעים כשרים והכול מותר.

אין זו הפעם הראשונה בתולדות הפוליטיקה והדיפלומטיה שלנו, שמתגלים ניגודים בין ראש הממשלה לשר החוץ. כבר היו דברים מעולם. אולם כמקרה הזה לא קרה מעולם. יצחק שמיר, באמצעות יוסי בן-ארהן, ואולי יוסי בן-ארהן באמצעות יצחק שמיר, מחבלים בכל צעד, בכל יוזמה, בכל תוכנית ובכל מפגש של שר החוץ. הם עושים זאת באמצעות מטען צד, מוקש, פצצת זמן או סתם לבנת-חבלה. זה מה שנקרא פח"ע, פעילות חבלנית עוינת. אין להם בושה, אין להם יראת כבוד, אין להם הגינות. אכן הם הוציאו עליו חוזה. ואני מודה ומתוודה שאני מגן על דוד לוי, פועל בניין מבית-שאן, יליד מרוקו, בדיוק מאותן סיבות שבשלהן יצחק שמיר תוקף אותו.

ולפני שאסיים, מלת אזהרה, אדוני סגן ראש הממשלה ושר החוץ. אם יצחק שמיר יזמין אותך למפגש בחולות ראשון-לציון, למשל, אל תלך. ראה, הוזהרת.

שושנה ארבל-אלמולונו (המערך):

למה בחולות ראשון-לציון?

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):

כי שם הוא קובע פגישות.

מסתכל על המשולש הזה של נסיעותיו של פייצל חוסייני — שמענו פה את חבר הכנסת נפאע מדבר על כך שאש"ף בתוך תהליך השלום. הוא צודק. אתה רואה אותו נוסע מירושלים לתוניס ומתוניס חזרה לירושלים ומשם לווינגטון, ואתם לא מגיבים — אתם בתוך תהליך שלום עם אש"ף. מפני שהיום מתפקדים בירושלים ממשלה פלשתינית בדרך, בראשות פייצל חוסייני. היא מנהלת משאומתן עם בייקר ועם האירופים ועם כולם, כל הזמן. בידעתנו, מביאים אלינו את דברם, ותהליך השלום מתקיים אתם. אם זה משחק — בבקשה. אם זה רציני — זאת מלכודת גדועה יותר ממלכודת קהיר של מרס 1990.

ואם מדברים על סוריה, כרגע קיבלנו דרישת-שלום מסוריה בנתניה, עם גרזן. החזית העממית, שמושבה היום בדמשק, הודיעה שצריך להמשיך ולרצוח ולעבור למאבק של נשק חם. והיא יושבת בדמשק ומוררכת עלי-ידי סוריה. ועכשיו בנתניה מישו מתקיף אשה בגרזן ופוצע אותה קשה, ואנחנו משחקים בשלום עם סוריה. מה זה? האם אנחנו שוטים?

כל תקוותי היא, שכל מה ששמענו משר החוץ הוא בלשון סגיר-נור, הוא משחק דיפלומטי, וכל תקוותי היא שאין ניגודים בין שר החוץ לבין ראש הממשלה, ושראש הממשלה ושר החוץ מתואמים לשחק את המשחק, ושניהם מבינים שהמשחק הוא שקר, והשלום הזה הוא שקר, והתהליך לא תהליך, ויודעים להיזהר ולהיעצר לפני הסוף. כי אם לא ייעצרו, אני מקווה שיקרה לממשלה הזאת מה שקרה לממשלה ששר החוץ הזה עזר להפיל אותה.

ראובן ריבלין (הליכוד):

מה אתה מציע?

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אתה עוד רוצה לשמוע ממנו הצעות?

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת ריבלין, הוא כבר מעבר לזמן שלו. חבר הכנסת אליקים העזני כבר סיים את זמנו לפני שתי דקות.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אבל מה הוא מציע?

היו"ר ש' וייס:

זה בירור בתוך הקואליציה.

אליקים העזני (התחיה):

האם הדברים שלי מפריעים לחבר הכנסת ביטון? מה הוא מתרגש? הדברים שלי מפריעים לו?

צירלי ביטון (הפנתרים השחורים):

חלילה.

אליקים העזני (התחיה):

אז מה אתה אומר? מה אתה שואל?

היו"ר ש' וייס:

הוא לא שואל. אין שאלות. תודה רבה, חבר הכנסת אליקים העזני.

ראובן ריבלין (הליכוד):

מה אתה מציע?

אליקים העזני (התחיה):

אני מציע שלא להאמין לשום מלה ממתק השפתיים של השלום ומהמליצות, כי כל השלום הזה כולו הוא שקר אחד גדול.

— סקירת שר החוץ על פעולות משרדו: החלטה בדבר אישור החלטת ועדת הכספים
לאשר הוראות המגדילות בלו על דלק; הצעת חוק הבחירות לכנסת
(תיקון מס' 23) [נוסח מתוקן] —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת ביטון שכח שכבר אין שם חולות. הכול בנוי,
בגלל שר השיכון דוד לוי. חבר הכנסת ביטון, יש לך בעיה. סגן
ראש הממשלה ושר החוץ דהיום היה קודם שר השיכון. הוא
בנה בחולות, כבר אין חולות.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
עדיין יש חולות בראשון-לציון.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, תם הסעיף הזה בסדר-היום. ההמשך,
כאמור, באחת הישיבות הבאות.

ז. החלטה בדבר אישור החלטת ועדת הכספים לאשר הוראות המגדילות בלו על דלק *

היו"ר ש' וייס:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום. אני מזמין את
יושב-ראש ועדת הכספים, חבר הכנסת משה זאב פלדמן,
להביא לפנינו החלטה בדבר אישור החלטת ועדת הכספים
לאשר הוראות המגדילות בלו על דלק. בבקשה. לאחר מכן
תהיה הצבעה בעניין זה.

משה זאב פלדמן (יו"ר ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הצו שמדובר בו הפעם,
תיקון מס' 3 לצו הבלו על דלק, הוא תוצאה של צירוף מקרים
ראשון מסוגו בכנסת מאז קום המדינה.

ביום ו' בתמוז התשנ"א קיבלה הכנסת את הצעתו של חבר
הכנסת פורז לבטל את החלטת ועדת הכספים המאשרת את צו
הבלו על דלק (הטלת בלו) (תיקון). התשנ"א — 1991, שבו
הועלה הבלו על בניין, על קרוסין ועל סולר. נימוקו של חבר
הכנסת פורז היה קשור לעניין הבלו על בניין בלבד, אבל
הצעתו שנתקבלה חלה בהכרח על החלטת ועדת הכספים ללא
סיג, הן לעניין בניין והן לעניין קרוסין וסולר.

אבל באותו יום, תיכף לאחר מכן, דחתה הכנסת הצעה
לבטל החלטה אחרת של ועדת הכספים, שאישרה צו (תיקון
מס' 2), המעלה עוד יותר את הבלו על בניין, אבל לא היה צו
נוסף שדן בקרוסין ובסולר. ונמצא שלמעשה רק הבלו על שני
אלה נפגע. אכן, לא זאת היתה המטרה של ההחלטה שקיבלה
הכנסת, אבל זאת היתה תוצאתה.

חברי ועדת הכספים מקיימים התייעצויות לקראת הצעת
חוק אשר תמנע חקלה מעין זו שאירעה במקרה זה, אשר כמות
לא אירעה מאז נתקבל, לפני שבע שנים, תיקון מס' 4 לחוקי
מסי מכס ובלו (שינוי תעריף).

תיקון מס' 3 לצו הבלו מחזיר עתה לקדמותו את הבלו
שהיה קבוע, לקרוסין ולסולר, בצו שההחלטה לאשרו בוטלה
כאמור.

אישור הכנסת נחוץ, לפי דרישת החוק, להחלטת ועדת
הכספים לאשר את תיקון מס' 3, באשר היא הונחה על שולחן
הכנסת בתוך שלושת השבועות האחרונים של כנס הכנסת.
אבקשך אפוא, אדוני היושב-ראש, להעמיד להצבעה את
הצעת ההחלטה לאשר את החלטת הוועדה.

ח. הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון מס' 23) [נוסח מתוקן], התשנ"א — 1991 ** (קריאה ראשונה)

היו"ר ש' וייס:

אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-היום: הצעת חוק
הבחירות לכנסת (תיקון מס' 23) [נוסח מתוקן].
התשנ"א — 1991, בקריאה ראשונה. רשות הדיבור לחבר
הכנסת גרשון שפט.

* נספחות.

** רשומות (הצעות חוק, חוב' 2065).

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה, אדוני יושב-ראש ועדת הכספים. חברי הכנסת,
אנחנו עוברים להצבעה.

קריאה:

צריך להמתין חמש דקות עד להצבעה.

היו"ר ש' וייס:

כבר צלצלנו, אבל על-פי הכללים נמתין עוד דקה, כי
הצלצול היה לפני ארבע דקות, ואנחנו נותנים התראה נוספת.
כדי שלא יבואו בטענות, אני רוצה לעשות הצבעה ניסיונית,
אבל זה לא נחשב. מי שהוא בעד ההחלטה, יצביע, בלי
האלקטרוניקה.

שושנה ארבל-אלמוזלינו (המערך):
אנחנו אופוזיציה אחראית.

היו"ר ש' וייס:

טוב. מכיוון שכך, אני אערוך את ההצבעה, כי אינני רוצה
להפיל את הממשלה על עניין טכני. חברי הכנסת, אנחנו
עוברים להצבעה. זו הצבעה מס' 2.

ה צ ב ע ה

בעד ההחלטה — 8

נגד — אין

נמנעים — אין

ההחלטה בדבר אישור החלטת ועדת הכספים
לאשר הוראות המגדילות בלו על דלק
נתקבלה.

היו"ר ש' וייס:

שמונה בעד, אין מתנגדים ואין נמנעים. תראו איזו אחריות
של אופוזיציה. גם עוזרת לממשלה, גם היחידה שמקשיבה
לשר החוץ. אם כן, אני מודיע שההחלטה בדבר אישור החלטת
ועדת הכספים לאשר הוראות המגדילות בלו על דלק אושרה.

שהוא רואה את הדברים נכוחה, מפני שהמצב כפי שהוא היום, אם נביא בחשבון שגם אם יהיה אחוז החסימה 1.5%, ואולי יעלו את זה בוועדה לאחר מכן, הרי ודאי ששתיים-שלוש מפלגות הקיימות היום יצטרכו להתאחד וירצו יחד לכנסת.

לא כל מי שרוצה להביע דעה פוליטית חשובה, יסודית, צריך להיות חבר כנסת בפני עצמו. הוא יכול להביע אותה במסגרת רחבה יותר, של שניים-שלושה חברי כנסת, או אפילו, אם הוא רוצה, ויש כאלה, גם לא בכנסת עצמה אלא מחוץ לכנסת.

אני מניח, שכתוצאה מקבלת החוק הזה יצטמצם מספר הסיעות בבית לחצי לפחות, אבל יכול להיות, אם תתקבל אולי

היו"ר ש' וייס:

סליחה, 1.5% — — —

גרשון שפט (התחיה):
שני חברי כנסת.

היו"ר ש' וייס:

אתה יודע שבבחירות האחרונות רק ארבע סיעות קיבלו פחות מ-1.5%, מתוך 15.

גרשון שפט (התחיה):

אדוני היושב-ראש, החשבון אינו נכון, מפני שזה בדיעבד. מפלגות שיש סכנה שיהיו על הסף תתאחדנה מלכתחילה. אי-אפשר לעשות את החשבון בדיעבד, דהיינו לצלם מצב קיים, כפי שהוא היום, מפני שאם יהיה 1.5%, גם מפלגות שאולי יש להן שני חברי כנסת יחשבו פעמיים אם ללכת לחוד או לא. לכן, להערכתך בכל אופן — — —

עמנואל יוסמן (המערך):

שני חברי כנסת הם דבר רציני בכנסת — — —

גרשון שפט (התחיה):

אי-אפשר לצלם מצב כפי שהוא היום ולבוא ולומר: אילו היה 1.5% היה אחרת, מפני שאילו היה 1.5% לפני הבחירות, אני חושב שחלק מהמפלגות היו מתאחדות לפני הבחירות. לכן, נראה לי שאם תתקבל ההצעה הזאת של 1.5%, ואולי יותר, וודאי וודאי שתהיה לזה השפעה על חיי הכנסת.

אנחנו מדברים על שינויים בכנסת. עשינו שינויים בקשר למעבר של חבר כנסת מסיעה אחת לאחרת. ראינו את כל מה שהיה כאן לפני שנה, והחוק שנתקבל איננו מאפשר את הדברים הללו. אני חושב שהשינוי הזה יתקן הרכב בחיי הכנסת, בלי להביא לשינוי דרסטי או לשינוי מהותי, כפי שיש בכמה הצעות העומדות על הפרק.

לכן, נדמה לי שגם אלה שדורשים שינוי מהותי יותר, כמו שינוי שיטת הבחירות, שינוי שיטת הממשל, בחירה אישית של ראש ממשלה וכדומה, בניין זה של העלאת אחוז החסימה כולם יכולים להתאחד ולהצביע עבור הצעה זו, ואחר כך, אם יהיו דברים נוספים, יוכלו להצביע גם על הצעות נוספות.

היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לדיון על ההצעה, בקריאה ראשונה. אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת מיכה חריש, במסגרת חמש רקות. אחריו — חבר הכנסת אברהם בורג; אם הוא לא יהיה — חבר הכנסת חיים אורון.

מיכאל חריש (המערך):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצורך בהעלאת אחוז החסימה נובע מהעובדה, שההתפוררות הפרלמנטרית בכנסת

גרשון שפט (התחיה):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אנחנו הגשנו בשעתנו את הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון) [נוסח משולב], 1990, שבה הצענו להעלות את אחוז החסימה ל-2.5%. היה דיון בוועדת החוקה, חוק ומשפט, ושם, לאחר דיון ארוך, סוכם להעמיד את אחוז החסימה על 1.5%.

הצעה זו היא ארגונית בעיקרה; היא באה לחולל שינוי בארגון העבודה בכנסת, אך היא איננה מביאה את השינוי המהותי, כפי שכל מיני הצעות אחרות לשינוי שיטת הבחירות או שיטת הממשל, שעומדות כיום על הפרק, מביאות.

היתה הצעה בכנסת הראשונה להעמיד את אחוז החסימה על 2%. ההצעה לא עברה. ניסיון נוסף נעשה בשנת 1981, וגם הוא נכשל.

היו"ר ש' וייס:

של מי היתה ההצעה בכנסת הראשונה?

גרשון שפט (התחיה):

אינני יודע. ככל אופן, ההצעה לא עברה.

גם ב-1981 נעשה ניסיון, וההצעה לא עברה. ב-1987 אני הצעתי גם כן 2.5%, אבל ההצעה לא עברה בקריאה ראשונה, כי לא היה רוב. לא הבאנו אותה להצבעה, כי צריך 61 חברי כנסת לחוקי בחירות.

מוחמד מיעארי (הרשימה המתקדמת לשלום):
אז למה לך עכשיו?

אליקים העצני (התחיה):

— — —

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אליקים העצני, נדמה לי שאתה רשום פה כמשתתף. על כל פנים, אתה רשום כמצביע.

גרשון שפט (התחיה):

כיום יש בכנסת 20 סיעות, וכולנו רואים עד כמה קשה לכנסת לתפקד וכמה שעות נדרשות לכל דיון כדי שכל סיעה תוכל באמת להביע את דעתה; הדיונים מייגעים, כפי שאנחנו יודעים מדי שבוע בשבוע. גם הרכב הוועדות כפי שאנחנו רואים אותו היום בבית לוקה בחסר. הוועדות גדולות ולא תמיד מתפקדות בגלל אותה אינפלציה של 20 מפלגות שיש לנו היום בכנסת.

בשעתי הצעתי שאחוז החסימה יעמוד על 2.5%, דבר שמתקבל על הדעת יותר, ואז הצטרפו לך גם חברי הכנסת יצחק לוי ומיכה חריש. ההצעה הזאת נראתה לי הגיונית יותר מההצעה שאני מביא היום, של 1.5%, אולם היו סיעות בקואליציה שהתנגדו התנגדות קשה ונוקבת ל-2.5%, ולכן לא היתה לנו ברירה אלא להתפשר על 1.5%, וזאת אכן אנחנו עושים היום. אני יודע שיש הצעות נוספות, של חבר הכנסת מיכה חריש — של 2.5%. ביתניים אנחנו מציעים להביא את ההצעה הזאת לוועדת החוקה, חוק ומשפט, לאחר שתתקבל בקריאה ראשונה.

שושנה ארכי-אלמוזלינו (המערך):
על איזה אחוז אתם מדברים?

גרשון שפט (התחיה):

על 1.5%.

אנחנו יודעים שההצעה הזאת בוודאי ובוודאי אינה פוגעת בדמוקרטיה. מי שיגיד ש-1.5% פוגע בדמוקרטיה, אינני חושב

היו"ר ש' וייס:

אני אומר, בעניינים כאלה.

יאר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

גם בעניינים כאלה, חוק בחירה ישירה לראש הממשלה, ושני הצדדים מהמרים.

מיכאל חריש (המערך):

ה-2.5% שאנחנו הצענו, זה אומר שגם סיעה של שניים לא תתקיים, אלא הרף יהיה סיעה של שלושה. אני לא שינית את עמדתך, שלפיה דמוקרטיה תקינה צריכה להסתפק בארבע-חמש מפלגות, והיא צריכה ליצור ריכוזים.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
למה?

מיכאל חריש (המערך):

ככה, משום שמעבר לזה כבר יש בעיה של ממשל, לא פלא הוא שהדמוקרטיה היותר תקינה יש בהן מקסימום ארבע-חמש מפלגות, ודמוקרטיה שבסופו של דבר מתפוררת יש בהן מעט מפלגות ומעלה. איך אמר חבר הכנסת צבן — זאת ההסתברות על-פי ההיסטוריה, שהתפוררות פרלמנטרית מביאה בסופו של דבר לכך שדמוקרטיה מתפוררת, כי אין ממשל יציב.

לכן, אדוני היושב-ראש, מתוך שלוש הצעות החוק שעברו קריאה טרומית ונמצאות בוועדת החוקה, חוק ומשפט, יש פה רק שתיים: הצעת החוק של חבר הכנסת שפט והצעת החוק של חבר הכנסת יצחק לוי. אני ביקשתי שהצעת החוק הפרטית שלי, שעברה קריאה טרומית, תישאר בוועדת החוקה, חוק ומשפט להודמנות שהאווירה בבית תשתנה. אני מניח שכל שנתקרב לבחירות, ואני אומר את זה בכל גילוי הלב, אנחנו נהיה יותר משוחררים מהשיקולים הקואליציוניים של הליכוד ומהמשחקים האלה. אני אומר: הצעת החוק נמצאת שם, על מנת לנצל הזדמנות שתיווצר בכנסת הזאת כדי להעביר חוק בדבר אחוז חסימה של 2.5%.

דיברתי היום עם יושב-ראש הסיעה של מפלגת העבודה בכנסת. עם חבר הכנסת חיים רמון, והצעתי לו, שאם הצעת החוק שעומדת פה, של 1.5%, תוגש להצבעה, סיעתנו תצביע בעדה. כדי לעשות את המהלך הסמלי שייתן לה רוב, וכדי לסמן שאנחנו זזים ומעלים את אחוז החסימה.

אם תעבור ההצעה בקריאה ראשונה, המצב הפרלמנטרי יהיה אחר כך הוא, שבוועדת החוקה, חוק ומשפט יהיו שתי הצעות חוק: אחת שבה מדובר על אחוז חסימה של 1.5% — המומחים אומרים לי ששם אפשר יהיה לתקן את זה גם ל-2.5% — והצעת חוק שעברה קריאה טרומית, שבה מדובר על 2.5% ודאי שבין השניים האלה אפשר יהיה להביא למצב שלאחר מכן, עוד לפני הבחירות הבאות לכנסת, יעלה אחוז החסימה לסדר גודל משמעותי, שימנע את התופעה המבישה שאנחנו עדים לה היום בכנסת.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת חריש, קצת לפני משורת הדין, כי הרבה משתתפים חסרים, אני מרשה כמה שאלות. חבר הכנסת דיין, בבקשה.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):

רציתי לשאול את חבר הכנסת חריש: יש חוק שאומר שכל בוחר רשאי להיבחר. אתה לא חושב שעלידי החוק הזה אתה מונע — — —

הזאת, ההתפוררות של הדמוקרטיה, מגיעה לשיאה. בכנסת הזאת יש היום 20 סיעות. יש הרבה מאוד סיעות יחיד וסיעות של שני חברי כנסת. בתוך הקואליציה כמעט כל סיעת יחיד היא שר או סגן שר, והיד עוד דואי נטויה, כפי שראינו בשבוע האחרון.

יאר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

בכנסת הבאה הוא יוכל להיות גם שר וגם סגן שר.

מיכאל חריש (המערך):

כדי להתמודד עם ההתפוררות הזאת, כדי לעצור אותה, דרושות כמה רפורמות. דרושה בחירה ישירה של ראש הממשלה, דרוש שינוי בשיטת הבחירות לכנסת ודרושה העלאה של אחוז החסימה.

אני הייתי אחד משלושת חברי הכנסת שהגישו הצעת חוק להעלות את אחוז החסימה ל-2.5%, והיא עברה בקריאה טרומית. השניים האחרים היו חבר הכנסת גרשון שפט וחבר הכנסת יצחק לוי מהמפד"ל. ההצעה הועברה לוועדת החוקה, חוק ומשפט, לדיון טרומי, ושם, לנוכח התנגדותו של חבר הכנסת אמנון רובינשטיין, שטען שזה אחוז גבוה מדי — אני תוהה למה — הוצעה הצעת פשרה, שאחוז החסימה ייקבע כך שהמינימום יהיה שיהיו שני חברי כנסת, שלא תהיה סיעה של יחיד; שהרף ייקבע כך שלא יהיה אפשר לקיים בכנסת סיעה של פחות משני חברים. ואז עשו חשבון והגיעו למסקנה שהאחוז הוא בערך 1.77.

אני לא הסכמתי לפשרה זו, אבל אמרתי שיש בה היגיון, כי הפשרה הזאת קובעת לפחות שינוי מהותי, שלא תהיה אפשרות לבחור סיעה של פחות משני חברים לכנסת. זה שינוי לעומת מצב שבו מעורדים, על-פי השיטה הקיימת, וכשאחוז החסימה הוא 1%, סיעות של יחיד.

יאר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

שינוי ב-100%.

מיכאל חריש (המערך):

אמרתי, יש בזה היגיון.

עד שבדקו את העניין, הגיעו למניפולטורים של הליכוד, ושם הסתבר שיש כל מיני הסכמים, ואלה אינם מאפשרים לעשות גם את השינוי הזה. האשפים של הליכוד, אשפי המניפולציה, מחויבים לכך שיהיו סיעות של יחיד. אז באה הצעת הפשרה הבאה, שהובאה הנה — 1.5% — זה אומר שיהיו סיעות יחיד. אין שום שינוי מהותי.

יאר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

שאלה.

היו"ר ש' וייס:

כן, בבקשה.

יאר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

על-פי החישוב האריתמטי אני חושב שאתה צודק, אבל על-פי ההסתברות הסטטיסטית, נדמה לי שלא היה מקרה שסיעה קיבלה 1.5% והיתה סיעת יחיד. לא היה מקרה כזה מאז קום המדינה.

היו"ר ש' וייס:

בעניינים כאלה לא מחוקקים חוקים על-פי חוק ההסתברות אלא באופן מוחלט.

יאר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

לא על-פי חוק ההסתברות אלא על-פי חוק הימורים. מקבלים.

קריאה:

אין דבר כזה.

היו"ר ש' וייס:

פה כבר מתחיל ויכוח, חבר הכנסת דיין.

מיכאל חריש (המערך):

אני אענה לך.

היו"ר ש' וייס:

בתמצית, העניין סבוך. תשובה קצרה.

מיכאל חריש (המערך):

חבר הכנסת דיין, העיקרון בעצם נקבע בזה שיש אחוז חסימה. היום יש אחוז חסימה של 1%, לכן העיקרון שאתה מציין אותו איננו נכון. יש עיקרון שקובע אחוז חסימה, והשאלה היא איפה צריך למתוח אותו כדי שיהיו פה סדרי גודל של סיעות שאתן דמוקרטיה יכולה לתפקד. כך אני רואה בעצם את הדין.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת חריש. חבר הכנסת אברהם בורג איננו. רשות הדיבור לחבר הכנסת חיים אורון, ואחריו — לחבר הכנסת אברהם פורז. רבותי, רק חמש דקות.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני חבר בסיעה שהתנגדה בעבר באורח מסורתי לכל שינוי בקביעת אחוז החסימה. אני מוכרח לומר, שגם אני אישית, וגם באופן יותר מסודר — שינינו את דעתנו. אני חושב שההצעה המוצעת כאן, ואולי אפילו ההצעה שהוצגה עליידי חבר הכנסת מיכה חריש, היא מהלך בכיוון שהיינו צריכים ללכת בו היום.

אברהם שוחט (המערך):**היו"ר ש' וייס:**

מי שרוצה את חזית השמאל, זה טוב.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

זה קודם כול ניסיון לסכם את מה שקרה בכנסת בשנים האחרונות. מי שציג את העמדה שלו כטוב האחד מול הרע השני, לפי דעתי, אומר דבר לא נכון.

מדובר בניסיון למצוא את האיזון הנכון בין שיקולים שונים, בין העובדה שיש אחוז חסימה לבין ניסיונות אחרים.

אני מודה, מי שמתלהב פחות מאחרים משינויים כוללים בשיטת הממשל, מי שחושב שיש בזה מידה רבה מאוד של מקסם שווא, הפותר כביכול את כל השאלות, ומכיר בעובדה שבמערכת הקיימת יש מכשלות רבות, הוא מעדיף שורה של תיקונים, לאו דווקא קוסמטיים, חלקם מהותיים מאוד, כמו התיקון הזה, שחוקו כמה מרכיבים של המשטר הדמוקרטי בלי להפוך אותו לדבר שאיננו רוצים בו — למשל, בחירות אזוריות במתכונת מסוימת; למשל, משטר נשיאותי במתכונת מסוימת. ושימו לב, שגם את שתי האמירות הללו אמרתי באורח די מסיגי ולא מוחלט. תלוי באיזה הקשר יופיעו ההצעות הללו ומה יהיו החישובים שכל אחת מההצעות הללו תהיה מחושקת בהם.

עובדה היא שסיעה פרלמנטרית בחברה שהיא, לצערי, פחות אידיאולוגית, יותר כוחנית, החלוקות בתוכה הן פחות על הבסיס של ההבחנות הערכיות ושל האידיאולוגיות ההיסטוריות או האקטואליות ויותר על בסיס מרכיבים אחרים.

הרצון לגבש כוח למסגרות קצת יותר גדולות איננו בכיוון של ויתור על מאפיינים ייחודיים, אלא אולי בכיוון של ויתור על כמה מאפיינים כוחניים שהיינו עדים להם בשנתיים האחרונות, וגם קודם לכן. נכון, יש פה ניסיון לבחון ולהעמיד זה מול זה — ונדמה לי שהבחנה הזאת במציאות הקיימת, בתופעות שהיו בכנסת הזאת, ובכנסת הקודמת, העובדה שסיעת מינימום תהיה במסגרת של שלושה חברי כנסת, איננה פוגעת פגיעה כזאת בדמוקרטיה כאשר אני שוקל את השיקול לתת למגוון העמדות והדעות בשאלות המרכזיות את הייצוג הנאמן ביותר בכנסת.

מוצגת כרגע הצעה של 1.5% עם מהלך בכיוון הזה. אני לא יודע אם נועמד באופן ממש בפני הכרעה בין ההצעה הזאת לבין ההצעה של 2.5%. אני אישית, ואמר בגלוי, תומך בהצעה של 2.5% — במתכונת של סיעה המונה שלושה חברים גם בכנסת, גם בציבור, גם כתוצאה מהבחירות וגם במהלך עבודתה של הכנסת בין בחירות לבחירות.

היו"ר ש' וייס:

ואם היא תקבל 2.499999?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

זה נכון כמו גם 0.999999.

היו"ר ש' וייס:

אז מה יהיה עם מפ"ם?

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

חבר הכנסת שבח וייס, זה נכון בדיוק כמו 0.999999. אני אומר את מה שאני אומר עכשיו מעבר לשיקול — — — אני יכול להיות יותר אופטימי לגבי סיכויי מפלגתי, אני יכול להיות פחות פסימי, אני יכול לשאוף לכיוון — — —

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

יכול להיות גם סעיף חריג בחוק.

היו"ר ש' וייס:

זה מה שחשבתי להציע.

חיים אורון (מפלגת הפועלים המאוחדת):

מעגלים כלפי מעלה. אני אומר את העניין לגופו, ונראה לי שבכיוון כזה צריך להמשיך וללכת.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת חיים אורון. חבר הכנסת פורז איננו באולם. לפיכך רשות הדיבור לחבר הכנסת יאיר צבן, ואחריו — לחבר הכנסת חגי מירוס; אם הוא לא יהיה — לחברת הכנסת נאוה ארד.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חבר הכנסת חיים אורון כבר סיפר על העמדה שהתקבלה לאחרונה במרכז מפ"ם. אני רוצה להזכיר את שלושת הנימוקים העיקריים ליחס המסורתי ששלל העלאת אחוז החסימה בעבר. אני חושב שהם היו שלושה נימוקים רציניים, ואני חושב שתוקפם לא פג.

ראשית, תמיד אמרנו שבדרך כלל זה לא עניין קפריזי, הפיצול הזה בכנסת, שאיננו נוח, הוא לפעמים טורדני, הוא לא קפריזי, הוא גם לא דאוס אקס מכינה, הוא שיקוף של המציאות הדמוגרפית-הפוליטית בחברה הישראלית.

דבר שני, אמרנו שהגבהת המחסום תמנע מכוחות חדשים, לעתים כוחות חשובים מאוד, להיכנס בשערי הכנסת.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת חגי מירום. מכיוון שחבר הכנסת מירום איננו, אני מזמין את חברת הכנסת נאוה ארד; אחרת — חבר הכנסת שבח וייס.

נאוה ארד (המערך):

כבוד היושב־ראש, חברי הכנסת, גם אני רוצה להפנות את תשומת הלב לכך, שאם אנחנו דנים היום ב־1.5%, אנחנו דנים באחוז חסימה של 1.5%, ויכול להיות שמי שחושב שהאחוז צריך להיות גבוה יותר צריך לקדם הצעת חוק, או להביא את שתי ההצעות לרמה אחת, ולהביא אחר־כך, בקריאה השנייה והשלישית, את הנושא הזה לכנסת. טוב עשה חבר הכנסת יאיר צבן שהעיר על הדברים האלה, כי אני חושבת שאנחנו צריכים באיזה מקום לדעת על מה אנחנו דנים.

לכן אני מצטערת במידה מסוימת — ואני אומרת זאת לחבר הכנסת גרשון שפט — על הפשרה הזאת. דבר טוב אחד אולי יש בה: בסך הכול הרי נושא אחוז החסימה הוא נושא המלווה במידה רבה את דיוני הכנסת. בעבר היו הלבטים לבטים אמיתיים מבחינת הדמוקרטיה, מבחינת הווי החיים בחברה הישראלית, מבחינת האמונה שבסך הכול צריך שפה, בכית הזה, תהיה נציגות, גם אם היא לא של קבוצות גדולות, של השקפות עולם בנושאים שונים. אבל מה שקרה בכנסת האחרונה הוא שהתברר לנו, שסיעות קטנות או אנשים בודדים יכולים לשנות דברים מהותיים לגורל המדינה, דברים קיומיים, בנושא של תהליך השלום, בנושא של חוקי חברה וכלכלה. מה שעשינו בכנסת הזאת, לצערי הרב, הביא לכך שהיום, כאשר אנחנו מדברים על אחוז חסימה, אנחנו כבר מדברים עליו קצת אחרת, ובאמת מביאים בחשבון שיכול להיות שאנשים מסוימים — ואני דווקא מדברת על אותם אנשים המייצגים קבוצות שאנחנו רוצים שתהיינה מיוצגות בכנסת — לא ירוצו לבד, גם לא יבכו קולות.

מי שיסתכל לאחור ויתבונן בתולדות הבחירות לכנסת יראה, שאלו היה אחוז חסימה גבוה יותר, היו אנשים מתאחדים עם חברים או חברות אחרים, שהמרחק ביניהם בדברים היסודיים לא רב; מוותרים מעט, לפעמים מוותרים אולי על אמביציות אישיות יותר מאשר על אמביציות רעיוניות או איריאולוגיות, ומביאים למצב שגם הרמה והאיכות של הכנסת ושל הדמוקרטיה יהיו שונות.

כשאומרים פה 1.5%, בעצם מאותתים לאנשים יותר רציניים, שאם הם באמת מעוניינים להשתלב במערכת הפוליטית — ואנחנו, כחברי הכנסת, צריכים להיות חרדים מי ירוץ בסופו של דבר למערכת הפוליטית, כי הביאו את תדמית המערכת הפוליטית לשפל המדרגה. אם יש סכנה לדמוקרטיה הלא זו הצורה שבה מתייחסים היום לשליחי ציבור, לפוליטיקאים, לדיונים, לשיקול דעת. אנשים כבר כמעט אינם מאמינים ששיקול דעת יכול להיות לפעמים ענייני, ולא "קוניס" אפילו כשמוכיחים להם בדוגמאות שיכול להיות מצב שבו חברי קואליציה או חברים שהמפלגה שלהם בממשלה — גם זה היה בתקופת ממשלת האחדות הלאומית — יוצאים נגד המפלגות שלהם על דברים עקרוניים ומוכנים גם לשלם מחיר פוליטי אישי.

אוחז אחוז חסימה של 1.5% יישאר כנראה, אם לא ינקטו את ההליכים הנוכחים על מנת שלא תיווצר אי־הבנה זו, שאפשר להעלות את האחוז. אם היום הודיעה סיעת מפ"ם — יכול להיות שיש גם סיעות אחרות שאינן מתנגדות ל־2.5% או אולי ל־2%, כי יש אולי קבוצות ששינו את עמדותיהן, במידה

אני רוצה להביא דוגמה מהבחירות האחרונות, לא של איזה כוח קיקיוני או קוריוזי, אלא של גורם שלא ספק ראוי שתהיה לו משבצת משלו. אני מתכוון לתנועת "מימד", שכמעט הגיעה אל שערי הכנסת, וברור שכאן לא מדובר במניפולציה ולא באיזו קבוצה של עסקנים שכל תאוותם היתה להגיע כאן אל מנופי הכוח, השלטון, השררה, ואולי גם אל כמה ברזים, אלא בתנועה בעלת איכות רעיונית. ברור שהגבלת אחוז החסימה לגבי תנועה כזאת, מ־1% ל־1.5%, ודאי עד ל־2.5%, תוסמת את הפרספקטיבה של אפשרות ההשתלבות בחיים הפרלמנטריים.

הוספנו גם ואמרנו, ואני חושב שלא בכדי, שאם נתבונן אחרת, על פני 40 שנות הפרלמנט הישראלי, ונשאל את עצמנו, אילו גורמים ואילו אישים היתה הכנסת מפסידה אילו התקבלה החלטתנו לא היום, אלא ב־1948, אני חושב שכלב כבד מאוד היינו מקבלים את ההחלטה הזאת, והשמות הם שמות חשובים גם מן הימין וגם מהשמאל. מי שרוצה יזכור את משה סנה, את מאיר פעיל, את לובה אליאב —

גרשון שפט (התחיה):

אבל אז הם לא היו הולכים לבחירות. תבין.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

— את אורי אבנרי בצד אחד, את שמואל תמיר ואחרים בצד השני. אינני בטוח שהכנסת והפרלמנט הישראלי היו מתעשרים.

אבל, כמו חברי חבר הכנסת חיים אורון אני סבור, שיש עניין של איוון של אינטרסים, שכל אחד מהם צודק כשלעצמו, ומכיוון שהפיצול נוצל בכנסת בצורה מאוד פראית, גם עליידי המפוצלים וגם עליידי הכוחות הגדולים, הגענו למצב שאנחנו מוכרחים, לפי דעתי, לעשות איזה מעשה, לפחות להעמיד במבחן, ולכן ראוי לתמוך בקריאה טרומית כהצעה זאת.

אני רוצה להעיר שתי הערות. אינני מאמין בתרופות פלא. אנחנו צריכים תמיד לזכור, שהחוק הזה הוא לא חגורת ליכוד. יכולה להיכנס לכנסת סיעה של שני אנשים או שלושה אנשים, ולמחרת יום ראשית פועלת הכנסת להתפצל עליידי פילוג. אולי לא יהיו זכויות, אבל הפיצול יהיה.

הערה אחרונה. אני רוצה שיהיה ברור לנו לגמרי — וזה קשור לוויכוח שמתנהל היום ברועדת הכנסת. אני אומר את זה בתגובה על דברים שאמר חבר הכנסת מיכה חריש. אם מעבירים הצעת חוק של אחוז חסימה, שלפיה שיעור החסימה הוא 1.5%, לא יהיה אפשר אחר־כך באיזו ועדה לגלגל אותה הצעת חוק למספר אחר, אפילו לא שונה בכהאזה, כי מהות החוק היא ה־1.5%. אחוז חסימה כבר יש לנו. זה הנושא החדש. 1.6% — זה כבר נושא חדש, ושלא יתחכמו לנו כאן.

אברהם שוחט (המערך):

1.6% — זה נושא חדש?

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

בודאי, כי זו מהות העניין. כי בהחלט יכול להיות חבר כנסת שיאמר בתום לב, בקריאה הטרוםית או בקריאה הראשונה: לא הייתי מצביע בעד הצעת החוק אילו ידעתי שמגלגלים את זה לאחוז גבוה יותר.

אני מציע שכנושא הזה — עד איפה מגלגלים הצעות חוק תחת האמירה "אין זה נושא חדש" — נהיה זהירים ולא ניסחף כלחצים אופנתיים ונשכור לגמרי את התקנון שלנו.

אברהם שוחט (המערך):

מה אחוז החסימה בהולנד?

שבח וייס (המערך):

בהולנד — קצת יותר גבוה מ-2%. אני אגיע תיכף אליהם, מפני ששם החשש, שעם 1% יגיעו ל-40% מפלגות, ואילו עם 2.5% הם מסתובבים סביב 19 מפלגות.

מיתולוגיה שלישית ואמרת, שמספר המפלגות והסיעות הוא פונקציה של אחוז החסימה. הרי כאן בכנסת הזאת יש לנו חמש סיעות "ממזירות" של שודדי גבעת-ים, של שודדי מנדטים, מי שמביא הצעה כזאת ולא מביא הצעה דרסטית בנושא של נטישת סיעות, לא כמו שקיבלנו כאן, אומנם בהסכמת, כי הייתי בתוך העסק — הצעתי הצעה יותר דרסטית — לא עשה מאומה. מה המשחק הזה? אני כבר לא מדבר על העניין העקרוני.

השיטה שלנו היא שיטה יחסית. יש בשיטה היחסית פגמים, אבל יש בה יתרונות. היא השיטה המשקפת ביותר את רצונות הציבור. היום רוב האינטלקטואלים, אנשים שמתמצאים בשיטות בחירות ברוב האומות הדמוקרטיות הנוהגות בחירות אזוריות, נוטים לשיטה היחסית, שהיתה חלומי של ג'ון סטיוארט מיל והגיעה לתמצות ספרותי-פילוסופי יוצא מן הכלל בספרו "ממשל של נציגים". הוא חלם, שבאנגליה תהיה שיטה כזאת, ושם נהגים על-פי שיטת בחירות פרימיטיבית, המשבשת ומרסקת את רצון הרוב. על מה מבוסס עקרון היחסית, בין היתר? גם על כך שגדול אינו שווה לטוב, וקטן אינו שווה לרע, ורק ההיסטוריון בעתיד ידע אולי לשפוט מי תרם יותר למערכת, למי היה חוש עתידי, למי היה הרבה יותר עומק מוסרי. לפעמים יש חבר כנסת בורד שנושא אתו מחאה, והמחאה של היום היא אולי הפרוגרמה של מחר.

מפלגות קטנות, שכל קיומן מבוסס על שיטה יחסית, שכל קיומן המוסרי מבוסס על הפרוגרמה שלהן, על האידיאולוגיה שלהן, על תחושת המסר שלהן, שהן תשחקנה במניפולציות של העלאת אחוזי חסימה ותמיד על הזנב שלהן, כדי שהן לא תיפולנה כאן בצמץ? האם יש צביעות גדולה יותר? אני לא מבין את הדבר הזה.

לי יש ויכוח עם מפלגתי, שהיא ודאי לא שותפה פה למשחק הצביעות. מפלגה גדולה לא כל כך רוצה את המפלגות הקטנות — ואני אצביע בעד ההצעה ההיא כשיבוא תורה כאירצון. היו פה דברים כאלה. כן גוריון הציע את ההצעה לשנות את שיטת הבחירות בוועידת מפא"י, ב-1951 או 1952, ברחובות. דוד בר-רב"ה, שחשב שבחירות אזוריות נוסח אנגליה הן פגומות, לא מתאימות לארץ, אמר: לעזאזל העקרונות, תחי המפלגה. הוא הצביע בכנסת בעד העניין הזה. נו, מה יש, לא נורא, בשביל זה לא עוזבים מפלגה. זה באמת עניין לא כל כך חשוב. אבל בתחום המוסרי הוא כן חשוב.

חברים, מי שמחפש יציבות של ממשל, שלא יחפש אותה באחוז חסימה. מי שמחפש טוהר של ממשל, שלא יחפש אותו באחוז חסימה. מי שמפלגות קטנות וקולות של בודדים וקולות ייחודיים וקולות של חרדים מעצבים את הלימפוזיטים שלו באיזון הטוטליטרי שלו, שיחפש את השטיות האלה. אני לא אצביע בשביל זה.

היור' ש' דיין:

הממת אותנו, חבר הכנסת שבח וייס. הייתי מוכן לשמוע אותך עוד עשר דקות.

רבה של צדק, כי בסך הכול היום בתוך עמנו אנחנו יושבים, ויש מחשבה, למשל במפלגות שונות שדעותיהן אינן שונות, על איחוד בין כמה מפלגות, וכך לא תהיה סכנה שהן לא תהיינה מיוצגות.

אבל אם מבחינת המבחן, ואני אומרת, את זה לחברי הכנסת המציעים — לחברי הכנסת יצחק לוי וגרשון שפט — אם מבחינת המבחן של העמדות שתהיינה כאן יש בכל זאת סיכוי להעלות את האחוז הזה, יכול להיות שצריך בוועדת החוקה, חוק ומשפט לקחת גם את החוק השני וללכת על-פי הנהלים הראויים, ולא להחזיר לקריאה שנייה ולקריאה שלישית 1.5%, אלא אחוז גבוה יותר.

גרשון שפט (התחיה):

אפשר להביא את זה וגם את ההצעה השנייה אחר כך.

היור' ש' דיין:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת שבח וייס.

שבח וייס (המערך):

אדוני היושב-ראש, אני מודה לך על שהחלפת אותי.

חברי הכנסת, אני מחויב על-פי החלטת סיעתי לתמוך בהצעת החוק של העלאת אחוז החסימה ל-2.5%. אני לא מתכוון להפר את החלטת סיעתי, כי אני כאן שליח של תנועה. אני אעשה זאת באירצון רב. זה — כאשר תבוא ההצעה של סיעתי.

מה דעתי על כל נושא העלאת אחוז החסימה — אני אומר אגב ההצעה של חבר הכנסת גרשון שפט. יש פה שני מצבים: כאשר מפלגה גדולה, או גדולה מאוד, מציעה העלאת של אחוז החסימה, השיקול הוא בדרך כלל כוחני. כאשר מפלגה קטנה, קטנטנה, זעירה, מיקרוסקופית, משחקת עם נושא אחוז החסימה, יש פה עניין של התחסדות וצביעות. זה הסיפור. היא מסתכלת על הזנב שלה ואומרת: אני נעה בין 2% ל-3%, אני אציע 1.5%. היא מסתכלת על הזנב שלה ואומרת: אני נעה בין 3% ל-4% — והיא מציעה 2.5%.

גרשון שפט (התחיה):

— — —

שבח וייס (המערך):

לא, גרשון שפט, אתה איש צדיק ותמים. אני אומר את זה על סמך התנסות עם כמה וכמה הצעות כאלה. אין כל קשר, אפס קשר, בין הכוונות של בעלי ההצעות לבין התוצאות של ההחלטה הזאת. אין כל קשר.

בנושא היציבות — אין כמעט קשר בין השאלה אם יהיו בכנסת חשע מפלגות או 13 מפלגות לבין שאלת היציבות. כל הקרב הוא בין חשע-עשר לבין 13-14. אין שום קשר. נימוק אחד הופך לנימוק טפל. אף דוגמה אחת אין בהיסטוריה של הפרלמנטריזם הישראלי המוכיחה שבגלל זה היתה יציבות.

היור' ש' דיין:

עובדה שגם ממפלגות גדולות עברו.

שבח וייס (המערך):

ברוב הדמוקרטיות האירופיות יש היום בין שמונה ל-12 מפלגות. בהן דמוקרטיות מפוארות, כמו הולנד, בלגיה, שבדיה, דנמרק ואחרות. הדבקות במודל הדו-מפלגתי היא מיתולוגיה, היא איננה מביאה בחשבון שבארצות-הברית אין שתי מפלגות. יש 70-80 מפלגות בארצות-הברית. יש שתי קואליציות, אחת דמוקרטית ואחת רפובליקנית, והן מורכבות לפעמים מכל מיני מבנים בין-מפלגתיים, צפון, דרום וכו'.

אני הייתי יכול להתווכח עם אנשים שהיו אומרים שצריך להעלות את האחוז ל-2.5% או ל-3.5%, כי אז היתה משמעות גדולה יותר להצעת השני. אבל אם מדובר על תוספת של 0.5%, אני רק יכול להגיד שלמעשה אנחנו לא עושים שום דבר רציני, אנחנו לא משנים את הנורמות, אנחנו עושים איזה תיקון כדי להוכיח שאנחנו ערים כביכול למצב הלא-טוב שבו נמצאת המערכת הפוליטית.

אנחנו נעביר עכשיו את הצעת החוק לקריאה שנייה ושלישית, ואחרי חודש תבוא ההצעה חזרה ל-1.7%, או שבגלל שיחות קואליציוניות כלשהן יורידו את האחוז ל-1.3% וישחקו עם המספרים לפי נוחות זו או אחרת, או לפי לחצים אלה ואחרים. אני חושב שזו איננה גישה נכונה. זו איננה גישה רצינית ומכובדת.

אילו דנו בשינוי שיטת הבחירות וקבענו איך נבחרים נבחרי הציבור עלידי בחירה ישירה של הציבור באזורי בחירה, אילו קבענו נורמות בעניין הזה והיינו יוצרים באמת התייחסות חדשה של הבורח אל הנבחר, אפשר היה גם להתמודד עם השאלה של אחוז החסימה. אבל לעשות את זה כמנותק, ולקבוע 1.5% ולא 2.5% או 3%, זה לא נראה לי.

לכן, אני אפילו לא אצביע נגד, מפני שאינני חושב שהחוק הזה ראוי שירימו יד ויצביעו בעדו או נגדו. הכי טוב היה להתעלם ממנו, לקבור אותו בועדה ולהתמודד עם בעיית השינוי בשיטת הבחירות, בהבדל מהממשל, בצורה רצינית בועדת החוקה, חוק ומשפט.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת וירשובסקי. חבר הכנסת אברהם שוחט, בבקשה; אחריו, אתם תרשו לי, איכשהו אשלב את חבר הכנסת אברהם פורז.

אברהם שוחט (המערך):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, האמת היא, ששני הדוברים האחרונים הם שנתנו לי את התוכן לחמש הדקות העומדות לרשותי, שכן מלכתחילה חשבתי פשוט לעלות ולהגיד שאני תומך בחוק, ועד כאן.

קודם כול, לחבר הכנסת שבח וייס, עם מידת הגיונו בעניין החשיבות של הייצוג היחסי המלא, המקסימלי, הייתי מצפה ממנו שיגיש הצעת חוק שבה נאמר שאחוז החסימה הוא 0.8%.

היו"ר ש' וייס:

8.7

אברהם שוחט (המערך):

0.85%, זה נתון בדיוק, לחלק ל-120. ואז היינו מקבלים דמוקרטיה צרופה וביטוי מלא. כל קבוצת אוכלוסייה שהיתה בוחרת ומגיעה למינימום של חבר כנסת, הרי שהיתה מוצאת את ביטוייה והכנסת היתה מתנהלת לתלפיות עלידי מספר רב מאוד של סיעות.

היו"ר ש' וייס:

סליחה. בתולדות הכנסת, מהכנסת הראשונה ועד השתים-עשרה, היו רק ארבע סיעות שלא הגיעו לכנסת מכיוון שנעצרו בין המודד לאחוז החסימה. אגב, זה רעיון.

אברהם שוחט (המערך):

יפה. אבל אם אתה חושב שאכן אלה צריכים להיות פני הדברים וכך צריכה להתנהל הכנסת, הרי שמן הראוי שתגיש הצעה, ואז הדבר ייבחן.

יאיר צבן (מפלגת הפועלים המאוחדת):

היושב-ראש, בתור אדם לא אובייקטיבי, נתן לך הרבה זמן לדבר.

היו"ר ש' וייס:

האמן לי. פשוט שכחתי להפעיל את השעון והייתי מוכן לשמוע אותו עוד עשר דקות. מכל מלמדי השכלתי, ובפרט מפרופסור שבח וייס.

רשות הדיבור לחבר הכנסת אלי דיין — איננו נוכח. חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, בבקשה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, קיבלתי מחבר הכנסת שבח וייס רמז שאקבל רשות דיבור.

היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת וירשובסקי, בבקשה. אחרי חבר הכנסת וירשובסקי יבוא חבר הכנסת שוחט, ואשלב איכשהו את חבר הכנסת פורז, כי זה היה על גבול של דקה.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, נאומך היה טוב מאוד.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

מרדכי וירשובסקי (התנועה לזכויות האזרח ולשלום):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אחרי נאומו של היושב-ראש הנוכחי — בדרך כלל קשה לנאום נאום טוב ומלהיב כמו שלו, אבל הפעם אני לא יכול לעשות את זה. מפני שאין בכוחי להעלות התלהבות או אפילו כעס או אפילו איזו הרגשה עמוקה כלפי החוק הזה, כביכול החוק הזה. זה מגוחך.

אני חושב שאנחנו עוסקים כגיבנות. אחוז השומן, 2%, 3% או 4%, ואחר-כך שבים ל-1%, כדי שחס וחלילה הכולסטרול לא יזיק, או משהו דומה לזה.

אני לא מבין כלל את הצעת החוק הזאת. לפני חודשים מספר הונח נייר ובו היה כתוב, שמעלים את האחוז ל-1.7%. זה היה לא בימים קדומים, זה היה במרס 1991. עכשיו מביאים לנו חוק עם 1.5%, ועוד כותבים בדברי ההסבר, שהמצב הנוכחי פוגע כיעילות ובביטוי של עבודת הכנסת ובמערכת הפוליטית. עלידי העלאת אחוז החסימה ב-0.5% מייצבים?

אני מסכים עם חבר הכנסת שבח וייס, שאי-אפשר לבנות יציבות על סמך הגדלת אחוז החסימה; אבל בוודאי לא מ-1% ל-1.5%. מה יוצרים עלידי זה? במקום 20 מפלגות יהיו לנו 18? ואפילו זה לא מובטח, מפני שאנחנו יכולים להגיע לפיצולים האלה לאחר הבחירות בדיוק בצורה שהגענו אליהם עם אחוז החסימה של 1%.

זו בריחה מההתמודדות עם השאלה של שינוי שיטת הבחירות, ואני מבין בין זה לבין שינוי שיטת הממשל, שאינה נראית לי ואינה מקובלת עלי. אבל זה שהיינו צריכים להתמודד באמת על הייצוג הישיר של אזורי בחירה בכנסת, ואז היה משתנה ממילא אחוז החסימה — בהחלט כן.

לכן, אדוני היושב-ראש, חברי כנסת נכבדים, אנחנו עוסקים לפעמים בחקיקה שהיא שולית, לא כל כך חשובה וגם לא כל כך הכרחית. אבל לנתיים נדירות אנחנו עוסקים בחקיקה בדרך שמראה שאנחנו מזלזלים בנושא, או שאנחנו רוצים לפטור את עצמנו באיזו עשייה שאין בה ממש, אבל רק שנגיד שעשינו משהו.

פירושו מנדט עם עודף אדיר. מה ההיגיון בזה? האם אנחנו באמת רוצים להביא למצב שמפלגה שקיבלה 1.6% ועברה את אחוז החסימה המוצע תקבל בכל זאת מנדט אחד? זאת אומרת שהקיפות שלה יהיה מקסימלי. היא תשלם עבור כל מנדט את המקסימום. אני לא מבין את זה.

חבר הכנסת שפט, אילו הצעת כאומץ לב אחוז חסימה של 5%, כפי שנהוג בגרמניה המערבית — זה שינוי. אני הייתי מתנגד לזה כי במציאות של ישראל גם זה אינו פתרון. 2.5% — גם זה אינו פתרון. אם יראו הסקרים שמפלגתך, שהיו לה שאיפות גדולות מאוד לפני הבחירות, אבל היא מתנדנדת

גרשון שפט (התחיה):

הצעתי זאת כאשר למפלגתי היו שני מנדטים.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

מפלגתך היתה הולכת עם מפלגות אחרות מהימין; נניח שמפלגתי היתה הולכת עם מפלגות אחרות הקרובות אליה, והיינו מקימים פדרציה, מין בלוק לצורכי ריצה לבחירות, מין מערך כזה — מה היינו משנים בדבר הזה? איזה דבר טוב היה קורה לפרלמנטריום הישראלי?

הבעיה במדינת ישראל היא שיש גוש חרדי, שיכול בתנאים מסוימים ללכת עם המערך ובתנאים אחרים עם הליכוד, והוא קובע את הכול. לכך יש רק פתרון אחד, להעביר לעם את ההכרעה מי יהיה ראש הממשלה; כלומר, לתת לעם את האפשרות לא רק להצביע בעד מפלגה ספציפית, אלא להצביע בגדול על המדיניות הכללית. הצבעה עבור ראש ממשלה, ככל שתהיה הצבעה אישית, היא בהחלט הצבעה אישית, אבל היא מסמנת כיוון. מי שיצביע עבור מועמד הליכוד, ודאי תומך בארץ-ישראל השלמה על כל המשתמע ממנה, ומי שיצביע עבור המועמד הנגדי, יצביע בעד פתרון של פשרה. כרוי שהמועמד הנגדי יכול להיות אדם שאני עדיין רחוק ממנו מאוד בהשקפת העולם שלי.

אבל מעבר לזה, אם אנחנו לא פותרים את הבעיה האמיתית, אני מתנגד לכך שנקלקל. יכול להיות, חבר הכנסת גרשון שפט, שאילו היה אחוז החסימה כפי שאתם הצעתם קודם, או הייתם מציעים 2%, מפלגתי לא היתה עוברת את אחוז החסימה. אני שואל אותך בכנות, אף שאתה ידיב פוליטי, האם באמת ניוזקה הכנסת מהעובדה שסיעת שינוי מיוצגת בכנסת הזאת? האם אנחנו קלקלק את הפרלמנט? האם לא עשינו שום דבר בבית הזה? אותו דבר אני יכול להגיד גם על מפלגות אחרות של שני מנדטים.

אני גם חושב שבאיוה מקום מסוכן להשאיר קבוצה פרלמנטרית גדולה מחוץ לפרלמנט אם יש לה ייצוג. אני רחוק מאוד מהדעות של השר החבעם זאבי ממולדת, רחוק מאוד, אבל עדיף לי שהוא יהיה כפרלמנט ויביע את הדעות פה באופן לגיטימי מאשר שהיו גופים חוץ-פרלמנטריים שמטיפים לפתרונות כדרכים אחרות. באיוה מקום, הפרלמנט כוירת התנצחות יש בו גם הוצאה מסוימת של קיטור של הציבור. ציבור שמרגיש שהוא מיוצג בתוך פרלמנט ויש לו אפשרות להתבטא בתוך פרלמנט לא נוקט אמצעים אלימים, אמצעים אחרים.

גרשון שפט (התחיה):

אילו עמד אחוז החסימה על 2%, לא היית מתאחד עם מישוה אחר לצורכי הבחירות?

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

חבר הכנסת שפט, גם אם יהיה אחוז החסימה 2%, 3%,

חבר הכנסת וירשובסקי, נכון שגם אני חושב שהעלאת אחוז החסימה מ-1% ל-1.5% איננה משמעותית ביותר, אבל היא חשובה, שכן היא מסמלת מגמה. אני עדיין מקווה שיהיה בכוחה של הכנסת להגיע להכרעה יותר רצינית, במספרים יותר גדולים, ובניגוד לוויכוח שאתה שותף לו בהתנגדותך לשינוי שיטת הממשל, ואתה אומר שזו המצאה ישראלית יחידה במינה, שלא נוסחה בשום מקום בעולם, אתה יודע לא פחות טוב ממני שבהרבה מאוד ממדינות אירופה קיים אחוז חסימה בשיעורים של 5% ושל 2.5%, והבכירה העומדת לפנינו היא בין שינוי כלשהו והשגת משהו בעניין זה לבין אי-תזוזה מהמצב הקיים.

אילו היתה אפשרות לקבל ככנסת הוז החלטה בדבר שינוי שיטת הבחירות וחלוקת הארץ לאזורים, בחלקה יחסית ובחלקה אזוירית, גם אני הייתי תומך בה. שמעתי מדברך שאתה תומך בשינוי שיטת הבחירות. אולם, אנחנו חיים במציאות מסוימת, שבה יש כוח מוגבל לבצע שינויים, אם בכלל. אני חושב שיש דווקא חשיבות לכך שלא תהיינה סיעות קטנטנות בכנסת, ואני מודע לעובדה שיכול להיות שלאחר הבחירות תהיינה שוב סיעות מסיעות שונות למרות החקיקה שהתקבלה, וההענשה שקיימת בגין פרישה היא כזאת שאני מניח שהדבר יימנע באופן מסוים ולא יהיה בממדים שהיינו עדים להם לאחרונה.

לכן, אם מדובר על הרע במיעוטו, על סימול של כיוון מסוים, בכתיבת התחלה של יציאה לדרך מסוימת בעניין זה, אני חושב שצריך לתמוך בחוק. אני חוזר ואומר, אילו יכול היה להתגבש היום רוב סביב 2.5% לפחות, הייתי תומך בו. אבל, אני חושב שאין לזלזל גם בשינוי המוצע, ולפיכך אתמוך בחוק.

היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת אברהם שוחט. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם פורז, ואחריו — לחבר הכנסת צדלי ביטון.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ההצעה המוכתרת לפנינו להעלות אחוז החסימה ל-1.5% היא מסוג הדברים שיש בהם במידה רבה מאוד אחיזת עיניים. אני יודע שלפחות אחד המציעים, חבר הכנסת גרשון שפט, מתנגד לשינוי שיטת הממשל, אבל גם הוא מבין שבציבור קיימת תרעומת רבה על שיטת הממשל שלנו, ולכן אולי השיטה היא לזרוק איזו עצם כשבייל אחיזת עיניים, כשבייל שתהיה תחושה — — —

גרשון שפט (התחיה):

אני הצעתי זאת עוד לפני כן.

אברהם פורז (תנועת המרכז — שינוי):

בסדר. אני יודע שאתה איש הגון. באיוה מקום יוצרים פה איוו פרורמה; עשינו פרורמה, העלינו את אחוז החסימה ל-1.5%.

בשינוי זה אין תרומה לשום דבר, אלא אם כן אפשר לומר שלפעמים, בנסיבות מיוחדות, מגיעים לכנסת אנשים תימהוניים, על גבול הפלילי, ועל-ידי אחוז חסימה גבוה קצת יותר אפשר למנוע את כניסתם. גם בזה אינני בטוח. פלאטו שרון, שהיה עבריין נמלט והגיע לישראל, אילו הציב אדם שני ברשימתו, היה עובר גם את אחוז החסימה שאתה מציע.

מה אנחנו עושים פה? האם באמת צודק הוא שאנחנו נגרום ליותר ויותר קולות של אנשים שלא ישתתפו בבחירות ולא ייחשבו לשום דבר? הרי 1.5%, זה אפילו לא שני מנדטים.

הזה על-מנת שיועק את זעקתם. יש 30,000 – 40,000 נכים. באיזו זכות אנחנו יכולים להעביר הצעת חוק, באמצעות הצבעה, ולמנוע מהם אפשרות להגיע לבניין הזה?

רבותי חברי הכנסת, אין לנו שום זכות למנוע מכל קבוצה בארץ הזאת, שתצוץ להתמודד, להתמודד בבחירות. כפי שלכולנו יש הזכות להתמודד על קולות הציבור בישראל, כן מגיעה הזכות לכל קבוצה שרוצה להתארגן, ואין זה משנה מאיזה צד של המפה הפוליטית היא — ימין או שמאל — להתארגן ולרוץ לכנסת.

אני מבקש מחברי הכנסת לדחות את הצעת החוק הזאת ולהחזיר אותה לחברי הכנסת שהביאו אותה הנה.

הי"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת צ'רלי ביטון. רשות הדיבור לחברת הכנסת תמר גו'נסקי. ואחריה — לחבר הכנסת משה שחל: בהיעדרו — לחבר הכנסת יעקב צור, ובהיעדרו — לחברת הכנסת עדנה סולודר.

תמר גו'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מצטרפת לשבחים שהורעפו כאן על נאומו של חבר הכנסת שבח וייס. יקשה עלי מאוד להתחרות בדוגמאות שהוא נתן וכידע המקיף שהוא הפגין. בכל זאת, אני רוצה להדגיש כמה נושאים.

חברי הכנסת, מציצי החוק לבחירה ישירה של ראש הממשלה, בנסותם לשכנע עד כמה החוק שלהם נחוץ, טענו באוזני, שהחוק הזה יבוא במקום העלאת אחוז החסימה. לא האמנתי להם. מסתבר שחוסר האמון שלי הצדיק את עצמו. עכשיו מובאים ומטופלים זה בצד זה שני החוקים.

דבר שני, אני לא מצליחה להבין את ההיגיון שלפיו במדינת ישראל, מדינה קטנה עם אוכלוסייה קטנה, מגוונת מאוד, יחשוב מישורו של 24,000 איש שבחרים חבר כנסת אחד ראויים לייצוג פחות מ-3,000 הקולות או מ-2,000 הקולות של חבר הכנסת האחרון ברשימת המערך או הליכוד, שנכנס לבניין הזה לפי "חוק בדריעופר" המפורסם.

אני שואלת את עצמי ושואלת את הכנסת: איך זה? מדוע? מדוע "חוק בדריעופר" חוקי, חוק שמאפשר להכניס לכנסת אדם על סמך קולות של 3,000 איש, וכאשר מדובר בנציג של 20,000 איש נעמדים חברי הכנסת על הרגליים ואומרים: בשום פנים ואופן לא? לו היה הדבר תלוי בי, אני בעד זה שאחוז החסימה יהיה כמספר הקולות הנחוצים לחבר כנסת אחד. חבר כנסת אחד יכול לעשות דברים גדולים מאוד, ולעומת זאת יכול להיות חבר כנסת בסיעה גדולה שלא יתרום כהוא זה, הוא לא יתרום כהוא זה.

שלמה דיין (התאחדות הספרדים שומרי תורה):
חברת הכנסת גו'נסקי, לא מזמן היתה דוגמה כיצד סיעות דגל התורה והתחיה נאבקו על 300 קולות. זה מראה עד כמה העניין משמעותי.

תמר גו'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):
בוודאי.

אני רוצה לומר עוד משהו. חבר הכנסת גרשון שפט, יכול מישורו לשאול, מה ההבדל בין 1% לבין 1.5%, ולומר שההבדל לא גדול. העניין פה עקרוני. כאשר כוונה הכנסת היה 1%. אם אתה פורץ את ה-1%, היום מדובר ב-1.5%, מחר ב-2.5% ומחרתיים ב-5% — כל אחד לפי נוחותו. יש לנו פה שני גושים גדולים. גם בתוכם יש הרבה מפלגות והרבה זרמים, אבל גם

ייווצרו מיזוגים אד-הוק, שמטרתם לעבור את המכשול. הם יהיו מיזוגים רק אד-הוק, לא מיזוגים של אמת, ובעצם לא הועלנו כלל.

לכן, מאחר שזו תרופת אליל, ומאחר שאני דוגל בתרופה העיקרית של שינוי שיטת הממשל, אני מתנגד לתרופות אליל. תודה.

הי"ר ש' וייס:

תודה רבה. רשות הדיבור לחבר הכנסת צ'רלי ביטון, ואחריו — לחבר הכנסת מיכה גולדמן: אם הוא לא יהיה — לחברת הכנסת תמר גו'נסקי.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, לאחרונה אנחנו עדים בבניין הזה ל"עליהם" בכל הנושאים של מה שנקרא שינוי שיטת הבחירות. היתה איוו תנועה שקוראת לעצמה "שינוי שיטת הבחירות", ולכאורה חשבו שהנה, כל העם בישראל תומך בתנועה הזאת, כל העם בישראל נוהר אחריה.

לאט לאט התברר, שהתנועה הזאת היא בלון נפוח, שברגע שסיכה דקרה אותו, כל האוויר יצא ממנו, וכל הדבר הזה כולו סיפור שאין לו אחיזה במציאות ולא בציבור הישראלי.

הי"ר ש' וייס:

חבר הכנסת צ'רלי ביטון, כיוון שהתנועה הזאת צמה, היא כבר לא "נפוח".

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

יש שניים שצמים ומנסים לכפות בדרך כזאת או בדרך אחרת — לפחות כך אמרתם על אייבי נתן — אנחנו ודאי לא ניכנע לצום של מישור שרוצה לכפות שיטת בחירות.

אנחנו יודעים מה המנוע שעומד מאחורי התופעה הזאת ומניע אותה כל הזמן — אותו פרופסור אוריאל רייכמן. אותו פרופסור שאני לא יודע מניין באים לו הכספים האלה — לא ייאמן, מיליוני שקלים מושקעים יום יום במודעות של התנועה הזאת, יום יום חוקפים אנשים, חברי כנסת, הכול על בסיס אישי, ובלבד שאדון רייכמן, שהמטרה הראשונית שלו — ואמרתיו זאת כבר פעם מעל הדוכן — להגיע לכנסת, יגיע לכנסת. זה לגיטימי. זה טבעי. שיעשה לו לוכי וירוף לכנסת. אבל לא יעלה על הדעת שהאיש הזה יכנה את הפוליטיקה "ביוב", וכמובן כל כוונותיו הן להגיע לבניין הזה, שהוא "ביוב", כדבריו. הוא אומר שאין ברירה, צריך להיכנס ל"ביוב" הזה. מדובר באיש מעונב עם חליפה יפה, ופתאום הוא מוכן להיכנס ל"ביוב" הזה ולפעול כאן.

פרופסור אוריאל רייכמן מנסה לקדם את הרעיון שלו. אני לא נגד, בבקשה, שיקדם את הרעיון שלו. באופן אישי אני נגד, אבל מוכן שמותר לו לקדם את רעיונותיו שלו. אבל לא יעלה על הדעת שהוא ישליך בוך בכולם ובלבד שהוא יצא צחור ונקי מכל העניין הזה.

רבותי, כפי שאמרת, כבר נעשו ניסיונות רבים להביא לאחוז חסימה גבוה, בעיקר כדי לבלום קבוצות קטנות. אנחנו יודעים שהכנסת פעילה בעיקר בתחומים הגדולים, הפוליטיים, המדיניים, אבל יש גם הדברים הקטנים, דברים של יום-יום, דברים שחברי הכנסת והציבור עוסקים בהם יום-יום. היום למשל, רוצה להתארגן קבוצה בנושא המשכנתאות ולרוץ לכנסת. האם נשלול את זכותה לרוץ לכנסת? אם יש לה 1% או קצת יותר מ-1%, האם נמנע ממנה להיות מיצגת כאן? או ירצו הנכים להתארגן, לדוגמה; הם ירצו לשלוח נכה שלהם לבניין

עבודת הכנסת ולאייצביות השלטון, אינני יודעת אם זה גורם לאייעילות עבודת הכנסת, זה בוודאי גורם להכבדה על עבודת הכנסת. אנתנו רואים זאת בהצעות איאמן ובהצעות לסדרהיום וכיוצא באלה. אבל זה לדעתי גורם לעיוות עבודת הכנסת, ולמה שאמרתי קודם — לעיוות רצונו של הבוחר, כי בסופו של דבר, למעשה לא כל כך בסופו, כמעט כראשיתו, כאשר צריך להרכיב ממשלה ולהרכיב קואליציות ואופוזיציות, הבודדים מצטרפים לגושים גדולים. וכבר נאמר כאן, אם אני מסתכלת על הגוש של מפלגתך, אדוני היושב-ראש, הליכוד

היור"ר ג' גדות:

סליחה, חברת הכנסת סולודר, כאשר אני משמש יושב-ראש אני נמנה עם מפלגתך כמו עם מפלגתי שלי.

עדנה סולודר (המערכ):

בסדר. פשוט רציתי, אם אני מסתכלת מכאן לשמאלי

היור"ר ג' גדות:

כמו שאני מכיר את דעותיך, חברת הכנסת עדנה סולודר, בכל מקום זה לשמאלך.

עדנה סולודר (המערכ):

אם אני מסתכלת על מקום מושבו של הליכוד, שהוא ריק, קואליציה עצומה, אבל חציה אינו נמצא בכנסת, מפני שלכל סיעה — כבר נאמר הערב לא פעם אחת ולא פעמיים — לכל סיעת יחיד יש סגן שר ולכל סיעת שניים יש שר וסגן שר, וכל העסק הופך לפארכה, וכיוון שהוא הופך לפארכה ולא קדנציה אחת, ואין דבר כזה בעולם — ריבוי כל כך גדול של סיעות עם כל כך הרבה פירורי סיעות, עם פיצולים ומפוצלים, כפי שכבר נאמר — כל העסק הוא בלתי אפשרי ומוכרחים לשנותו.

אם אני חושבת מה צריך לעשות היום בשביל לייצב את השלטון ולהביא ליתר דמוקרטיה בחיים שלנו, אני לא בטוחה שהתרופה בה"א הידיעה היא דווקא בחירה ישירה של ראש הממשלה. לטעמי, העניין הזה של העלאת אחוז החסימה קודם: הוא קודם — וזה לא אומר שאינני תומכת גם בהצעה שנייה — מפני שהעלאת אחוז החסימה היתה נותנת לנו אפשרות להגיע לגושים קצת יותר גדולים. גם העלאת אחוז החסימה ל-2.5% או ל-2% היתה נותנת אפשרות לווריאציות ולגוונים ייחודיים של דעות גם במסגרת של גושים גדולים.

אבל מה מוצע בחוק שלפנינו? מ-1%, שעמו אנו חיים מיום הקמתה של הכנסת, מוצע להגדיל ל-1.5%. ואנתנו רואים לאן הדבר הזה מידרדר, כאשר אחוז החסימה הוא 1%. הרי משנה לשנה יש פה יותר סיעות, ובוודאי כאשר ממשלה מתפרקת — ומה שהיה סביב הקמת הממשלה האחרונה היה דבר שלא ייעשה — נכון שהעלאת אחוז החסימה אינה מבטיחה את מניעת העריקה מגוש לגוש, ובכל זאת היא נותנת גם לבוחר איוו אפשרות להגיע לגושים גדולים יותר ולגיבוש עצמות בגושים גדולים יותר, שהם בסופו של דבר המכריעים, ועם זאת אינם מונעים את הייחוד ואת התרומה הייחודית של חבר הכנסת הבודד.

אני תמכתי, ועדיין אני תומכת, בהעלאת אחוז החסימה ל-2.5%, כפי שהוצע לנו בשעתה בהצעה האורגנילית, שהיו חתומים עליה שלושה חברי הכנסת. בהצעת המובאת לפנינו עתה נעשה כמובן איוו קומפרומיס, כי לא יכלו להגיע בוועדת החוקה, חוק ומשפט להסכמה על העלאת ל-2.5%. אילו לפחות העלינו ל-2%, נדמה לי שהעלאת ב-0.5% לא תתרום לנו כמעט דבר. עם זאת, אני נמנית עם מי שאומרים תמיד,

כתוכם יש שני גושים. מי לידנו יתקע שמחר לא יחליטו על 5%, ואולי על 10%? תמיד יימצא אותו נימוק: סיעות קטנות, לא משמעותיות, יהיה יותר קל לנהל את העניינים.

תמתי היום במיוחד על הופעותיהם של חברי הכנסת מסיעת מפ"ם. ניסיתי להבין איך סיעת מפ"ם מציעה 2.5%. אחת משלוש: או שהיא עושה זאת רק לצורך ההצגה והיא איננה מתכוונת כרצינות; או שכבר גמלה כתוכה החלטה להצטרף לגוש גדול; או שהם חושבים שעלידי כך הם מרפדים — נגיד כך — את התנגדותם לחוק לבחירה ישירה של ראש ממשלה.

יהיה אשר יהיה הנימוק, אני חושבת שסיעת מפ"ם עושה עוול גדול לרעיון של ייצוג של שכבות, של קבוצות אוכלוסייה, כשהיא עצמה יושבת כאן בזכות זה. לא רק משום שהיא עצמה בסביבות ה-2.5%, אלא משום שכל כוחה של סיעה כזאת הוא בהגנה על העיקרון. אם אתה סיעה קטנה, אתה חייב להגן על העיקרון של השותפות של הסיעות המייצגות אוכלוסייה כפי שהיא.

הערה נוספת. אומרים: מה אכפת לך, לא נוח לך 1.5%, לא נוח לך אחוז. תצטרי לקבוצה אחרת ותקמי רשימה גדולה. האם זה פתרון? האם הפתרון הוא לדחוף אנשים להרכבים מזורים, שאינם טבעיים, לזיווגים שאינם מן השמים, ובסופו של דבר, כאשר חלה שאלה מהותית בכנסת, הזיווג הזה יתפרק? בסופו של דבר יכולה להיות התפרקות לא לשתי סיעות אלא לשלוש סיעות ואפילו לחמש סיעות.

לכן, אני מציעה לחברי הכנסת שהגישו את החוק לקחת אותו בחזרה. אם הם לא לוקחים אותו בחזרה, אני מודיעה שאני אתנגד לו.

היור"ר ג' גדות:

אני מודה לחברת הכנסת גוז'נסקי. רשות הדיבור לחבר הכנסת משה שחל — אינו נוכח. חבר הכנסת עקב צור — אינו נוכח. חברת הכנסת עדנה סולודר, בבקשה.

עדנה סולודר (המערכ):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני יושבת מראשית הדיון ואני מוכרחה לומר שאני, כמי שהיתה בטוחה ותמכה הרבה זמן בהעלאת אחוז החסימה, שמעתי פה דברים שעשויים לעורר אצלי מחשבות והתלבטויות בנושא הזה. עם זאת אני מוכרחה לומר, שאין תשובה מושלמת, ואנתנו לא אחת מחוקקים חוק עקב מצוקות, שהן אולי מצוקות זמניות. שמעתי את דבריה של חברת הכנסת אמירה גוז'נסקי — —

תמר גוז'נסקי (החזית הדמוקרטית לשלום ולשוויון):

לא אמירה.

עדנה סולודר (המערכ):

אתמול פגשתי בחברת הכנסת לשעבר אמירה סרטני ואיכשהו התחברתן. אני מכירה בהבדל ומוקירה את שתיכן.

שמעתי את דבריה של חברת הכנסת תמר גוז'נסקי על תרומתו של חבר כנסת יחיד, ואין ספק שחבר כנסת יחיד יכול לתרום, הוא יכול לתרום חיובית, הוא יכול לתרום שלילית. הצרה היא, שבסופו של דבר, גם לגבי תרומה של חבר הכנסת היחיד, ההכרעות נופלות לפעמים בקולות של יחידים. שהופכים ללשון מאזניים ומעוותים גם את רצונו של הבוחר, שלא נתן להם את הבכורה. וזאת הרי הסיטואציה שבה אנו עומדים.

אם אני קוראת בדברי ההסבר, שהדבר גורם לאייעילות

היו"ר ג' גדות:

תודה. ובהיעדרו של חבר הכנסת חיים רמון, האם חבר הכנסת שפט מבקש להצביע על הצעת החוק?

גרשון שפט (התחיה):

היות שהחוק הזה דורש הצבעה ברוב של 61 חברי הכנסת, אני מבקש לדחות את התשובה וההצבעה לשיבה אחרת.

היו"ר ג' גדות:

רשמנו לפנינו את הודעתך.

שהטוב-מאוד הוא לפעמים האויב של הטוב. ואם איננו יכולים לבצע בבת אחת את הקפיצה הגדולה, או את הצעד הגדול — 1.5% הוא צעד לא כל כך גדול — הייתי מעדיפה שנעשה אפילו את הצעד הקטן, ולפחות נתחיל בו.

אולם ארשה לעצמי, אני מניחה שלא אהיה היחידה, להצביע בעד ההצעה של העלאה ל-1.5%, כי אני רואה בזה איזון פתיחה, אבל בהחלט אגיש הסתייגות, ואני מקווה שהיא תתקבל, להעלאה גדולה יותר של אחוז החסימה. תודה רבה.

ט. שאלות ותשובות

לירושלים, אלא עם אישור מיוחד. כמו-כן הנ"ל אינו יכול לצאת את הארץ.

רדואן אבו-עיאש הוא אחד האישים הפלשתינים הבולטים, אשר אמו ועם אחרים כמוהו מתקיימים מגעים למען השלום באזור.

ברצוני לשאול:

1. מדוע הונפקה לנ"ל תעודה ירוקה?
2. האם אין בכך משום פגיעה בתהליך השלום המצופה?
3. האם שוקלים להנפיק לרדואן אבו-עיאש תעודה רגילה?
4. האם יבוטל איסור יציאתו של הנ"ל מהארץ?

תשובת סגן שר הביטחון ע' עלי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. הנימוקים שבגנים נעצר הנ"ל מינהלית הם אשר עמדו בבסיס ההחלטה לתת לנ"ל תעודה ירוקה ולהתלות היתר יציאה כללי לישראל לגביו, אולם לאחר שהוא פנה אישית ניתן לנ"ל היתר כניסה לישראל, לא כולל לינה. ההיתר הוא לתקופה מוגבלת.

3. בתום תקופת היתר הכניסה המיוחד שניתן לנ"ל, כאמור לעיל, אם יפנה למינהל האזרחי, תישקל הבקשה לגופה.

4. בקשת הנ"ל ליציאה לרומא ביוני 1991 אושרה עקרונית.

היו"ר ג' גדות:

השאלתא השלישית, מס' 3511, של חברת הכנסת אורה נמיר — חברת הכנסת אורה נמיר אינה נוכחת, התשובה תימסר לפרוטוקול.

3511. קיצור תקופת שירותן של חיילות

חברת הכנסת א' נמיר שאלה את שר הביטחון ביום א' בסיוון התשנ"א (14 במאי 1991):

מפרסום בעיתונות אני למדה על ויכוח המתנהל בצמרת הצבא ומשרד הביטחון על קיצור תקופת שירותן של החיילות בצה"ל.

ברצוני לשאול:

1. מה היא הסיבה להצעה לקצר את תקופת שירותן של הבנות בצה"ל?
2. אם קיימת הצעה כזו בשל עודף כוח-אדם בצבא, מדוע

היו"ר ג' גדות:

חברי הכנסת, אנו עוברים לסעיף הבא של סדר-יומנו, והרי הוא: שאלות ותשובות לסגן שר הביטחון.

אני קורא לסגן שר הביטחון עובדיה עלי לבוא אצל הדוכן. ועוד הוא עושה את צעדיו הראשונים כסגן שר הביטחון בבניין זה, הריני כאן לברך אותו בכרכת ברוך הבא ושיהיו מעשיך טובים לעם ישראל ותצלח כדרךך.

סגן שר הביטחון ע' עלי:

תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

היו"ר ג' גדות:

השאלתא הראשונה, מס' 3362, של חבר הכנסת נפאע. חבר הכנסת נפאע אינו נוכח, התשובה תימסר לפרוטוקול.

3362. העברת תושבי השטחים לבתי-חולים בישראל

חבר הכנסת מ' נפאע שאל את שר הביטחון ביום כ"ד באדר התשנ"א (10 במרס 1991):

בעיתון "חדשות" מיום ב', 4 במרס 1991, פורסם שערבים תושבי השטחים לא הועברו במהלך העוצר הממושך לבתי-חולים בישראל, וכתוצאה מכך מתו ממחלות ומפציעות.

ברצוני לשאול:

1. האם נבדקה הטענה הנ"ל?
2. אם הטענה נכונה, מי נתן את ההוראה הזאת?
3. כיצד בדעתך לנהוג בעניין זה?

תשובת סגן שר הביטחון ע' עלי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה שלילית.

2 — 3. הטענה אינה נכונה.

היו"ר ג' גדות:

השאלתא השנייה, מס' 3474, של חבר הכנסת האשם מחאמיד — חבר הכנסת האשם מחאמיד אינו נוכח, והתשובה תימסר לפרוטוקול.

3474. תעודה ירוקה לרדואן אבו-עיאש

חבר הכנסת ה' מחאמיד שאל את שר הביטחון ביום כ"ג באייר התשנ"א (7 במאי 1991):

בתאריך 25 באפריל 1991 הונפקה לרדואן אבו-עיאש תעודה ירוקה, המונעת ממנו להיכנס לישראל — ואף להיכנס

לא תקוצר תקופת שירותם של כלל החיילים, ולא של החיילות בלבד?

תשובת סגן שר הביטחון ע' עלי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. הצעה בדבר קיצור-מה באורך תקופת השירות הצבאי לכנות עלתה במסגרת בחינה כוללת של היקף המשרתים בצה"ל: בין השאר יש תחזית, שלפיה תגדל מצבת הכנות בצה"ל בשנים הבאות נוכח גידול שנחזוי גיוס. בחינת צורכי הצבא, לרבות עלויות, מראה כי אין זה רצוי להגדיל את מספר המשרתות, אלא יש לייצבו. השגת מטרה זו אפשרית, בין היתר, בדרך של קיצור-מה של תקופת השירות לכנות.

2. באותה בחינה, נבחנו גם היקפי כוח-אדם של גברים בשירות חובה, כתוצאה מגידול שנחזוי לידי הארץ והגידול בהיקף הגיוס הנובע מהעלייה. מסקנת הבחינה היא, כי אין אפשרות בשלב זה לקצר שירות החובה לגברים, כיוון שכוח-אדם זה מופנה להחלפת אנשי מילואים ואנשי קבע, שעלותם למערכת הביטחון גבוהה מאוד.

יודגש כי חלות מגבלות ענייניות על אפשרויות של תחלופת כוח-אדם במילואים ובקבע בחיילות, ולכן אין בעניין גזירה שווה בין גברים לנשים.

בכל בחינה בעתיד של משך השירות ייבחנו במקביל הן שירות החיילות והן שירות החיילים.

היו"ר ג' גדות:
שאלתא מס' 3544, של חבר הכנסת האשם מחאמיד — חבר הכנסת האשם מחאמיד אינו נוכח. התשובה תימסר לפרוטוקול.

3544. צווי הריסה

חבר הכנסת ה' מחאמיד שאל את שר הביטחון ביום ח' בסיוון התשנ"א (21 במאי 1991):

נודע לי כי כוחות הביטחון עצרו ביום 4 במרס 1991 את הצעירים עסע"א, בן 17 — בבית הוריו שישה חדרים ומתגוררות בו 14 נפשות — ומפ"ש, בן 17 — בבית הוריו שלושה חדרים ומתגוררות בו שלוש נפשות; ואע"פ — בבית הוריו שישה חדרים ומתגוררות בו 13 נפשות, עצור מחורש דצמבר 1990. לבתי-הספר, בטול-כרם, הוצאו צווי הריסה.

כמור"כ הוצא צו הריסה לבית הוריו בטול-כרם של הצעיר חא"א — בבית הוריו ארבעה חדרים ומתגוררות בו 12 נפשות. הנ"ל עדיין לא נעצר.

השמות המלאים מופיעים במקור.

ברצוני לשאול:

1. האם יודעים לכבוד השר המקרים הנ"ל?
2. מדוע מענישים אנשים שלא עברו שום עבירה והורסים להם את הבתים?
3. האם מוכן כבוד השר להורות על ביטול צווי ההריסה נגד בתי-הספר של הורי הצעירים הנוכחים לעיל?
4. מה היא מדיניות משרד הביטחון בקשר למשפחות שבניהן עברו עבירות?

תשובת סגן שר הביטחון ע' עלי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה חיובית.

2. בניהן של ארבע המשפחות המוזכרות בשאלתא היו חברים בהתארגנות חבלנית הקרויה "הנמרים השחורים". ארבעת חברי החוליה רצחו חמישה תושבים מקומיים, אשר נחשדו על-ידם כמסייעים לשלטונות, וכן ביצעו מספר רב של תקיפות וחקירות אלימות של חשודים כאמור.

נוסף על כך, בכמה מקרים ביצעו חברי החוליה פיגועי זריקת בקבוקי תבערה והנחת מטעני חבלה.

לאור חומרת מעשיהם של הארבעה החליט המפקד הצבאי להורות על חרמת בתי-הוריהם והריסתם. בשל נסיבות הנדסיות הוחלט כסופו של דבר להסתפק באטימה בלבד לגבי אחד מארבעת הבתים.

3. הסנקציות ברצועה, ומכאן שהתשובה שלילית.

4. נוכח חומרת המעשים המיוחסים לחברי החוליה החבלנית — רצח חמישה אנשים, תקיפות וחקירות אלימות — הוחלט על הריסת הבתים. במקרים חמורים במיוחד, ואלה מקרים חמורים מאוד, מחליטים על הריסת בתים.

עוד יצוין, כי מדיניות מערכת הביטחון בנושא הריסה עומדת לא אחת למבחן בפני בג"ץ וממצאת תקינה.

היו"ר ג' גדות:
השאלתא הבאה, שאלתא מס' 3565, של חבר הכנסת אלי בן-מנחם — חבר הכנסת אלי בן-מנחם אינו נוכח, התשובה תימסר לפרוטוקול.

3565. הודעות פרישה לקצינים

חבר הכנסת א' בן-מנחם שאל את שר הביטחון ביום ח' בסיוון התשנ"א (21 במאי 1991):

לאחרונה קיבלו קצינים בכירים ואנשי קבע שאינם קצינים הודעות לקניית על פרישתם הקרובה משירותם בצה"ל. קצינים ששירתו עשרות שנים קיבלו טופס משוכפל, ובו נכתב כי בעוד שבועות מספר יסיימו את תפקידיהם בשורות צה"ל ויפרשו.

ברצוני לשאול:

1. האם הדבר ידוע לך?
2. אם כן — כיצד מתכוון השר לנהוג?
3. במסגרת הקיצוצים הרבים שהממשלה הכריז עליהם יפרשו קצינים ואנשי קבע רבים וכמור"כ יבוטלו מסגרות — ביטאונים וכדומה. כיצד נערך צה"ל לביצוע התוכנית, בלי לפגוע באנשים שיפלטו לשוק האזרחי?

תשובת סגן שר הביטחון ע' עלי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. לשר הביטחון נודע על כך לאחר המעשה. כפי שנמסר לי, כמה קצינים בדרגת אל"מ קיבלו לפני שבועות מספר מכתב המציין כי סוכם שהם מיועדים לפרישה מצה"ל. עניין פרישתם של הקצינים שקיבלו את המכתבים סוכם בדיון שעניינו איזש בעלי תפקידים לשנת העבודה הבאה, וללא קשר לתוכנית הצמצומים בצבא הקבע, כפי שהדבר מתבצע מדי שנה.

במכתב לא צוין לוח זמנים כלשהו. הודעות הפרישה שנשלחו לקצינים אלה נשלחו בשגה על-ידי מחלקת קצינים

פיקודית" יגדיר את הסמכות ויתחום אותה, ואף יקבע פיקוח נאות על דרך הפעולה.

3. הנוהל מצוי כאמור בעבודת מטה לקראת גיבוש, ועדיין מוקדם לפרט עיקריו.

4. כמובנה לעיל, אין בגיבוש הכללים משום גיבוש מדיניות חדשה, אלא עיגון ותיחום של סמכות הקיימת זה כבר.

היו"ר ג' גדות:

רשות לשאלה נוספת לחברת הכנסת נאווה ארד.

נאווה ארד (המערך):

תודה לך, אדוני סגן השר. אני בכל זאת רוצה לשאול, האם כאשר מגבשים עכשיו — — —

היו"ר ג' גדות:

סליחה, חברת הכנסת ארד, אני רוצה להפנות את תשומת לבך, נהוג בבית, שראשון הדוברים — — —

נאווה ארד (המערך):

אני כבר בירכתי את סגן השר עובדיה עלי אחרי שהתמנה. אני הייתי הראשונה שבירכה אותו אחרי שהתמנה.

היו"ר ג' גדות:

קבל את התנצלותי שלי.

נאווה ארד (המערך):

תיכף הטילו עליו להשיב על שאלות, או על הצעות לסדר-היום.

סגן שר הביטחון ע' עלי:

אני כבר הגשתי הצעת חוק.

נאווה ארד (המערך):

זה היה חוק הנכים. הוא הגיש את הצעת החוק וקיבל הרבה ברכות. כך שמכאן זה קיימנו את הנוהל.

אדוני סגן השר, האם הביאו בחשבון — ואם לא הביאו בחשבון, האם אתה מוכן להעביר בקשה, שכאשר יגבשו את הנוהל הזה באיוז מתכונת חוקית שונה כאילו לטובה בנושא החופשות, יביאו בחשבון את העובדה, שנושא החופשות הוא אחד הנושאים הרגישים ביותר לחיי צה"ל? לצערי הרב, בזמן האחרון אנחנו קוראים על התעללויות שלא רצינו בהן. נושא החופשה, שלא נכלל לכאורה בקטגוריה הזאת — החיילים היום, או הדור הצעיר הזה מפרש זאת כעניין ברור של התעללות. זה גם יכול לגרום למעשים כמו מעשי התאבדות. לכן, אני מבקשת מאוד לשאול, האם שוקלים את ההשפעה שיכולה להיות לשינוי, שגם לא מובן כרגע לחיילים?

סגן שר הביטחון ע' עלי:

אנחנו מודעים לכך שנושא החופשות הוא נושא רגיש מאוד. נושא חשוב לכל חייל וחיל. כפי שאמרתי בתשובתי, כל הנוהל המתגבש כעת — עדיין לא גובש — בא למעשה למנוע שרירות-לב של מפקדים. אם נצליח לעגן זאת בצורת פקודות, אני חושב שזה רק ייטיב את מצבם של החיילים ולא ישפיע עליהם. עם זאת, הוא בוודאי גם יגביר את המשמעת בקרב חיילי צה"ל.

היו"ר ג' גדות:

תודה. אדוני סגן שר הביטחון עובדיה עלי, כרשותך נחזור לשאלתה הראשונה. מס' 3362, של חבר הכנסת מוחמד נפאע, הוא השתתף בריון ויצא רק לרגע.

סגן שר הביטחון ע' עלי:

(קורא את התשובה על שאלת מס' 3362, ראה עמ' 5003.)

במפח"ש — מפקדת חילות השדה — דבר שהיה אמור להיעשות במסגרת הריון האיש עמם.

2. הרמטכ"ל הורה לוודא שכל הקצינים שקיבלו הודעות בכתב יוראינו בפני מפקדיהם בדרגת אלוף.

כמרכן הורה הרמטכ"ל לוודא, כי כל הקצינים הבכירים המסוכמים לתפקיד או לפרישה יקבלו את ההודעות ממפקדם בדרגת אלוף, ואכן ראינו את אלה כבר התקיימו.

3. הקצינים ואנשי הקבע הפורשים מצה"ל בכל שנה ושנה, ואלה אשר יאלצו להשתחרר עקב הקיצוצים, זוכים לטיפול אישי פרטני על-ידי גופי כוח-אדם במטכ"ל — אכ"א ובזרועות/חיילות.

במסגרת זו הם עוברים קורסים והשתלמויות אשר מיועדים להכשירם לקראת החיים האזרחיים. הם גם נעזרים בגופי איתור התעסוקה של צה"ל לצורך הכוונה והשמה לעבודה.

מחלקת פרישה באכ"א זוכה בשנים האחרונות לשבחם בלתי רגילים מרוכב המכריע של פורשי צה"ל בגין פעילותה המקצועית המסורה והיעילה. המחלקה נערכת בימים אלה לטפל במשוחררים הנוספים בשנים הקרובות, ואנו מעריכים כי תמשיך ותעשה זאת בצורה מצוינת.

היו"ר ג' גדות:

השאלתה הבאה, שאלת מס' 3567, של חברת הכנסת נאווה ארד.

3567. סמכות למפקד לשלול חופשת חייל ללא משפט

חברת הכנסת ג' ארד שאלה את שר הביטחון ביום ח' בסיוון התשנ"א (21 במאי 1991):

בעיתון "דבר" (3 במאי 1991) פורסמה ידיעה, ולפיה הוחלט בצה"ל על נוהל חדש המעניק סמכות לכל מפקד בצה"ל לשלול את חופשת חייליו, ללא משפט. הזכות לענישה זו תהיה נתונה — כך נאמר — בידי כל מפקד אשר קיבל אישור מקצין שדרגתו סגן לפחות.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעות נכונות?

2. מה הן הסיבות לקביעת הנוהל החדש?

3. האם יוכל השר לפרט את ההוראה החדשה, ובפרט את הטענה ש"ההוראות החדשות לא מגבילות את מספר ימי מניעת החופשות"?

4. מה הן המטרות שמבקשת להשיג המדיניות החדשה הזו, והאם לדעת שלטונות צה"ל היא תביא למשמעת חזקה יותר?

סגן שר הביטחון ע' עלי:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, בתשובה על שאלתה מס' 3567 של חברת הכנסת נאווה ארד, הנני להשיב:

1 — 2. הידיעה העיתונאית אינה מדויקת. בימים אלה מתנהלת עבודת-מטה בצה"ל, במטרה לעגן משפטית סמכות מפקד היחידה לנקוט צעדים שונים, לרבות שלילת חופשה, לשם העלאת רמת המשמעת ביחידה. אחריות כללית זו מצויה בידי מפקדי יחידות מימים ימימה. הנוהל של "תגובה

1. נמסר לי שקצינים מספר בדרגת אלוף-משנה קיבלו לפני שבועות מספר מכתב המצייין כי סוכם שהם מיועדים לפרישה מצה"ל.

הקצינים שקיבלו את המכתבים סוכמו לפרישה במסגרת סיכום דיון איוש בעלי תפקידים לשנת העבודה הבאה, וללא קשר לתוכנית הצמצומים של צבא הקבע, דבר שמתבצע מדי שנה בשנה.

במכתב לא צוינו לוחות זמנים כלשהם.

משלוח ההודעות ככתב לקצינים אלו נעשה בשגגה על-ידי מחלקת קצינים במפח"ש, וההודעה היתה אמורה להימסר להם בריאיון אישי.

2. התשובה חיובית.

נוסף על כך, בצה"ל קיימת מחלקת פרישה שכל ייעודה הוא עיסוק בפורשי צה"ל, בהיבט של הבטחת זכויותיהם הכספיות, הכוונתם לקורסים ולהשתלמויות אשר תפקידם להכשירם לחיים האזרחיים. כמרכין עוסקת המחלקה באיתור תעסוקה בכל מגזרי המשק הישראלי בשביל הפורשים. מחלקה זו זוכה לשבחים יוצאים-דופן מפורשי צה"ל על הטיפול היעיל, המקצועי והרגיש.

3622. חקירת תקרית של יידוי אבנים

חבר הכנסת ע' לנדאו שאל את שר הביטחון ביום ט"ו בסיוון התשנ"א (28 במאי 1991):

ב-6 ביוני 1987 התקיימה הפגנה של מתיישבים מקריית-ארבע מול מחנה הפליטים דהיישה. ההפגנה הסתיימה במהומה, ובקבותיה הובאו לדין מפגנים מספר. בפסק-הדין מציין כבוד השופט צמח, כי "ההפגנה הפכה אלימה עקב יידוי אבנים מהמחנה — — שסיכנו את חיי המפגנים". שר המשפטים, בתשובה על שאילתא מס' 3418, מסר כי הפרקליטות לא חקרה את תושבי המחנה שסיכנו חיי המפגנים, משום שהדין הישראלי אינו חל עליהם, והציע לבדוק שמא בדקה זאת הפרקליטות הצבאית.

ברצוני לשאול:

1. האם יזמה מערכת הביטחון חקירה כדי למצוא אותם תושבי מחנה הפליטים בדהיישה שיידו אבנים וסיכנו חיי מפגנים?

2. אם כן — מה הוא מספר תושבי דהיישה שנעצרו לצורך החקירה? האם הוגשו כתבי אישום? אם כן — נגד כמה מהם, והאם הדין המשפטי בעניין זה הסתיים?

3. אם לא — מדוע?

תשובת סגן שר הביטחון ע' עלי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 3. הפרקליט הצבאי הראשי כותב לי: "הפרקליטות הצבאית אינה חוקרת תלונות כנגד תושבי אזור יהודה ושומרון ואזור חבל-עזה. תלונות נגד אזרחים מוגשות למשטרה, והמשטרה היא שאמורה לחקור תלונות כאלו. לגופו של עניין, כירורנו העלה, כי לאחר האירוע נשאו השאילתא שלך לא דווח למשטרה על יידוי האבנים בזמן האירוע, לא הוגשה תלונה ולא נערכה חקירה".

3624. פינוי מחנות צה"ל

חבר הכנסת ש' וייס שאל את שר הביטחון ביום ט"ו בסיוון התשנ"א (28 במאי 1991):

3573. שיתוף תלמידים ערבים במטווחי הגדנ"ע

חבר הכנסת א' שוחט שאל את שר הביטחון ביום כ"ב בסיוון התשנ"א (4 ביוני 1991):

מכתבה בעיתון "ידיעות אחרונות" נודע לי, כי תלמידים ערבים-ישראלים אינם מורשים להשתתף במטווחים שעורך הגדנ"ע.

ברצוני לשאול:

1. האם ידע השר על הנחיה זו?

2. האם יפעל השר לשינוי הוראה זו?

תשובת סגן שר הביטחון ע' עלי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה שלילית.

2. השר פעל והנחיות שונות.

3610. כבל טלפון בבית תושב חברון

חבר הכנסת ה' מחאמיד שאל את שר הביטחון ביום כ"ב בסיוון התשנ"א (4 ביוני 1991):

בעיתון "ידיעות אחרונות" מיום ב', 20 במאי 1991, פורסם כי כבל טלפון של חברת "בזק" עובר בתוך ביתו של מר כמאל סקאפי, תושב גבעת-ג'עברי שבחברון. הנ"ל קיבל רשיון בנייה לפני כשנתיים, ואולם כל בקשותיו לשינוי מסלול הכבל או, לחלופין, להטמנתו באדמה, בתעלה שחפר על חשבונו לפי בקשת "בזק" ולפי מפרט שקיבל מהחברה, נענו בשלילה (מצ"ב קטע העיתון).

ברצוני לשאול:

1. מדוע לא נעשה דבר כדי להסיר את המפגע הנ"ל מביתו של מר כמאל סקאפי?

2. מה בדעת השר לעשות בנדון?

תשובת סגן שר הביטחון ע' עלי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. הנושא טופל, וכבל הטלפון הוצא מתוך הבית ביום 21 במאי 1991.

3611. הודעות פרישה לקצינים

חבר הכנסת א' אליאב שאל את שר הביטחון ביום ט"ו בסיוון התשנ"א (28 במאי 1991):

פורסם כי עשרות קצינים בדרגות סגן-אלוף ואלוף-משנה, רובם מחילות השדה, קיבלו לאחרונה הודעות פיטורים לבתייהם ללא התרעה מוקדמת.

ברצוני לשאול:

1. האם נהג ראש ענף קצינים במפח"ש נכון בשליחת המכתבים?

2. אם לא — האם יש נוהל תקין במערכת הביטחון, לדרך נאותה שבה יוחררו קצינים מצה"ל?

תשובת סגן שר הביטחון ע' עלי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

עם זאת, הפניתי את תשומת לבו של מפקד "גלי צה"ל" לנושא.

3834. סגירת האוניברסיטאות בשטחים

חבר הכנסת ע' דראושה שאל את שר הביטחון ביום י"ג בתמוז התשנ"א (25 ביוני 1991):

בתאריך 30 במאי 1991 נתן הממשל הצבאי צו המורה על סגירת שלוש האוניברסיטאות בשטחים, אוניברסיטת בירזית, אוניברסיטת אל-נג'אח והאוניברסיטה האסלאמית בעזה, לשלושה חודשים נוספים, אף שמוסדות אלה סגורים מאז נואר 1988.

המשך סגירתם הרצופה, זה ארבע שנים, של המוסדות להשכלה גבוהה בשטחים, אשר לומדים בהם כ-75% מהסטודנטים בשטחים, מהווה פגיעה קשה בשטחים ומשכשך את מהלך החיים התקין של הסטודנטים ומשפחותיהם.

הודעת ממשלת ישראל על פתיחת המוסדות להשכלה גבוהה בשטחים באופן הדרגתי לא חלה עדיין על שלוש האוניברסיטאות הגדולות.

ברצוני לשאול:

1. האם יחול עקרון הפתיחה בהדרגה שאימצה הממשלה גם על שלוש האוניברסיטאות הנ"ל?

2. לאור מאמצי קידום תהליך השלום באזור, האם ייפתחו האוניברסיטאות בשטחים, כיצד ומתי?

תשובת סגן שר הביטחון ע' עלי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

כפי שכבר הוצהר בעבר, מדיניות מערכת הביטחון היא לפעול לפתיחה הדרגתית של כל האוניברסיטאות ביהודה, בשומרון ובצפון, מתוך ראיית החשיבות של נושא החינוך באזורים אלה.

עד כה נפתחו מחדש כל מכללות הביניים ביהודה, בשומרון ובצפון, וכן נפתחו הקמפוסים באבו-דיס ובאל-בירה, אוניברסיטת בית-לחם ואוניברסיטת חברון.

המבחן להצלחת תהליך הפתיחה מחדש של האוניברסיטאות ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה הוא היותן משמשות כמוקד אקדמי ולא כבסיס לאלימות ולהפרות סדר.

מכאן שהתשובות על שאלותיך הן:

1. התשובה חיובית.

2. בהתאם למדיניות המוזכרת לעיל, בכוונת מערכת הביטחון לבחון בעתיד הקרוב גם את פתיחתן של שלוש האוניברסיטאות שעדיין סגורות ביהודה, בשומרון ובצפון.

היו"ר ג' גדות:

אני מאחל לך שכל עבודתך בעתיד תהיה קשה כמו זו הערב.

סגן שר הביטחון ע' עלי:

תודה רבה לאדוני היושב-ראש, תודה לכם.

היו"ר ג' גדות:

תודה לסגן השר.

כחיפה העיר, וגם כסכיבה, שוכנים מחנות של צה"ל, חלקם במרכז-הכרמל ובאתרים באזורי חיפה-התחתית ובסכיבת חיפה, בתוך אזורים צפופים.

התנהל ומתנהל משא-ומתן על פינוי המתקנים. דבר כזה יאפשר לצה"ל כינוי מתקנים משופרים יותר במקומות מתאימים, שכן התשלום עבור המתקנים הקיימים יהיה בוודאי גבוה. כמו כן, הפינוי יאפשר בנייה למגורים ולמוסדות ציבור במקומם.

ברצוני לשאול:

1. האם אכן מטפלים כעניין זה?

2. אם כן — באיזה היקף וקצב?

תשובת סגן שר הביטחון ע' עלי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 2. התנהל משא-ומתן בין-משרדי לפינוי מחנות של צה"ל בחיפה, ובסיומו סוכמו העקרונות לפינויים.

שיוק הקרקעות המתפנות, לאחר שינוי ייעודן, יממן את הערכת המחנות.

עיריית חיפה ומינהל מקרקעי ישראל עדיין עוסקים בשינוי ייעוד הקרקעות, ולאחר מכן בשיווקן, ובזה תלוי פינוי המחנות בפועל.

3743. הביטוי "ארגונים פלשתיניים" ב"גלי צה"ל"

חבר הכנסת א' העצני שאל את שר הביטחון ביום כ"ט בסיוון התשנ"א (11 ביוני 1991):

ב"יומן הבוקר" של "גלי צה"ל" ביום 20 במאי 1991 השתמש הקריין כמה פעמים בביטוי "הארגונים הפלשתיניים בלבנון".

מינוח זה הועתק ישירות מן המילון החכלוני האש"ף — "אל-מונמאת אל-פלשתיניה".

עד עתה, נהגנו לקרוא לארגונים אלו "ארגוני מחבלים".

ברצוני לשאול:

1. האם ניתן להשתמש ב"גלי צה"ל" במטבעות לשון אשר הוטבעו אצל ארגוני החבלה, ואשר מטבע הדברים מעבירות מסר פלשתיני-חכלוני עוין?

2. אם כן — האם הביטוי "ארגונים פלשתיניים" הוא אכן מטבע לשון כזו?

3. אם כן — כיצד יתייחס משרדך לשימוש בביטוי הזה?

תשובת סגן שר הביטחון ע' עלי:
(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1 — 3. השימוש בביטוי "ארגונים פלשתיניים" אין לראות בו שום מסר. אני מסכים שביטוי זה אינו הביטוי שראוי להשתמש בו; כנגד זה אינני סבור שהשימוש בביטוי זה כפי קרייני "גלי צה"ל" נובע מהיזקקות למילון האש"ף.

לצערי, בתקשורת כולה, הן הכתובה והן האלקטרונית, מרובה השימוש בביטוי "ארגונים פלשתיניים", ואין זאת מטבע לשון שנתייחדה ל"גלי צה"ל" דווקא.

י. הודעת הממשלה על מינוי חבר הכנסת ע' עלי לסגן שר הביטחון

חלקית. והן מתקרבות לאט לאט אל הממשלה עצמה. הן עדיין משחקות בסימבוליקה הזאת של אירייתתתפות בממשלה כביטוי של מחאה על האופי הציוני של המדינה הזאת.

אנחנו נמצאים היום במצב שבו מתוך 66 חברי הקואליציה 33 הם בזרוע המבצעת. התעריפים הם תעריפים מופרזים. ועדת המצב שתכננה את מדינת ישראל — ואני מוצא לכך סימוכין בספרו של זאב שרף, המזכיר הראשון של הממשלה ומי שהיה למעשה גם מזכיר הממשלה הזמנית ושל מינהלת העם שלמים הפכה לממשלה הזמנית: בספרו "שלושה ימים" הוא מספר גם על ועדת המצב. הם תכננו 12 שרים, 12 מיניסטריונים.

אני לא מן המדקדקים. יכול להיות משטר מוצלח ויעיל מאוד עם 27 מיניסטריונים — — —

היו"ר ג' גדות:

פשוט היתה תקופת צנע.

שבח וייס (המערך):

תקופת הצנע באה אחרי זה. גם כן היו 14. אני כבר מסיים.

יכול להיות משטר יעיל מאוד עם 27 שרים ומשטר עם 12 שרים שמבחינת ההוצאות הציבוריות שלו הוא משובש. אני לא נמנה עם ממלכת התקנים מזן ד"ש. שיש להם מודלים מדוקדקים לכל דבר וכאשר זה מגיע לידי מימוש אישי שלהם פתאום המודלים משתבשים. אני חושב שיש הפרזה רבה מאוד במבנה הזה של 33 חברי זרוע מבצעת על פרלמנט של 120 חברי כנסת ועל מדינה לא גדולה מדי — וברובו הוא פרי של תעריפים קואליציוניים נדרשים על רקע הקושי לכוון קואליציה בישראל.

על כן נדמה לי שאם אנחנו נגיע לשיטה פוליטית שבה נוכל לבסס את הקואליציות על מספר קטן יותר של מפלגות, ובעיקר שבה נוכל לנקוט תעריפים נמוכים יותר — לי לא מפריע מספר רב של מפלגות.

אני אדם שתומך בקואליציות. אני חושב שאם אפשר לכוון קואליציה על בסיס רחב בלי לוותר על עקרונות רבים מדי ולשמור על מכנה משותף רחב אחד זה טוב, כי זה מבטא רצון של ציבור רחב.

הביקורת העיקרית שלי בתחום זה היא על גובה התעריפים הקואליציוניים, וחוסר הגבול של תעריפים קואליציוניים של קבוצות קטנות — ובשוק פרוץ הכול הולך. לעניין הזה תרמה במידה רבה מאוד גם תנועתי. כעת אתם נושאים בעיקר האשם וכעת אתם המבוקרים על העניין הזה.

אני חושב שאנחנו צריכים לחתור במשותף להנמכת התעריפים. זה גם עניין של החלטה של הנהגה.

במסכת הזאת הוספה של סגן שר מהווה רק עילה להעלאת הנושא.

אני מוכרח לומר, שבאופן אישי אני לא יכול להתנגד. אני יכול להתנגד לממשלה הזאת. אני לא יכול להתנגד לרעיון שלשר הביטחון יהיה סגן שר, וגם לא לך באופן אישי. רק חשבתי, שכאשר לא תהיה חבר אתנו בנושאות יקטן הרוב של הליכוד, והיום נוכחתי לרעת שעדיין יש שם רוב לליכוד. כך שלא הועלת לי בכך שזנחת את הנשיאות. תודה רבה.

היו"ר ג' גדות:

תודה רבה לחבר הכנסת שבח וייס. רשות הדיבור לחברת הכנסת עדנה סולודר — איננה נוכחת. חבר הכנסת חנן פורת

היו"ר ג' גדות:

אם כן, עוברים לנושא הבא, סעיף ח' של סדריומו: הודעת הממשלה על מינוי חבר הכנסת עובדיה עלי לסגן שר במשרד הביטחון — דיון.

רשימת חברי הכנסת מונחת לפני. אני קובע שהיא נעולה. אני קובע עוד, שמי שלא יהיה באולם בזמן שייקרא שמו יאבד את זכות הדיבור. אני גם קובע, שהמנה הניתנת לכם ברוחב לב ובעומק מחשבה היא שלוש דקות מלאות.

ראשון הנואמים, חבר הכנסת רן כהן — איננו נוכח. שני, חבר הכנסת אברהם שוחט — איננו נוכח. שלישי, חבר הכנסת יאיר צבן — איננו נוכח. חבר הכנסת צירלי ביטון — איננו נוכח. חבר הכנסת אברהם פורז — איננו נוכח. חבר הכנסת מיכה גולדמן — איננו נוכח. חבר הכנסת חיים רמון — איננו נוכח. חבר הכנסת עמיר פרץ — איננו נוכח. חבר הכנסת מיכאל ברזזה — איננו נוכח. חבר הכנסת עוזי ברעם — איננו נוכח. חבר הכנסת שבח וייס יעלה ויבוא לשלוש דקות בעניין הדיון על מינויו של חבר הכנסת עובדיה עלי לסגן שר הביטחון.

שבח וייס (המערך):

אדוני, היתה לי שאלתא.

היו"ר ג' גדות:

סליחה, השאלתא פסה מן העולם. אם לא תמהר אל הדוכן גם את זה תפסיד. בוא מהר, עלה אל הדוכן.

שבח וייס (המערך):

היתה לי שאלתא, הייתי כאן. אתה כל כך מהיר.

אדוני היושב ראש, אדוני סגן שר הביטחון, אני חושב שזה די משעשע שבנושא כל כך רציני שהיתה עליו מערכה פוליטית כל כך עזה נשארו מתדיין אחד או שניים.

קודם כול אני רוצה לברך אותך באופן אישי. אני משוכנע שאתה תמלא את תפקידך. יתר על כן, היתה לנו כאן בעיה פרלמנטרית מובהקת. מכיוון ששר הביטחון היה עסוק מאוד, אנחנו, דווקא כחברי הנשיאות, נקלענו לא אחת למצב שבו אישרנו הצעות שנוגעות לשר הביטחון, בכלל זה שאלתאות, והדברים השתבשו כאן במליאה מכיוון שהוא היה עסוק מאוד. אני מתאר לעצמי, שתיווצר ביניים גם חלוקת עבודה כזאת, שלצד הפרלמנטרי יהיה כיסוי. הנה אחת ההוכחות היא ההופעות שלך כבר פעמיים-שלוש פעמים בכנסת כמתן תשובות על שאלתאות — בתקווה שתענה גם על שלי.

ההערה שלי היא לגבי מבנה הממשלה כולו. יש משרדים שנחוצו להם סגן שר. אגב, משרד הביטחון היה אחד המשרדים האלה, משרד האוצר היה אחד המשרדים האלה. אלה משרדים גדולים מאוד שהשרים שלהם עסוקים מאוד בתוקף היקף הפעולה של אותם משרדים, והם צריכים סגן שר בדיוק למטרת היסוד שלה נועדו סגני שרים.

התפקיד העיקרי, כמעט הקלסי של סגני שרים הוא לייצג את השרים בכנסת. רק עם השנים קיבל עניין זה גיוון וסגן שר היה פעם אחת חצי שר מתוך צורך מפלגתי ופעם אחרת חצי שר מתוך צורך סקטוריאלי. אני יודע שבתנועה שלי, בדרך כלל, כאשר שר החקלאות היה קיבוצניק — סגן השר היה מושבניק, ולהיפך. כאן היו צריכים לתת תשובה. העניין הסקטוריאלי חשוב מאוד לתנועתי. אחר כך גיוונו את העניין הזה, וייצרו מוסד של סגן שר שהוא בעצם שר, כמו סגן השר פרוש. זה נועד בעיקר למפלגות שההכרה שלהן במדינת ישראל הציונית היא

נכון שמי שיש לו פוטנציאל הוא אדם שייכשל בתחום כלשהו. אם הוא בעל יכולת וכוח, ככל מקום הוא יתמודד ויזכה את עצמו.

חבר הכנסת עובדיה עלי, בשמי ובשם כל החברים שמכירים אותך ויודעים את כישוריך, את אופייך הטוב, את חברותך, את יכולתך לתרום בכל תחום שתהיה בו, אני מאחל לך מעומק הלב הצלחה, ואני בטוח שתצליח בתפקידך.

הי"ר ג' גדות:

תודה לחבר הכנסת פרח. רשות הדיבור לחבר הכנסת יוסף גולדברג, ואחריו — לחבר הכנסת אליעזר מזרחי, אחרון הנואמים.

יוסף גולדברג (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ידידי כבוד סגן השר עובדיה עלי, יש לי העונג והכבוד, כאיש הצפון, לכרך עמית שכינה החל משנת 1978 כראש עיריית עפולה והעלה את עיר העמק לקדמה שעיר זו לא ידעה מאז היווסדה — בפיתוח מואץ, בפיתוח מוניציפלי, בפיתוח מבני תרבות וחינוך, שעד אז, כמדומני, אם היו קיימים, הם היו קיימים משנות ה-50, בפיתוח מערכת החינוך, המתנ"סים בעיר — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

הוא העלה את עפולה לגבעת המורה.

יוסף גולדברג (הליכוד):

אכן, עפולה היתה תמיד למעלה. אבל עובדיה עלי הוסיף וכווה, ובעצם הימים האלה מוקמת בעפולה שכונה חדשה לגמרי הקולטת עולים, בכנייה יוצאת מן הכלל, בהקפדה על איכות החיים של התושבים.

בהחלט אפשר להביא, הן לידיעת חברי הכנסת, והן ל"דברי הכנסת" — זו אכן הזדמנות טובה — מעט מהדברים אשר עובדיה עלי תרם לעפולה בפרט, ולגליל, למעצת הגליל וליושבי הגליל בכלל. זו הזדמנות להזכיר את תרומתו הרבה כחבר הכנסת בתחומים רבים, הן בתחום המוניציפלי והן בתחום החקלאי.

למי שאינו יודע, עובדיה גדל כמושב בגליל העליון, במושב אליפלט. הוא המשיך וחינך דור של בנים בעמק וניהל בית-ספר, והגיע מתוך אכפתיות לתפקידו הציבורי כראש עיריית עפולה.

יהודה פרח (הליכוד):

הוא היה גם מפקח על בתי-ספר.

יוסף גולדברג (הליכוד):

תודה על ההשלמה. אכן עובדיה עבד כמפקח על בתי-ספר, ואפשר להוסיף כהנה וכהנה על פעולותיו של עובדיה עלי בצפון כולו.

זו בהחלט הזדמנות להביע לך הערכה על תרומתך, עובדיה עלי, גם לחיקוק עיוות אשר מושכים בצפון נאבקו עליו במשך שנים, בנושא חוק הגליל, ותיקון ענף הלול ביישובי הצפון, אשר תרם בהחלט תרומה משמעותית ביותר לביסוס של מושבי הגליל.

אני מברך אותך, ידידי סגן השר עובדיה עלי, על מינויך לסגן שר הביטחון. אין לי ספק שתצליח בתפקידך החדש כפי שהצלחת בתפקידך הקודמים, ואנחנו, כתמיד, נעמוד לימינך ונסייע לך, למען עם ישראל, לביטחון מדינת ישראל. בשם כלנו, עלה והצלח.

— אינו נוכח. חבר הכנסת האשם מחאמיד — אינו נוכח. חבר הכנסת עמנואל זיסמן — אינו נוכח. חבר הכנסת יהודה פרח, בבקשה.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אדוני היושב-ראש, חבל שאנחנו מפסידים את הדיון הזה, שהוא חשוב מאוד, על הודעת הממשלה. עורכים אותו בשעה כל כך מאוחרת, כאשר חברי הכנסת לא נוכחים בכנסת.

הי"ר ג' גדות:

מה אני אעשה? אתה גם איחרת את התור שלך.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

בגלל השעה המאוחרת הזאת. חבר הכנסת הולך לסעוד.

הי"ר ג' גדות:

אני מסכים אתך במאה אחוז, חבר הכנסת צ'רלי ביטון.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אני מאלה שמתמידים להישאר בכניין עד סוף הישיבה.

הי"ר ג' גדות:

נכון, ואני מברך אותך על כך. בבקשה, חבר הכנסת פרח.

יהודה פרח (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, מינויו של חבר הכנסת עובדיה עלי לסגן שר הביטחון חייב, לדעתי, לעורר אצל כל חברי כנסת הרגשה, שהמינוי הזה הוא במקומו, וכי האיש ראוי לאצטלה זו. אינני חושב שיש משהו בכנסת הזאת שסבור שהמינוי הזה לא תהיה בו ברכה, או שהוא מינוי מיותר. מי שמכיר את חבר הכנסת עובדיה עלי יודע את יכולתו, את כושרו, את סגולותיו, את אופיו, את תרומתו הגדולה כראש עיר, את הצלחתו לפתח עיר כמו עפולה ולהביא אותה להישגים יפים. כל מי שמכיר את עבודתו מברך עליה.

דומני שיהיה זה מוצדק והגון שחברים בכנסת יברכו על המינוי הזה ולא ימצאו בו, חלילה, דופי. קל מאוד למצוא דופי במינויו של אדם ולומר שתפקידו מיותר, ומדוע יש צורך בכך, ולמצוא מאה ואחת סיבות כדי להוכיח שהמינוי אינו במקומו. אני חושב שכל ידידיו ומכריו, גם מן הקואליציה וגם מן האופוזיציה, כולם בלי יוצא מן הכלל, שמכירים את עובדיה עלי, יודעים שהוא מסוגל לתרום ולהתמודד.

כיצד נבדקים אנשים בתפקודם? — רק כאשר הם מבצעים את עבודתם נאמנה. דומני שיהיה זה נכון לומר, שעובדיה עלי יהיה מסוגל לשאת בצורה מכובדת את התפקיד שהוטל עליו. ואין לי ספק שלא יעבור זמן רב וחברים יראו עין בעין את תרומתו האמיתית והכנה לנושא שעליו הופקד.

לא נותר לי אלא לומר לחברים, שנראה בעיניי זה גם את הצעד המחייב לחזק את שר הביטחון כאשר הוא זקוק לסיוע ולעזר. אי אפשר שהכול ייפול עליו בימים הקשים והטרופים האלה במדינה. חשוב שיש סגן שר שיכול להשיב על כל הבעיות, על כל העניינים והנושאים הנדונים פה בכנסת. לא בכל דבר ולא בכל יום אפשר להזעיק את שר הביטחון להשיב על כל עניין. ומן הדין שיהיה לו איש אמין, שעליו הוא מטיל את הסמכות להשיב במקומו כאשר צריך להשיב.

אין לי גם ספק שבשטח, מן הבחינה הביטחונית, יהיה לחבר הכנסת עובדיה עלי הרבה מה לתרום. כי הוא גדל בארץ הזאת, הוא מכיר אותה, וללא ספק הוא מסוגל להתמודד עם כל בעיה שתוטל עליו. בכלל, אני מאמין גדול בכך שאנשים שיש להם פוטנציאל מסוגלים להוכיח את עצמם בכל תחום. אין זה

רם ונכבד כסגן שר הביטחון של מדינת ישראל. על זה, אדוני, אני מכיר אותך ואני מאחל לך הצלחה במילוי תפקידך. אני לא מקבל את דרכך עם הממשלה הזאת, לא המדינית, לא הפוליטית, לא החברתית, אבל אותך אני מכיר ומכבד שתצליח בממשלה מקולקלת כזאת. תודה רבה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת צ'רלי ביטון. רשות הדיבור לחבר הכנסת אברהם שוחט, ואחריו — לאחרון הנואמים, בפעם האחרונה והסופית, חבר הכנסת ראובן ריבלין.

אברהם שוחט (המערך):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, גם אני רוצה להגיד שיש בפי דברי ברכה אישיים לעובדיה עלי על קבלת התפקיד הנכבד של סגן שר במשרד הביטחון, ואני רוצה לאחל לו מכל הלב הצלחה בכיצוע התפקיד.

הברכה האישית המובאת לכאן אינה באה לברך את הממשלה על ריבוי השרים וסגני השרים ועל דרכם, אבל אני חושב שלא כנקודת הזמן הזאת יש לדבר על הקטע הזה.

אני מאחל לך, חבר הכנסת עובדיה עלי, שתצליח בעבודתך. אני כטות שההכשרה בתפקיד ראש עיר, בתפקיד חבר כנסת פעיל ומוצלח, יוצרת קומבינציה שיוכלה להבטיח הצלחה בתפקיד. אני מקווה שכולנו נזכה לכך שמילוי תפקידך יהווה נדבך נוסף בפעילות משרד הביטחון, בפעילות העורף או באותם תחומים שבהם תעסוק. מעבר למחלוקות שעוללות להיות בינוי תמצא גם בנו ידידים ועוזרים להצלחה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת אברהם שוחט. רשות הדיבור לחבר הכנסת ראובן ריבלין.

ראובן ריבלין (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני סגן השר עובדיה עלי, נאמר: היוזרו בכני עניים שהרי הם ככני מלכים. רוצה אני לומר לך, ידידי הטוב, סגן השר עובדיה עלי, שגאה אני בך משלושה טעמים: גאה אני בך, בן תנועת החרות, בן תנועת הליכוד שהצליחה לגדל איש כמותך, שהצליחה להוכיח לכול שהליכוד יכול היה לגדל את כל אותם בנים שלא צמחו בכיכול מתוך אותה נסיכות, שהיתה נסיכות על-פי זכות אבות והפכה למלוכה על-פי זכותם של האנשים עצמם. שאלו אותנו, איך ננהל עיריות, איך ננהל מועצות מקומיות, איך ננהל ממשלות, והנה התשובה. הצלחנו לגדל דור שלם של אנשים שצמחו בשלטון המקומי והם יכולים לעלות מעלה מעלה על-מנת להוביל את העם הזה.

שושנה ארבל-אמלזולני (המערך):

לא הליכוד גידל אותו, לא חרות גידלה אותו.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

הוא הגדיל את הליכוד.

ראובן ריבלין (הליכוד):

וגאה אני שהיא הצליחה לקלוט אותו, שהשכילה לקלוט אותו, והוא ראה בה בית.

וגאה אני כירושלמי — ופה אני מבקש שלא לקרוא קריאות ביניים — כי כאשר מדברים אנחנו על ירושלים, לא מדברים אנחנו על נושא פוליטי כל עיקר אלא על כך שהצליחה ירושלים לקלוט את עובדיה עלי, נער צעיר, אשר ללא כסף הגיע לכאן לפנימייה על-מנת לרכוש השכלה, לרכוש ידע, תוך שהוא עובד בירושלים עירונו, עיר שאינה עיר של עשירים

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת יוסי גולדברג. אחרון הנואמים — חבר הכנסת אליעזר מזרחי, בבקשה.

אליעזר מזרחי (גאולת ישראל):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית, ברכות לידידי חבר הכנסת עובדיה עלי לקבלת התפקיד הנכבד של סגן במשרד החשוב ביותר, קרי משרד הביטחון.

היו"ר ג' גדות:

חבר הכנסת מזרחי, נהוג שהמשרד החשוב ביותר, על דעת כולם, הוא משרד ראש הממשלה.

אליעזר מזרחי (גאולת ישראל):

אני מקבל זאת.

אברהם שוחט (המערך):

משרד ראש הממשלה הוא בבחינת מוכן מאליו.

אליעזר מזרחי (גאולת ישראל):

בכל אופן, משרד הביטחון חשוב לכולנו, לאלה שהם ציונים ולא להם שאינם ציונים, ודווקא בימים קשים אלה, כשהאינתיפאדה עדיין ממשיכה להכות, גם הערב שמענו על שלושה אנשים מישראל שנפגעו פגיעה קשה מאוד, כמעשה זרני, מעשה רשע, שראוי לכל גינוי. ידידנו הנכבד, אנחנו סמוכים ובטוחים שכאיש המופקד על שמירת העורף תעשה את הטוב ביותר ואת היעיל ביותר שתוכל.

כאן ההזדמנות להביע ברכת החלמה לאלה שנפצעו בפגיעה הקשה הזאת.

לחבר הכנסת וייס, שאינו נוכח פה, הייתי רוצה לומר משפט קצר: הוא דיבר על הסגנים ועל שאר התפקידים שכמה כאן קיבלו ומקבלים. אינני צריך לקבל, לא ממך, חבר הכנסת וייס, ולא מאחרים המלצות וכל מיני תארים — ציונים ולא-ציונים. מה שאנחנו ומשפחותינו תרמנו ותורמים זה לא סוד, ואנחנו גאים בכך. ואם יש כאלה שמקבלים תפקידים, זה מחיר הדמוקרטיה שאתה דוגל בה.

ולך, ידידי חבר הכנסת עובדיה עלי: כטוחני שהרושם שתטביע במשרד הביטחון ובעורף יהיה רב, כי כך הכרנו אותך, שבכל תפקיד שבו נשאת השארת רושם רב, והטבעת את חותמך בכל משרד ובכל תפקיד שנטלת על עצמך, ועל כך תבורך. בהצלחה רבה.

היו"ר ג' גדות:

תודה רבה לחבר הכנסת אליעזר מזרחי. חברי הכנסת, יש כאן שלושה חברי הכנסת שהבטיחו את עצמם באיתור, בגלל מעורבותם ועקשנותם של חבר הכנסת ריבלין אני אחלק את שלוש הדקות לשלושה: ראשון הדוברים, דקה ומשהו — חבר הכנסת צ'רלי ביטון, בבקשה; לאחריו — דקה ומשהו — חבר הכנסת אברהם שוחט; לאחריו — דקה ומשהו — חבר הכנסת ראובן ריבלין. לפנים משורת הדין — בדין בעניינו של חבר הכנסת עובדיה עלי היה מתאים הרבה יותר להיות מבית-שמיא, אבל אני נמנה עם בית-הלל ברגע זה.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

אדוני היושב-ראש, עיריית עפולה הפסידה ראש עיר טוב ומוצלח. אני לא מכיר את כל התפקידים של עובדיה עלי עד שנתמנה לסגן שר, אבל אני יודע שנושאות הכנסת הפסידה סגן יושב-ראש מוצלח. אין לי ספק שהוועדה למלחמה בסמים הפסידה יושב-ראש מוצלח. ואני יכול להגיד, שעל כל זה מתחמקים כאשר אנחנו שומעים שעובדיה עלי נתמנה לתפקיד

— הודעת הממשלה על מינוי חבר הכנסת ע' עלי לסגן שר הביטחון:
הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (היטלים וארנונה) (תיקון) —

— עיר של פקידים, עיר של הוגים, עיר של בעלי תרבות —
ההצליח בעצמו ובזיעת אפיו ובכפפות ידיו, עם אחיו, לגמור
ולסיים בית-ספר תיכון.

אני, כירושלמי, גאה על שירושלים הצליחה לקלוט בן
מאליפלט על-מנת שיבוא ויאדיר תורה כאן, ובזכותה ובזכותו
הצליח להגיע להישגים שאליהם קשה היה להגיע במקומות
אחרים.

שושנה ארבל-אלמוזלני (המערך):

חבר הכנסת עובדיה עלי למד בחיפה, לא בירושלים.

ראובן ריבלין (הליכוד):

למה את אומרת לי? אני יודע שהיה בירושלים.

סגן שר הביטחון ע' עלי:

למדתי בירושלים.

ראובן ריבלין (הליכוד):

הנה, את רואה.

יא. הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (היטלים וארנונה) (תיקון), התשנ"א — 1991* (קריאה ראשונה)

היו"ר ג' גדות:

אנחנו עוברים לנושא הבא, סעיף ט' שעל סדר-יומנו:
הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (היטלים וארנונה) (תיקון).
התשנ"א — 1991, קריאה ראשונה. יציג את החוק חבר הכנסת
יוסי גולדברג. בבקשה.

יוסף גולדברג (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חוק ההסדרים במשק,
כפי שהוצג גם כישיבה כשבוע שעבר, בנושא הקלות במס לערי
פיתוח וליישובי קו העימות, פג תוקפו כ-30 בחודש יוני 1991.
מאחר שמכספי השכירים בעיירות הפיתוח ירד או ייגזל סך של
כמה מאות שקלים בחודש הקרוב, כתוצאה מכך שלא חודשה
התקנה או לא חודש החוק בנושא ההקלות במס, הגשתי את
הצעת החוק — וידוע לי שחברים נוספים, כמו חבר הכנסת
אברהם שוחט וחבר הכנסת אריאל ויינשטיין, וייתכן שאחרים
מצטרפים — על-מנת לשנות את המצב הזה.

מאחר שהבעיה קריטית ואנחנו נמצאים כבר באמצע
החודש, יש חשיבות לזרז את הליכי החקיקה, ועוד השבוע יש
להשתדל לאשר את הצעת החוק גם לקראת קריאה שנייה
ושלישית.

אבקש מחברי הכנסת הנוכחים לאשר את החוק, תודה.

היו"ר ג' גדות:

אני מברך את חבר הכנסת גולדברג על נאומו המבריק.

אני פותח את רשימת הדוברים בהצעת חוק הסדרים
במשק המדינה. אני קובע שהרשימה הזאת, הכוללת את חברת
הכנסת ארבל-אלמוזלני, נעולה. אני קובע שמי שלא יהיה
באולם לא יקבל זכות דיבור. לכל דובר יש שלוש דקות כדי
להביע את עמדתו בצורה המקסימלית.

ראשון הדוברים, חבר הכנסת חיים אורון, אינו נוכח.
השני, חבר הכנסת אברהם שוחט, יעלה ויבוא. אחריו — חבר
הכנסת יאיר צבן.

שושנה ארבל-אלמוזלני (המערך):
רציתי לתת זכות לחיפה.

ראובן ריבלין (הליכוד):

ולכן רוצה אני, אדוני היושב-ראש — ומודה אני על
סבלנותך — לומר במקום היהירו בבני עניים — — —

היו"ר ג' גדות:

אל תודה על סבלנותי, תעריך אותי על סבלנותי, כי זה
עולה לי עכשיו — — —

ראובן ריבלין (הליכוד):

אני יודע.

לא ניהר יותר אלא נהיה גאים בבנינו, בבני תנועתנו, בבני
הארץ הזאת, וזו רק עוד תחנה בדרך כעושה באמונה לצורכי
ציבור, ובטוח אני שזנכה עוד לברך אותך מעלה מעלה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת ראובן ריבלין, חברי הכנסת, תם
הדיון בהודעת הממשלה על מינוי חבר הכנסת עובדיה עלי
לסגן שר במשרד הביטחון.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):
אולי תסביר על מה מדובר?

אברהם שוחט (המערך):

אסביר.

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, חבר הכנסת צ'רלי
ביטון, אני אסביר בשתי מלים: מכיוון שהממשלה לא הצליחה
להביא בתחילת השנה שעברה, בחודש ינואר, המלצות בפני
ועדת הכספים בעניין הפטורים לערי פיתוח, ומכיוון שהתקנות,
פג תוקפן, יומנו, חבר הכנסת ויינשטיין ואני, הצעת חוק בדבר
התקנות שהיו קיימות או בחקיקה ראשית, החוק הזה חוקק
כהוראת שעה לחצי שנה והמועד הסתיים כ-30 בינוי. ההנחה
היתה שנצליח להגיע להסכמה ולהצעה מוסכמת, והדברים יהיו
מוסדרים ללא צורך בהמשך החקיקה. בהמשך החוק הקיים.

לצערי הרב, אחרי שעשינו הרבה מאוד עבודה וכמעט,
הייתי אומר, הגענו לאיזו נוסחה שהיתה מקובלת כמעט על כל
הקשת הפוליטית, העניין טורפד כרגע האחרון, ולא חשיבות
כרגע הסיבות, וועדת הכספים לא יכלה לקבל הכרעה על
חלוקה מתודשת של האזורים.

כדי שלא ליצור חלל, כדי שלא ליצור ואקום בעניין זה,
באה הצעת החוק של חבר הכנסת יוסי גולדברג להאריך בחצי
שנה נוספת את התנאים הקיימים, מתוך מגמה או מתוך תקווה
שבחצי השנה הבאה יוסדר העניין.

לצערי הרב, דחתה הממשלה הצעה של ועדת הכספים,
שהתקבלה על דעת האופוזיציה והקואליציה כאחת, שוועדה,
אשר בראשה יעמוד שופט וישבו בה עוד כמה אנשי ציבור,
פקידי ממשלה, היא שתכריע בעניין, וכך להוציא את ההחלטה
מדיהם של האנשים הפוליטיים, שכן המחלוקת הפוליטית
עמוקה מאוד בעניין הזה וקשה מאוד להגיע להסכם. הדבר
הובא כהצעה לממשלה עליידי שר האוצר, והממשלה לא
קיבלה את הצעת שר האוצר. זה היה, נדמה לי, לפני כשבוע.

חוברת ל"ח, ישיבה שכ"א, ד' באב התשנ"א (15 ביולי 1991)
— הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (היטלים וארנונה) (תיקון) —

ועדיף להישאר במרכז-הארץ מאשר ללכת לאזורי הפיתוח ולהתמודד שם עם הבעיות הקשות עם כלל האוכלוסייה ולעזור לסייע לפיתוח המקום ולהעלות רמתו.

לכן, אדוני, אני אתמוך בהחלט בהצעת החוק.

אני מבקשת להביע מורת רוח מהטיפול בסוגיה זאת. זה טיפול שלומיאל, לא ניתן לעבור לסדר-היום בלי להביע את המחאה שלנו לגבי הממשלה.

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

— — —

היו"ר ג' גדות:

לא, לא, לא, יש לי בקשה אליך, חבר הכנסת צ'רלי ביטון. שאלות אלי לאחר שחברת הכנסת ארכלי-אלמוזלינו —

— — —

צ'רלי ביטון (הפנתרים השחורים):

היא שכנעה אותנו. שתיתן לנו ללכת לישון.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

אני גמרתי, חבר הכנסת צ'רלי ביטון, אני מאחלת לך לילה טוב וחלומות נעימים.

היו"ר ג' גדות:

תודה רבה. אני מודה לחברת הכנסת ארכלי-אלמוזלינו. חברי הכנסת, עכשיו למלאכת יומכם הקשה, אנחנו מצביעים על הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (היטלים וארנונה) (תיקון). התשנ"א — 1991, בקריאה ראשונה. מי בעד ומי נגד — נא להצביע. זו הצבעה מס' 3.

ה צ ב ע

בעד ההצעה להעביר את הצעת

החוק לוועדה 5 —

נגד — אין

נמנעים — אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק הסדרים

במשק המדינה (היטלים וארנונה) (תיקון).

התשנ"א — 1991, לוועדת הכספים נתקבלה.

היו"ר ג' גדות:

חמישה בעד, ללא מתנגדים וללא נמנעים, אני קובע כי הצעת חוק הסדרים במשק המדינה (היטלים וארנונה) (תיקון), התשנ"א — 1991, נתקבלה בקריאה ראשונה ועוברת להכנתה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית לוועדת הכספים של הכנסת.

חברי הכנסת, תם הדין. הישיבה הבאה — מחר, יום שלישי, ה' באב התשנ"א למניננו, 16 ביולי 1991 לפי מנינים, בשעה 16:00. ישיבה זו נעולה.

לפיכך יש חיוניות מרובה לאשר בקריאה ראשונה עכשיו, ואני מקווה שזה יאושר גם בקריאה שנייה ושלישית, את הצעתו של חבר הכנסת גולדברג, שכן זה ימנע מצב שבו יהיה חלל ריק, ולמעשה, יאבדו היישובים המקבלים היום פטורים ממס הכנסה, הנחות במס הכנסה, את ההנחות האלה.

לפיכך אתמוך בחוק בהצבעה בקריאה ראשונה. תודה.

היו"ר ג' גדות:

אני מודה לחבר הכנסת אברהם שוחט. חבר הכנסת יאיר צבן איננו נוכח. חבר הכנסת גדליה גל אינו נוכח. חבר הכנסת משה שחל אינו נוכח. חבר הכנסת אברהם פורז אינו נוכח. חבר הכנסת אלי בן-מנחם אינו נוכח. אחרונה חביבה — חברת הכנסת שושנה ארכלי-אלמוזלינו, בבקשה.

שושנה ארכלי-אלמוזלינו (המערך):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, יש להצטרף שלגבי תקנות שפג תוקפן ב-30 ביוני, מביאים היום הצעת חוק, כדי להאריך את המועד של מתן הנחות ופטורים במס הכנסה באזורי הפיתוח.

אנחנו עדים בנושא הזה לוויכוח שמתמשך לא חודש ולא חודשיים אלא הרבה מאוד חודשים — אני חושבת שכבר שנה או שנתיים ואפילו יותר. זה ויכוח בין שרים שבינם לבין עצמם אינם יכולים להגיע להחלטה, וגם הממשלה שדנה בנושא הזה, גם היא אינה מקבלת החלטות. הדבר הזה איננו לזכותה של הממשלה. הוא בעוכריה. זה אחד המחזלים שלה. גם סיווג ערי הפיתוח נדון כבר פעמים מספר וטרם נתקבלה החלטה בנדון.

קיים חוק ערי ואזורי פיתוח. הוא מוקפא. הוא איננו מבוצע. לא אחת שמענו מהשר דוד מגן. שר הכלכלה והתכנון, שעדיף לו ליישם את חוק ערי ואזורי פיתוח מלהמשיך ולתת פטור ממס הכנסה ביישובים באזורי הפיתוח.

אני לא יכולה להבין, זה חלם ממש. חוק קיים — לא מבצעים אותו. יש תקנות להקלות במס הכנסה — תוקפן תם ולא מחדשים, עד שבכל זאת מזדעק חבר כנסת כדי שלא יהיה חלל ריק, כדי שלא תקום זעקה בערי הפיתוח, שפתאום באה עליהם מהלומה כזאת שמפסיקים להם את ההנחות במס הכנסה כאשר הם יושבים באזורי פיתוח וההקלה הזאת ניתנה להם.

אני תומכת בהחלט בהצעתו של חבר הכנסת שוחט להוציא את העניין הזה מהחלטתה של הממשלה, אם היא איננה מסוגלת להגיע להכרעה בנושא זה. היתה דעה רווחת אצל הרבה מאוד שרים לבטל את ההקלות האלה. לדעתי, אסור לנו לבטל הקלות מהסוג הזה. אני חושבת שההנחות שניתנו במצפה-רמון סייעו ועזרו להביא אליה אוכלוסייה ממרכז-הארץ, אוכלוסייה מבוססת שיכולה לתרום לה תרומה ניכרת למדי; כנ"ל במקומות אחרים. כרגע שיבטלו את ההנחות האלה לא יהיו שום מוטיביציה ושום תמריץ לציבור ברמה גבוהה, שאנחנו רוצים שיבוא לאזור הזה. הוא לא יבוא לשם